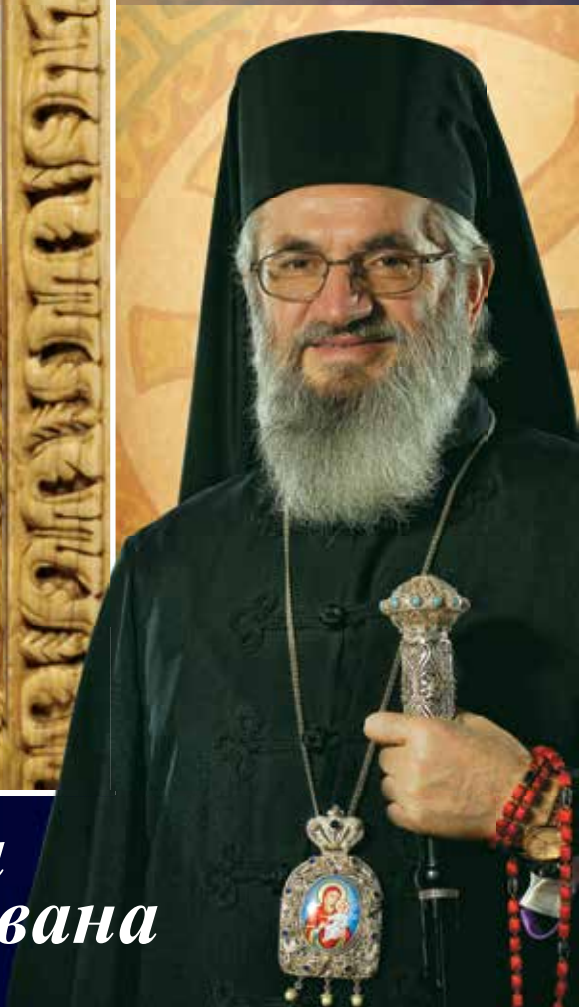

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

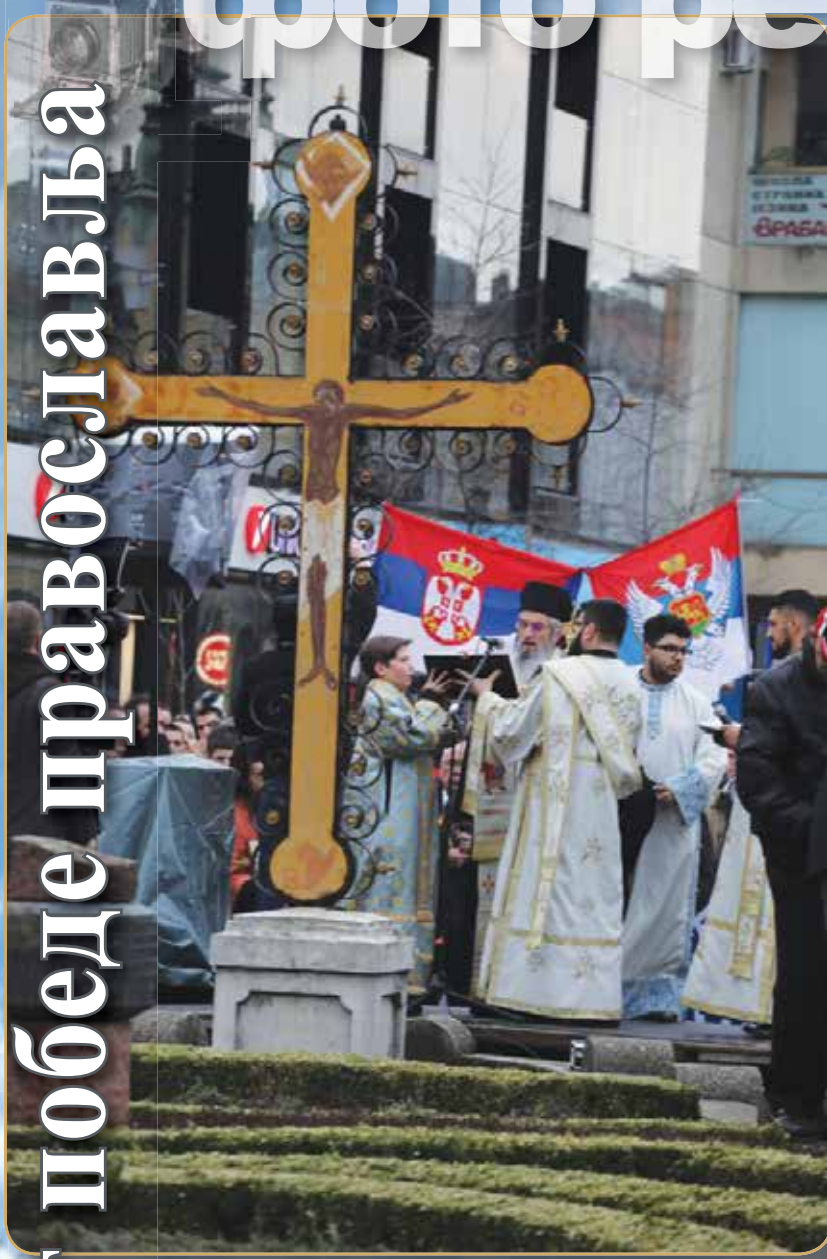
Георгије Флоровски
**ДОЛИНА
СМРТНЕ СЕНИ**

*Васкришња посланица
Епископа шумадијског Јована*

фото репортажа

Литија у част победе православлња

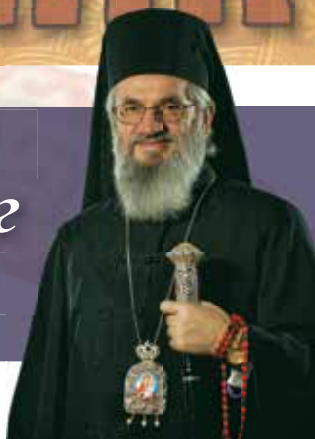

Каленик

Васкршња посланица Епископа шумедијског Господина Јована

стр. 2

Андреј Герман

О васкршњем тропару

стр. 4

Георгије Флоровски

Долина смртне сени

стр. 8

Излази са благословом
Његовог преосвештенства
епископа шумедијског
Господина Јована

Година ХLI,
Број 2, (248), 2020.

Издавач:
Српска православна епархија
шумедијска

Излази:
шест пута годишње

Тираж: 2000 примерака

Штампа: ГРАФОСТИЛ,
Крагујевац

271.222(497.11)
ISSN 1820-6166 = Каленик
COBISS.SR - ID 50771212

Лоренс Фарли, Фиксни датум Пасхе.....	6
Артјом Перлик, О тајни страдања.....	11
Димитрије Киријанов, Црква Гроба Господњег у Јерусалиму и археологија... 14	14
Снежана Савић, Протојереј Милован Мића Манојловић (1899-1973).....	27
Милош Миловић, Византијска слоновача.....	30
Димитрије Кономос, Зашто су потребни тропари?.....	36

Из летописа Епархије шумедијске
Промене у Епархији шумедијској
Служења, приједи и посете Епископа шумедијског Г. Јована
Дечија страна

Главни и одговорни уредник: Никола Миловић, протојереј
Заменик главног и одговорног уредника: Негослав Јованчевић
Редакција: Др Зоран Крстић, протојереј - ставрофор, Милић Марковић, протојереј,
Марко Митић протојереј, Рајко Стефановић, протојереј - ставрофор, Драган Икић, јереј,
Небојша Младеновић, протојереј, Владан Костадиновић, јереј, Гордана Јоцић

Уредништво и администрација: "Каленик", Владимира Роловића број 1, 34000 Крагујевац,
e-mail : n.milovic2@gmail.com
Дизајн и прелом: Дејан Манделц

ВАСКРШЊА ПОСЛАНИЦА ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ Г. ЈОВАНА О ВАСКРСУ 2020. ГОДИНЕ

ЈОВАН

ПО МИЛОСТИ БОЖИЈОЈ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ СВЕШТЕНСТВУ,
 МОНАШТВУ И СВОМ ВЕРНОМ НАРОДУ ОВЕ БОГОМ ЧУВАНЕ ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ,
 БЛАГОДАТ ВАМ И МИР ОД БОГА ОЦА, БОГА СИНА И БОГА ДУХА СВЕТОГА УЗ СВЕРАДОСНИ
 ВАСКРШЊИ ПОЗДРАВ:
 ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

*Да будемо сведоци Христа васкрслога.
 Христос васкрсе! Ваистину васкрсе!*

Овим свепобедоносним и најрадоснијим поздравом Христовог васкрсења, поздрављамо све свештенство, монаштво и благочестиви народ Богом чуване Епархије шумадијске уз молитву Христу васкрсом да нам буде милостив, да нас благослови, да нас обасја светлошћу лица Свог и да нас помилује. Потребна нам је, браћо и сестре, светлост Божијег лица, јер Његова светлост обасјава све земаљске народе, па ће тако и нас обасјати како не би заспали у мраку, у невољама које нас сналазе и таме која се стално надвија над нама. А ту таму поти-ре светлост која је засијала из гроба Господњег. Зато треба да се молимо да васкрсли Христос буде штедар и изобилан људима, свим земаљским народима, да нас благослови, да нам даје телесна и духовна блага и да нас обасјава светлошћу лица Свога. Нека нам дометне вере, као апостолима својим.

Без вере у васкрслог Господа Христа, без живота у васкрсом Господу Христу, човек остаје у сенци смрти и остаје радионица смрти. А када човек свим срцем својим, свом душом својом, свим умом својим, свом снагом својом уђе у Христову истину и огради њоме себе, и утврди себе у њој, она ће се оплодити у њему, срашће са њим, постаће једно са душом и вољом његовом. Онда у души таквог човека нема места за сумњу у Васкрсење, онда је душа сва Христова, сва од Њега, сва у Њему, сва у Царству Божијем, сва у вечности, сва у правди Његовој. Тада човек постаје Божија радионица по речима преподобног Јустина Ћелијског.

Васкрсење Христово је празник радости и светлости. После Исусових страдања и смрти на крсту, којима се човечанство ослободило од грехова, Божији син Исус Христос победио је смрт да би улио наду у вечни живот. Тако нам је показао пут којим треба да идемо, пут који води ка спасењу у будућем Царству небеском. Онима који верују у вечни живот лакше је да прихвате смрт, вера им даје снагу да превазиђу бол после губитка својих милих и драгих. С друге стране, Христова победа над смрћу обавезује их да стално теже духовном усавршавању, што је и темељ Хришћанства.

Васкрсење Господа Христа је темељ на коме свети ученици Његови зидају веру и проповед своју. Из васкрсења Његовог извиру сва дела Господња. По речима Светог Јована Златоустог, *Дела апостолска* садрже у себи управо доказ о васкр-

сењу: онеме који је поверовао у васкрсење било је већ лако примити и све остало. Посведочити и доказати васкрсење Христово за апостоле значи посведочити и доказати да је Исус Христос Бог и Господ, Искупитељ и Спаситељ. Речима које говоре и чудесима која творе у име васкрслог Христа, они непрестано доказују да то кроз њих говори и дела васкрсли Господ Својом животворном и чудотворном силом. Апостоли своју спасоносну мисију своде на сведочанство о васкрсењу Христовом, и зато, бити апостол значи сведочити васкрсење Христово.

Без вере у васкрсење, немогућа је вера у Христа као Спаситеља, нема Хришћанства, немогуће је бити хришћанин. Зато апостол Павле одлучно и јасно изјављује: *А ако Христос није устао, узалуд вера ваиа; још сте у гресима својим* (Прва Коринћанима 15, 17). Све је изгубљено, све је пропало ако Христос није васкрсао, вели Свети Златоусти, објашњавајући ове апостолске речи.

Заиста, Христово Јеванђеље је блага вест о вечном животу човековом, животу који почиње на земљи, а продужава се на небу. Спаситељ је дошао у наш свет да уништи смрт и обасја живот човеков и у земаљском и у небеском свету. По Спаситељевом Божанском учењу, овај живот је темељ на коме се зида вечни живот. Веровати у Богочовека Христа значи непрестано се борити за живот вечни на који је човек и позван када га је Бог створио боголиким.

Васкрсење Христово је догађај који је најважнији за наше спасење. Васкрсење је велико чудо Божије које ми примамо вером и доказујемо вером. Вером којој није циљ да нас одваја и да нас наводи да мислимо како смо бољи од других. Наша вера нам не дозвољава да друге сматрамо на било који начин нижи-ма од нас, или мање достојнима, не дај Боже, да их презиремо или мрзимо. Вера у Бога наводи човека да увек тежи боголикости. А Бог воли сваког човека равномерно раздајући љубав. Од нас зависи да ли у себи имамо чисто око вере, како би препознали љубав Божију. Нажалост, један број људи нема вере у живота Христа, па ни у васкрсење и живи као да живот траје осамдесет или сто година. Не улазећи у то какав је смисао таквог живота, можемо рећи да ми кроз Јеванђеље Христово знамо да је човек створен за вечност и да постоји у вечности. Зато је неопходна вера у васкрсење и живот вечни, јер је она најважнији темељ нашег постојања. Ове године, браћо и се-

стре, децо духовна, славимо Васкрсење Христово у посебним искушењима која су нас снашла појавом до сада непознатог вируса, када многи оболевају и страдају. Али, баш сада треба да појачамо молитву и да ојачамо веру у васкрслог Христа Који је наше немоћи, наше болести и наше грехе узео на Себе, узео на Голготу и на Крст, да би Својом смрћу уништио смрт и наше немоћи и недаће и даровао нам живот вечни. Још јаче верујмо да је Бог с нама и сада, када ова нова болест агресивно напада по целој планети. Нарочито данас не смемо да се одвојимо од Бога, јер одвојеност од Бога чини човека slabим и немоћним пред болешћу и свима недаћама

овога света. Сада треба Бога да позовемо и призовемо у помоћ. Богу је стало до нас и зато је увек са нама. Бог је са нама и сада у овој нашој невољи. Наша борба са овом болешћу биће непотпуна ако не призовемо Бога – најјачег лекара.

Треба да положимо нашу наду у Господа баш сада, а када положимо нашу наду у Господа, онда верујемо да нас Он неће оставити. Онда ћемо и знати да су сва искушења само облачак који ће засигурно проћи. А и ово искушење јесте тај облачак.

Према речима апостола Павла, *Вера је основ свега чему се надамо, потврда ствари невидљивих* (Јеврејима 11, 1). Ми верујемо у Исуса Христа, Сина Божијег, распетог и васкрслог. Верујемо не зато што нам Бог на силу намеће Себе и зато што морамо да верујемо. Верујемо по својој слободи, верују они који хоће да верују. Многима је комфорније да не верују, да живе као да Бога нема. „Зашто си долазио да нам сметаш?“, речи су које Велики инквизитор упућује Господу Христу изјашњавајући се у име једног дела човечанства који неће Бога. Управо они који тако говоре или мисле покушавају да овековече ту своју пролазну радост и слабост. Мисле да могу да учине да то постане вечно. Кроз откривену Тајну Крста и Васкрсења вером сазнајемо да смо све што имамо – добили. Бог нам је дао дарове да нам слу-

же за наше спасење првенствено, за наше добро, али и за добро ближњих. Прилика је да у овим искушењима покажемо своју веру на делима, да помогнемо онима којима је помоћ потребна, болеснима и немоћнима, да откинемо понешто од себе и да уделимо онима којима је то потребно.

Браћо и сестре, помолимо се распетом и васкрслем Господу како би нам даровао Своје моћи и силе да победимо ово искушење. И да нам подари здравље! Помолимо се да нас просвети светим просвећењем не би ли са себе стресли нечистоту греха. Помолимо се да нам озари разум, да нас утврди у вери, укрепи у нади, усаврши у љубави, да освети душе и тела свих нас освећењем које се не може одузети. И да се са чистом савешћу, непостиђена образа, причешћујемо Телом и Крвљу Господа Исуса Христа, имајући веру да нам је причешће лек за душу и тело у пут у вечност.

У великим смо невољама и искушењима. Много је болесних, усамљених, разочараних, уцвельених, ожаловљених. Многима је данас потребна наша помоћ у свим видовима, а посебно им је потребно наше разумевање, наша љубав и наше молитве за све и свакога, и здравог и за болесног. Право је време да из дубине душе, у молитвеној искренности, заједно са Светим Василијем, кажемо: „Помени, Господе, благоверни народ наш, наоружај га оружјем истине, и даруј му победу над видљивим и невидљивим непријатељима, да тих и миран живот проживимо у свакој побожности и чистоти. Добре сачувај у доброты твојој, рђаве добротом твојом обрати у добре. Помени, Господе, овде присутан народ, и одсутне из оправданих разлога; и по обиљу милости твоје помиљуј њих и нас: домове њихове напуни сваким добром, бракове њихове сачувај у миру и слози, децу одгаји, омладину васпитај, старе укрепи, малодушне утеши, расејане сабери, заблуделе обрати и присаједини твојој светој, саборној и апостолској Цркви; ослободи оне које муче нечестиви духови; плови са онима што плове; путуј са онима што путују; удовице штити, сирочад заштити; сужње ослободи, болеснике исцељуј. Помени, Боже све оне што су у било каквој невољи, и тескоби, и опасности. Помени, Господе Боже наш, и све којима је потребно твоје велико милосрђе, и оне који нас воле, и оне који нас мрзе, и оне који замолише нас недостојне да се молимо за њих. Господе Боже наш, помени и сав народ твој, и излиј на све богату милост твоју, и даруј свима оно што моле за спасење. Ти сам, Боже, помени, знајући свачији узраст и име, знајући свакога још од утробе матери његове.“

Са оваквим жељама, мислима и молитвама све вас поздрављамо, драга наша браћо и сестре и децо духовна, са вером да нам свима овај најрадоснији празник Васкрсења Христовог унесе радост у наша срца и душе, јер једино распети и васкрсли Христос нашу тугу и жалост претвара у радост уколико живимо Христом и уколико смо сведоци Христа васкрслог, чију победу над смрћу благовестимо свету најрадоснијим поздравом:

Христос васкрсе – Ваистину васкрсе!

Ваш у васкрслем Христу увек одани,
ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ

Fr. Sa. Jovan

Андреј Герман

О ВАСКРШЊЕМ ТРОПАРУ

Васкршњи тропар је најрадосније песмопевање у кругу целокупног црквеног богослужења. Он се чује на сам дан Светлог Христовог Васкрсења, а такође и у свим пасхалним данима до празника Вознесења.

Хришћани га певају и у другим моментима свог живота, за време ходочашћа светињама, када је радосно у души. Са овим тропаром су одлазили у други свет хришћани у моменту своје погибије.

Тешко је процењивати значај васкршњег тропара за православне хришћане зато што то није просто свечано песмопевање и радосна химна, није само благодарна молитва. У овом песмопевању од неколико речи (у словенској варијанти их је десет) садржана је квинтесенција и смисао учења Цркве, сва срж хришћанске вере. Христос Васкрсе! Значи, васкрснућемо и ми, смрт је побеђена. Ову Благу вест хришћани оглашавају свету већ две хиљаде година. Непознат је аутор овог древног песмопевања, сматра се да је настало у Грчкој, и јасно је само једно: његов настанак није случајан. То није просто поезија и надахнуће човека, већ откровење Духа Светог,

и такво схватање проистиче из тога како на васкршњи тропар реагује човекова душа.

Васкршњи тропар звучи лепо на сваком језику, али у сваком народу постоје његове особености, у сваком језику постоји његова мелодија и радост Пасхе звучи на другачији начин. Све што дише нека хвали Господа. Сваки народ славослови Бога на свом језику, на којем мисли, говори и пева. Смисао празника Пасхе код свих је један, и радост хришћана једна је за све, али исказивање ове радости изражава се различито, између осталог и у култури појања и традицији сваке Помесне Цркве.

„Христос Васкрсе из мртвих...” данас певају на разним језицима света, у сваком народу постоји његов колорит и различитост, и све то скупа чини предиван мозаик. Различито по звучању, али једно по духу молитвословље, разликује и у исто време допуњава једно друго. Да бисмо то осетили, довољно је послушати појање васкршњег тропара наших једновераца. Добро је да у наше време то није тешко учинити и у мрежи многих записа васкршњег тропара наше браће у Христу из других земаља, они често звуче у зборницима песама и на концертима, на Пасхалном богослужењу у нашим храмовима. Таква песмопевања, као и читање Јеванђеља на разним језицима, подвлачи васељенски карактер и саборност хришћанске вере.

Χριστός ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι, ζῶν χαρισάμενος!

Ако послушате Грке, једне од родоначелника црквених традиција, тада у тоналитету васкршњег тропара можемо чути химну ослобођења читавог човечанства. Грци, као један од најстаријих народа и творци целовите цивилизације, успели су да изразе важност Пасхе управо на тај свечани начин. Православни Грци певају о великој тајни и спасењу човека, и ако затворимо очи можемо представити анђеле који о овоме објављују целом човечанству. Присетимо се певања анђела приликом Рођења Спаситеља: „Слава на висинама Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља!” и речи словенских изасланика, који су се вратили у Кијев након посете служби у саборном храму Свете Софије у Константинопољу: „Не знамо да ли смо били на Небу или на земљи”. Пажљиво саслушавши раскошне обрасце васкршњег тропара грчког напева, као да се подижеш са земље, заборављаш о свему другостепеном и сједињујеш се са Божанственом благодаћу, која је смештена у речима и звуцима овог свечаног песмопевања.

ქრისტე აღსდგა მკვდრეთით, სიკვდილითა სიკვდილისა დამტოგუნველი და საფლავების შინათა ცხოვრების მიმნიჭებელი!

Једно од најлепших извођења васкршњег тропара с правом припада Грузинима, најраспеванијем народу. За разлику од Грка, у мелодији Грузина постоји израз неописиве радости, али у исто време и присуство лиричности. Васкршњи тропар у грузинском извођењу

почиње као звук малог окрепљујућег потока, који прелази у звуке тока моћне планинске реке, док се њен ехо разлеже горама. Грузини у свом радосном возгласу изражавају благодарност Богу, колико је то могуће човеку. Најбоље се такво осећање може изразити у молитви, а то се лепо изражава само певањем.

„Христос Воскресе из мртвих, смртију смрт поправ и сушчим во гробје живот даровав!”

Као да смо се начekali истине, као да смо деца која журе да приме у себе најважније што је Бог припремио човечанству, црквенословенско „Христос Воскресе” расеца простор као зрак светлости који раздваја таму, као двосекли мач, као што се раздире завеса свега старог. За разлику од отегнутих песмопевања јужних народа, речи васкршњег тропара на нашим богослужењима изливају се из уста појаца и браће која се моли као плаховите птице које излећу из кавеза на слободу. Несумњиво да по лепоти мелодије наш васкршњи тропар уступа горе наведеним примерима, али оно што се не може одузети од нас, то су искреност и простота које допуњавају недостајуће. Наше громногласно „Христос Воскресе” издваја се усред напева разних народа својим слободним напором и снагом исповедања.

Васкрсење Спаситеља оглашава се на различитим наречјима по целом свету. Предивно звучи васкршњи тропар и на латинском језику, српском, румунском, бугарском, белоруском, енглеском, чак и на јапанском и кинеском. У сваком песмопевању постоји национални колорит који обогаћује црквену ризницу. Без обзира на језичке особености сваког народа, све нас обједињује заједничка радост Христовог Васкрсења. И у васкршње дане једни друге поздрављамо и понављамо почетне речи васкршњег тропара и радосног возгласа – Христос Воскресе!

Превео са руског Горан Дабетић

ЛАЗАРЕ, УСТАНИ!

Велика недеља почиње Лазаревом суботом. Она почиње васкрсењем (Лазаревим) и завршава се васкрсењем (Христовим). Тако Велика недеља стоји између два сјајна светла која обасипају таму Крста смислом и највећом радошћу.

Ко је тај човек у гробу који се зове Лазар, којег Исус воли, за којим жали, коме се обраћа? Ко би то могао да буде? Да ли бих и ја могао да будем Лазар? Да ли би ова прича о васкрсењу могла да буде и моја? Наравно. Зар ме Исус није назвао својим пријатељем? Зар ја нисам створен ради пријатељства са Богом: да упознам Бога, да га волим, да му служим, и да заувек будем са њим? Зар није Он дошао да ме подигне не само из тог последњег гроба, већ и из многих гробова у које полажем себе данас?

Пошто је Лазар изашао из гроба обасјан подневним сунцем, неко би помислио да су сви поверовали. Али, чуда нису лек за неверицу. Неки неће веровати чак и ако човек устане из мртвих. Лазарево васкрсење довело је масу на Цвети, али оно је направило и Крст: као што је апостол Јован писао – од тог дана ковали су заверу да га убију.

Васкрсење Лазарево било је обећање оног Васкрсења које је тек требало да се догоди. Оно је најавило друго, још веће чудо, Христову победу над смрћу. Са Лазаревим васкрсењем смрт је почела да стрепи. Зато дух велике радости прожима Литургију на Лазареву суботу. У ранијим временима црква је сматрала Лазареву суботу за прву најаву Васкрса. Она је значила почетак краја смрти.

Велика битка између светлости и таме одиграва се током Велике недеље, а њено поприште је између два сјајна светла: на једној страни Лазар устаје, а на другој „Он је васкрсао; Он није овде. Погледајте место где су га положили!”

Лоренс Фарли, свештеник

ФИКСНИ ДАТУМ ПАСХЕ

У црквеним круговима недавно се разговарало о промени садашњег календара, тако да Пасха (чешће и познатије Васкрс) пада у исти дан сваке године. Садашњи надбискуп кентербериски Јустин Велби нагласио је да би се прикључио разговорима који се већ воде између папе Франциска и предводника Коптске Цркве како би се фиксирао датум Васкрса и да исти датум буде коришћен код свих хришћана, то јест да све хришћанске Цркве прослављају Христово Васкрсење у исто време. У садашњем систему, датум Васкрса је детерминисан формулом да Васкрс пада прве недеље после првог пуног месеца након пролећне равнодневнице. Ово значи да датум Васкрса може варирати највише 35 дана од једне до друге године. Православне Цркве користе исту формулу рачунања, али због тога што оне користе јулијанску равнодневницу, датум „Православног Васкрса“ може се разликовати од оног на Западу, понекад падајући касније. Међу предностима које би оваква промена донела секуларном свету, јесте и чињеница да би она била на добробит школа, које ће унапред добро знати када наступају васкршњи распуст, као и за туристичке агенције, које могу заказивати путовања током распуста у исто време сваке године.

Шта Православни хришћани могу мислити о оваквим идејама? Овде морамо разликовати два спорна питања оваквог предлога: прво, екуменски концепт заједничког датума Пасхе за све хришћане, и друго, израчунавање фиксног датума прослављања, који зависи од соларног, а не лунарног календара. Желео бих да расправљам о оба питања и додам да се на оба поља ми православни морамо успротивити, не због тога што се увек принципијелно опиремо променама, већ због тога што ова идеја није валидна из три различита (и неједнака) разлога: богословског, политичког и духовног.

Прво, испитајмо богословски разлог заобилажења фиксирања заједничког датума Пасхе.

Формула за рачунање датума Пасхе је утврђена на Првом васељенском сабору у Никеји, 325. године. Како *аста* и сведочанства о току сабора нису сачувани, питање рачунања се не спомиње у канонима, али из других сачуваних изворе је сасвим јасно да је сабор заиста установио такву формулу. (За историјске детаље,

видети *The Church of the Ancient Councils*, Archbishop Peter L'Huillier, SVS Press 1996.) Ова формула налаже да се Пасха треба прослављати прве недеље после првог пуног месеца након пролећне равнодневнице. У овој формули се подразумева да се Пасха увек прославља у недељу (заједно са већином хришћанских цркава тог времена), а не четрнаестог дана месеца Нисана (као што је неколицина цркава у Азији радила, без озбира да ли је Пасха пала у неки дан током седмице или не). Такође, подразумева се да је Црква независна од јеврејског датума прославе (који би нашу прославу поставио пре пролећне равнодневнице).

Прихватање фиксираног датума Пасхе може значити одбацивање хришћанског консензуса и прихватања Сабора у Никеји, које је преовладало почев од четвртог века. Теоретски, таква промена може бити урађена, али једино Васељенским сабором који би био прихваћен сличним консензусом какав је био после Никеје. Нехришћански свет, оличен у надбискупу Кентерберије, очигледно има мали проблем са једносмерним одбацивањем Никеје, уосталом, када су последњи пут канони били наглашени као обавезујући за цркву у Енглеској? Али у Православљу је то другачије. За нас, седам Васељенских сабора представљају ауторитет. Одбацивање Никејских одлука у погледу Пасхе, свакако би имало доста већи значај од пуког одбацивања календара. То би, такође, доста говорило о нашој жељи да себе ослободимо од било каквих ауторитета прошлости, које сада можемо означити као непогодне. Није потребно превише размишљања да бисмо видели где таква „слобода“ може одвести. Наше богословље нам не дозвољава да одбацимо Васељенске саборе у таквом центлменском стилу.

Чак ако би се и удаљили од следовања Васељенском сабору који је саставио ову формулу, одлука о унификацији датума би одвојила Пасху од њених старозаветних корена. Само име „пасха“ теолошки нас усмерава на такве корене, јер „пасха“ није ништа друго до грчка транслитерација јеврејске речи „песах“ која значи „прелазак“; према Јеванђељу по Јовану (13, 1): „А пред празник Пасхе, знајући Исус да је дошао његов час да *пређе* (грч. *пасха*) из овог света Оцу“. Термин *песах*

потиче од јеврејског глагола који значи „проћи (преко)“, према Књизи Изласка (12, 11-13): „Једите хитно, јер је пролазак (јеврејски: *pesach*) Господњи. И кад видим крв, проћи ћу вас (јеврејски: *pasaxti alekem*), те неће бити међу вама помора, кад станем убијати по земљи Мисирској“. Упркос неким заступљеним етимологијама, грчка реч *pasxa/páσxa* нема никакве везе са глаголом „патити“, [на грчком *pasxo/páσxω*]. Заиста, када је пасхално јагње клано, водило се рачуна да се наношење бола сведе на минимум. Оно што је било важно јесте његова смрт и крв, а не искуство патње.

Ова повезаност са јеврејским празновањем је важна, јер она саобрађава хришћанско празновање са својим оригиналним јеврејским и библијским тлом. Јеврејско празновање је условљено лунарним кругом и појавом пуног месеца. Стални датум хришћанске прославе условљен је једино соларним календаром и независност од лунарног круга може ослабити ову историјску повезаност. Одржавање везе са Јеврејима омогућава нам да лакше сагледамо заједничку конекцију историјских тема, крвног жртвовања, смрти, ослобођења и призива у слободу у Обећаној земљи. Ова веза служи да подвуче јеврејску природу наше хришћанске вере и јединство новог савеза са старим. Стављање историје и теологије по страни зарад знања када планирати школске распусте била би јефтина трговина. Према томе, наша богословска оданост Васељенским саборима, као и наша богословска повезаност са Старим заветом, служе да нас одврате од одбацивања садашње формуле рачунања празновања Пасхе.

Постоје, такође, политичка разматрања дела наше црквене *Realpolitik*. Последњи пут када смо ми Православни направили знатне промене у календару, то је за резултат имало огромну схизму која до данашњег дана

није излечена. Да ли ико размишља да ће промена нечега тако важног, попут датума Пасхе, за последицу имати сличан раскол? Ова могућност се чини све више вероватном откад је промена представљена као важан корак у васељенском уједињењу свих хришћанских цркава. Гледано кроз аргументе, екуменизам је далеко проблематичније питање од календарског питања. Чињеница да се тренутно не слажемо око *дефиниције* екуменизма, чини вероватноћу раскола још извеснијом. Ја нисам особа која се према речи „екуменски“ односи са неправљивом одбојношћу. Тврдим да постоје и добар и лош екуменизам. Међутим, док истражујем садашњу међународну еклисиолошку слику, не видим много разлога за приближавање неправославним црквама док су у свом садашњем статусу. Заједница представљена од стране надбискупа кентербериског, на пример, ликује због женског свештенства и епископства и тренутно се (на Западу, свакако) бори за хомосексуалне бракове. Да ли је заиста неопходно да ми Православни напињемо своју солидарност или идентитет са њима? Делује да се западне Цркве све више одвајају од историјског православлја. Наглашавајући колико тога заједничког имамо са њима, није само политички опасно, већ је и догматски лицемерно.

Коначно, постоје и разлози духовне природе за одбијање наведене промене – разлози који се тичу наше унутрашње *askese* (*askesis*). Један од световних разлога који је држава навела као потребу за фиксирањем датума Васкрса јесте питање погодности – они који планирају свој пролећни одмор ће увек унапред знати како да се организују. Но, напоменућу да је вредност (чак иако је то мали део) у томе да *не знамо* унапред, већ је потреба да своје животе усмеримо на увек променљиви црквени календар. Лепо је речено да улога Цркве није да прилагоди Јеванђеље човеку, већ да помогне човеку да се прилагоди Јеванђељу. Наравно, ми ценимо наше удобности. Такође, ценимо пуне стомаке и слободу да једемо шта желимо. Због тога је пост бол – и у томе је његова драгоценост. Аскетско истицање вредности поста заснива се на борби да свој живот прилагодимо нечему спољашњем, нечему што не бирамо ми – не упркос његовој тежини, већ управо зато што је тешко. Варијације датума Пасхе функционишу на исти начин – варирање празника нас ставља на пробу, у неповољност; чини да се променимо и прилагодимо начину који нисмо одабрали. Жеља да се избегне неугодност, скривена у предложеној промени, део је много веће световне жеље – жеље да прилагодимо свет нашим жељама и да поставимо своје одлуке на центално место око којих се све друго окреће. Промена нашег живота, како бисмо се прилагодили датуму, може бити мала ствар, али то образује унутрашњи образац и припрема нас за много значајније промене и већу *askesu*.

Моја претпоставка је (кристална кугла је и даље у продавници) да ће Православне Цркве заиста заобићи предложену календарску промену. Свакако да овакав предлог не представља последњи у низу који ће неправославни црквени свет донети. Уколико желимо, можемо наставити да седимо за истим столом дијалога са њима, али морамо водити рачуна да се не уплићемо превише.

Превео Лазар Марјановић

Текст је објављен фебруара 2016. године.

<https://blogs.ancientfaith.com/notherfoundation/a-fixed-date-for-pascha/>

Георгије Флоровски, протојереј

ДОЛИНА СМРТНЕ СЕНИ

Проповед „Долина смртне сени” (*The Valley of the Shadow of Death*) најпре штампана под насловом „*O Ye Dry Bones*” („Сухе кости”) у часопису *St. Vladimir's Theological Seminary Quarterly*, vol. 1, no 3–4, 1953

Кости суве, чујте реч Господњу! (Јез. 37, 4). Чудесно виђење било је откривено пророку. Божијом руком пророк Језекиљ био је пренет у долину смрти, долину очајања и потпуне пустоши. Тамо није било ничег живог, ничег осим костију, осушених од времена. То је све што је остало од оних који су овде живели некада. Живот је нестао. Пророку је било постављено питање: „Хоће ли оживети кости ове?” (Јез. 37, 3).

„Може ли се поново вратити живот?” Човечији одговор би био потпуно очигледан – не. Живот се никада не враћа. Оно што је умрло једанпут – умрло је заувек. Прах и пепео не могу да постану извор живота. „Умрећемо и бићемо као вода, изливена на земљу, коју не можете сакупити” (2Сам. 14, 14). Смрт је неизбежан крај, потпуни крај свих човекових очекивања и стремљења. Смрт је последица првородног греха, она је резултат пада прародитеља. Бог није створио смрт. Људској смрти није било места у Божанственој замисли уређења света. Умрети за човека било је нешто необично и неприродно. Смрт је била противприродно човеково удаљавање од Бога, Творца и Господа – чак и физичка смрт, то јест одвајање душе од тела. Човек је смртан, и то је белег срамоте, „плата за грех” (Рим. 6, 23).

Код већине савремених хришћана изгубљено је овакво библијско схватање смрти. Смрт се пре прихвата као ослобођење бесмртне душе од претешког бремена тела. Иако је такав однос према смрти широко распрострањен, он је сасвим стран духу Светог Писма. У ствари, то је грчка, многобожачка тачка гледишта.

Смрт није ослобођење, него катастрофа. „Плачем и ридам када помислим на смрт и видим у гробовима нашу, по лику Божијем створену лепоту, где лежи без облика, без славе, без изгледа. О чуда! Каква се то тајна догоди с нама? Како се предадосмо трулежи? Како се присајединисмо смрти?” (Јован Дамаскин. Чин опела).

Мртавац више није човек у пуном смислу ове речи, јер човек није бестелесан дух. Тело и душа сачињавају јединствену целину, они „припадају” једно другом. Њихово раздвајање значи распадање човекове суштине. „Разоваплоћена” душа тек је само „сен”. Бездушну тело само је мртва плот. „Јер у смрти нема спомена о Теби: ко ће Те славити у гробу?” (Пс. 6, 6). И даље: „Зар ћеш мртвима творити чудеса? Зар ће мртви устати и славити Тебе? Или ће у гробу бити оглашена милост Твоја, и истина Твоја у месту пропадања?” (Пс. 87, 11–13). И псалмопојац је био потпуно уверен када је говорио да су мртви „од руке Твоје одбачени” (Пс. 87, 6). Смрт је безнадежност. На тај начин једини могући одговор с човекове тачке гледишта је: „Не, сувим костима нема живота”.

Али Божанствени одговор уопште није био такав; и то није био просто одговор речима, него могуће дејство Бога. Јер се много твори Речју Божијом: „Јер је Он рекао, и догодило се; Он је заповедио, и појавило се” (Пс. 32, 9). И поново Господ одговара деловањем. Он шаље свога

Духа Светог и обнавља лице земље (види: Пс. 103, 20). Дух Божији је Давалац живота. Пророк је посведочио задивљујуће преображење. Силом Божијом суве кости су поново биле спојене у једно, задобијајући форму поново су биле покривене живом плоћу и животно дисање вратило се у тела. И ево, она су устала у потпуној снази, образовавши собом „веома, веома велику војску” (Јез. 37, 10). Живот се вратио, смрт је била побеђена.

Објашњење овог виђења садржано је у њему самом. Суве кости – то је „Дом Израилев”, избрани народ Божији. По сопственим гресима, по својој издајству Бога, по свом одступништву Израил је био мртав. Упао је у ров који је сам себи ископао, био је поражен и одбачен. Изгубио је своју славу, слободу и снагу. Израил, завољен Богом и усиновљен, народ ћудљив, бунтован и неумољив, али ипак изабран. Господ га изводи из долине смртне сени у озеленеле шумарке, истрже га из загрљаја смрти, избавља из бездана морских, подиже из пропасти и очишћава од злосмрадног муља.

Пророштво се испунило. Дошло је дуго очекивано ослобођење. Обећани Ослободитељ, Искупител, Ме-

сија је дошао у припремљено време и име Његово било је Исус, „јер Он спасава људе своје од грехова њихових” (Мт. 1, 21). То је Он – светлост за просвећење многобожаца и слава народа Твога Израиља (види: Лк. 3, 32).

И одједном се дешава нешто недокучиво, нешто поражavajuће. Он није био познат и „прихваћен” од свог народа, био је одбачен, Њему су се ругали, Њега су осудили и предали срамној смрти као лажног пророка који прелашћује људе, као да је обмањивач. Све се то догодило зато што је Божанствена замисао о доласку Спаситеља била директно супротна плотским представама о Њему. Уместо земаљског цара-ратника, којег су толико очекивали Јудејци, дошао је Исус из Назарета, „кротак

своји Га „не примише”. Био је предан неславној смрти „и злочинцима прибројан” (Ис. 53, 12). У тајни Крста сам Божанствени Живот беше осуђен од стране људи на смрт.

И поново делује Господ: „Овога, по одређеном савету и промислу Божијем, преданог узесте и рукама безаконика приковасте и убисте; али Њега Бог васкрсе, раздревши муке смрти, јер не беше могуће да га она држи” (Дап. 2, 23–24, речи апостола Петра). Поново се живот истраго из гробног мрака. Христос васкрсе. Изашао је из Гроба као Женик из свог шатора. И скупа с Њим васкрсло је сво човечанство, сваки човек без изузетка. Он је устао као Првенац из мртвих и за Њим следе сви,

свако у свом поретку (види: 1 Кор. 15, 20, 23). „Да би, као што царова грех у смрти, тако и благодат царовала праведношћу за живот вечни кроз Исуса Христа, Господа нашег” (Рим. 5, 21). Пророштво Језекиља чита се у Православној Цркви на свечаном јутрењу Велике Суботе, када се сви верујући позивају код Гроба Господњег, из којег се сада на сву творевину богато излива Живот.

У прелепим молитвама и песмама посвећеним овом дану (међу којима су „Похвале” – једно од најдрагоценијих дела црквене поезије) описује се и прославља ова велика Тајна: Живот је био затворен у гробу и Живот је засијао из гроба. „Овај као мртавац измени се у вишњи Живот и у гробу мало необично прима се” (Канон на јутрењу Велике суботе, песма 8, ирмос). Верни се позивају на поклоњење Тајни Живота који садржи и Живота који носи гробница.

Али древно пророштво још увек остаје пророштво или, тачније говорећи, како пророштво, тако и сведочанство. Да, живот је засијао из гроба, али пуноћа живота још је испред. Цео свет, сви људи, чак искупљени Христом, сама Црква још увек је у долини смртне сени.

Нови Израиљ, нови изабрани народ Божији поново је сличан усахлим костима. Како је мало истинског живота у сваком од нас! Историјски пут човечанства још увек је трагичан и небезбедан, и сви ми поново ћемо се обрести у долини смрти. Свако, ко је макар једном имао прилике да види рушевине некада процветалог града, са свом оштрином осећа страшну силу смрти и разарања. Човек још увек сеје око себе смрт и опустошење. Чини се да можемо још горе

и смирен срцем” (Мт. 11, 29). Цар Неба, сам Бог богова сишао је на земљу, Цар славе силази у обличју слуге. Није дошао ради тога да би Њему служили, него да сам послужи и успокоји све „који се труде и који су обремењени”.

Уместо повеље политичке слободе и независности, Он доноси спасење свом народу и свим другим људима. Даровао је Завет Вечног Живота. Уместо политичког ослобођења доноси ослобођење од греха и смрти, дарује опроштај грехова и Вечни Живот. Дошао је својима и

очекивати, јер је корен смрти – грех. Нема ничег чудног што се сада све оштрије спознаје исконска тежина греха. Давнашња изрека блаженог Августина опет и опет налази одјек у људским душама: *Nondum considerasti quanti ponderis sit peccatum* („Ти никада нећеш постићи све тежине греха”).

Да, власт смрти је згажена, Христос је стварно васкрсао. Цар живота, који умре, царује вечно. Дух Божији, Утешитељ, Давалац живота био је послат на земљу да би запечатио победу Христа, и овај Дух пребива у Цркви од

дана Педесетнице. Дар живота даје се људима непрестано, изобилно, без оскудевања. Дарује нам се, али се не „прихвата” увек са спремношћу, јер, да бисмо пригрлили живот, треба одеолети свим плотским жељама, „оставити сваку животну бригу”, гордост и све предрасуде, мржњу, самољубље и самозадовољство; чак и више од тога – неопходно је сасвим одбацити себе. Иначе може-

благоденство и проклетство. Изабери живот да би живео...” (Понз. 30, 15, 19).

Хајде да изаберемо живот... Најпре сав живот наш посветимо Богу, „примимо”, признајмо га нашим јединим Господарем и Владиком не само у духу формалног покорављања, него и у духу љубави, пошто Он није само Господар, него и Отац наш. Волећи Њега значи служити му, значи прихватити вољу Његову као нашу сопствену, Његове циљеве и жеље као наше сопствене циљеве и жеље. „Више вас не називам слугама, јер слуга не зна шта ради господар његов; него сам вас назвао пријатељима, зато што сам вам објавио све што сам чуо од Оца мојега” (Јн. 15, 15).

Господ нам је оставио дело руку својих да бисмо га понели и довршили. Морам да проникнемо у сам дух Његовог искупитељског подвига. И нама се дају снаге да учинимо то; у нашој је власти да будемо деца Божија. Јер чак ни блудном сину нису ускратили привилегију да буде син, њему није било допуштено да постане један од најамника. Ми смо удови Христови у Цркви, која је Тело Његово. Светим Духом примили смо у себе живот Његов. Зато смо дужни да постанемо међусобно блискији, дужни смо да у целом свом животу тражимо то јединство, на које је у последње сате очи Страдања и Крста мислио и Спаситељ: да бисмо сви били једно у вери и љубави, једно у Њему.

Свет је још подељен. Како је много раздора и подела, чак међу онима који себе називају хришћанима! Мир међу народима и, пре свега, јединство међу хришћанима – ево наше безусловне и заједничке обавезе, најбитнијег задатка данашњег дана. Судбина човека решава се не на пољима битака и не у дискусијама политичара. Човекова судбина решава се у његовом срцу.

Хоће ли бити оно затворено чак и онда када Отац Небески куца на његова врата или ће човек са спремношћу одговорити на позив Божанствене љубави и отворити?

Чак и у нашим мрачним данима остају знаци наде. Данас не бива само „тама у шестом часу”, то јест у подне (упореди: Мт. 27, 45; Мк. 15, 33; Лк. 23, 44); данас је време када сунце јарко светли и у дубокој ноћи (упореди: Јн. 1, 5). Расте стремљење ка јединству. Али истинско јединство могуће је стећи само у Истини, у пуноћи Истине: „Прекини раздоре цркви, угаси побуне многобожачке, јеретичке устанке разори силом Светог Духа Твога” (Молитва свештеника на Литургији Светог Василија Великог). Живот нам се дарује у изобиљу. Морам бдити да не бисмо пропустили дан нашег спасења – јер је древно Израил прошао мимо свога дана. „Колико пута сам хтео да саберем децу твоју, као што птица сакупља птиће своје под крила, и *ви не хтедoste*” (Мт. 23, 37).

Хајде да изаберемо живот у познању Оца и Његовог Јединородног Сина, Господа нашега, и у сили Светог Духа. Тада ће Слава Крста и Васкрсења бити јављена у нашем сопственом животу. И поново ће се догодити славно древно пророштво. „...Ево ја отваравам гробове ваше и изводим вас, народ мој, из гробова ваших и уводим вас у земљу Израилеву [...] и познајте да сам ја, Господ, рекао то и учинио, говори Господ” (Јез. 37, 12, 14).

мо „убити” у себи благодат Духа Божијег. Бог све време куца на врата човековог срца, а сам човек му не отвара. Бог никога не „намамљује” унутра; Он, по речима Светог Иринеја Лионског, уважава „древни закон човекове слободе”, који је сам установио. Нема сумње у то да без Њега, без Христа, човек не може ништа. Али постоји нешто што само човек може да учини, а то је да одговори на Божанствени позив и „прими” Христа. Далеко од тога да то успева свакоме.

Живимо у веома неспокојно и сурово време. Осећање историјске безбедности одавно је изгубљено. Чини се да ће сва наша традиционална цивилизација сваког часа да се сруши и у потпуности распрши. Сви оријентир показује се изгубљеним. И из овог ћорсокака неће бити нађен излаз до оног часа, док се не догоди нешто радикално. *До оног часа, док...* На хришћанском језику то *док* значи: до оног часа, док се ми не покајемо; до оног часа, док не измолимо дар покајања. „Покајте се и одступите од свих престапа ваших, да вам безбожје не би било камен спотицања. Одбаците од себе све ваше грехе којима сте сагрешили, и сачините ново срце и нови дух; зашто да вам умре дом Израилев? Јер ја нећу смрти умирућег, него да се обратите, говори Господ Бог, и живите!” (Јез. 18, 30–32).

Постоје два пута: „Ево, предложио сам ти данас живот и добро, смрт и зло [...] За сведоке вам позивам данас небо и земљу: живот и смрт предложио сам ти,

Артјом Перлик

О ТАЈНИ СТРАДАЊА

Свети Теодор Студит: „Увек тако бива: сада је малодушност, а сутра храброст; сада тужно расположење, а онда одједном одушевљење; овог тренутка страсти устану, а следећег их пресече Божија помоћ. Не таквим, као јуче, јавићеш се ти, вољени. Него ће ти доћи благодат Божија и победиће због тебе Господ. Рећи ћеш тада: Где си био до сада, Госпoде? – и Он ће ти рећи на то: Гледао сам како се бориш, и знао”.

Старац Гаврило Стародуб је говорио: „Ми жалости Господа мишљу о томе да нас Он не слуша”.

Сваки човек може на трагу пророка Јеремије поновити: „Ја сам човек који је искусио тугу”. Страдање је оно што дотиче сваког човека, али га многи не осмишљавају, иако су, сигурно, сви најмудрији људи земље покушали да схвате због чега је оно потребно. Ако погледамо на

ка могу начинити духовног и небеског, не може утешити човека. Шта можемо наћи у страдању?

Навешћемо овим поводом познато писмо приповедача бајки Толкина. Џон Толкин сину у једном писму из 1944. године, када је овај био у наступајућој армији, пише овако: „Понекад ми постаје страшно при помисли о свеукупној суми човечанске туге у овим данима: милиони раздвојених... да не говоримо о мукама, болу, смрти, сиромаштву, неправди. Ако би страдање задобило видљиву форму, скоро да би се сва... планета покрила густом црном маглом, која би је сакрила од задивљујућег погледа небеса. Сви резултати овог рата са историјске тачке гледишта биће негативни. Али историјски поглед на свет није јединствен. Све ствари и дела имају сопствену цену, независно од њихових узрока и последица. Нико не може судити sub specie aeternitatis – „С тачке гледишта вечности (лат.)” – о ономе што се сада дешава. Све што знамо, притом већином из нашег искуства, то је да сав труд зла, сва његова огромна моћ и непрестани успех – пропадају узалуд: они увек само спремају тло ради тога да из њега неочекивано израсте добро...”

Историјски поглед не само да није јединствен, него није ни аутентичан, или, тачније, не одражава онакву реалност каква у ствари јесте. Само с тачке гледишта вечности може-

мо исправно судити о страдању. То доноси олакшање, али човек свеједно страда у времену, и то увек појачава његов бол.

Старац Пајсије Атонски, говорећи о страдањима, ставља акценат на однос Господа према њима: „Бол Бога због људи који се муче због болести, демона, варвара и томе сличног је велики. Али зато они имају радост у себи, као и небеску награду које им је Он припремио. То јест, Бог има у виду награду коју прима на Небу човек који је доживео искушење, Он зна шта чека таквог човека у вечном животу и то Богу даје снаге да трпи овај бол”.

Размотримо сада најлакши вид страдања, страдање ради тога што је човек лишен нечег материјалног или што је сиромашан.

Ево како о томе говори Свети Варсонуфије Оптински: „Живео овде један официр, необично побожан. Често је одлазио у манастир да се моли Богу и прилагао је обитељи од својих скромних прихода колико је могао. Час ћилимче донесе, час кадиоце, час кулич од четрдесет копејки као поклон некоме од братије. Сви су га волели, нарочито му се радовао један од схимника мана-

свет који нас окружује, тада срце често хоће да се сложи са философијом многобожачких мудраца, који кажу да је сав наш живот страдање у тами.

Хришћанима бива простије, они знају много, али само онај ко је искуствено проживео смисао страдања и пришао благодати, може говорити тако да његове речи воде оне који их слушају ка светлости. Многи подвижници су говорили о страдању, међутим свако мора сам да доживи тајну. То је тајна прихватања страдања, тајна промене односа према њему.

Постоје питања на која свако треба да пронађе одговор: Знам да Бог воли, али због чега допушта да се мучим? Ако је Бог добар, а ја верујем да јесте, због чега ми је овог часа тако лоше? Како ћу сазнати одговор? Зато за нас посебан значај имају речи оних који говоре из искуства преображења. Када су старца Пајсија Атонског питали због чега је данас у свету тако много страдања, он је одговорио: „Од љубави Божије”. Овакав одговор може изазвати негодовање човека који не схвата ове речи. А схватити их и тим више прихватити веома је тешко, зато што се сва природа противи оваквом схватању. Чак и вера у то да страдања од земаљског и острашћеног чове-

стира. И ето, поче схимник молити Господа да пошаље богатство официру. Молитва беше услышена. Допао се овај официр кћери милионера и он се њоме оженио. А потом се десила у њему нека оштра промена. Отишао је у оставку, почео да води раскошан, испразан живот и у манастир више није свраћао, осим што је пролазио поред на својим коњима касачима заједно са супругом. Али по молитвам схимника Господ није допустио пропасти слуге свога. Бившем официру се нови живот распао и он се вратио се свом пређашњем начину живота. Отуда следи да не треба желети себи богатства, већ треба благодарити Господу за оно што Он пошаље. Имате све неопходно и будите задовољни. Господ вас никада неће оставити, децо моја, ако будете настојали да по својим силама испуњавате Његове свете заповести”.

Никад није случајно оно што се дешава у нашем животу. Господ одмерава колико новца треба да буде у нашем новчанику. Један млади пар је дуго времена хтео да поправи своје материјално стање. Временом су супружници приметили да кад се код мужа појављује споредна зарада, тада се у кући нешто кварило једнако тој суми. Тада су схватили да њихово благостање зависи од воље Божије. Схвативши то, умирили су се и стекли радост, примивши за себе ову вољу Господњу, коју је Он изрекао кроз околности њиховог живота...

Али чак ако човек схвата неопходност страдања, свеједно остају многа питања. Једно од главних је: шта чини Бог у моменту док ја страдам? Нека страдања иду на корист мојој души, али шта чини Бог у оном моменту када ја страдам? Да ли му је жао?

Свети и праведници дају одговор на ово питање.

Старац Пајисије Атонски: „За Бога нема већег бола, него да види човека у мучењу”.

Свети Максим Исповедник: „Бог састрадава сразмерно жалости страдајућег”.

Митрополит Антоније Сурошки: „Бог није просто негде горе одакле посматра да ли с потребним расположењем страдамо, него улази у саму дубину наших страдања”.

Ево шта се догодило праведном старцу Софронију Сахарову: Он се током целе ноћи молио за угњетене и страдајуће до оног часа док му није дошла мисао: „Ако ја овако, свом силом мога срца, састрадавам са човечанством, како онда схватити Бога који равнодушно посматра страдања милиона људи које је створио?” Тада се обратио Богу с безумним питањем: „Где си Ти?” Истога часа је чуо у своме срцу речи: „Зар си се ти распео за њих?”

Старца Гаврила Павловског (Стародуба) мучила је помисао: „Да ли је Богу жао нас онако како ми жалимо себе?”. Њему се јавио Господ и рекао: „О, људи! Кад бисте знали колико ми вас је жао. Десет пута више него што је вама жао себе”.

Основни смисао страдања које Бог допушта јесте у томе да би се људи, који се налазе у страсном стању старог човека преобразили у небеске људе. Јер Бог види чему може водити живот острашћеног човека који се не каје – живот његов сам по себи садржи адско мучење добровољне богоостављености – и у таквом стању човек прелази у вечност, где више не може да се промени. Бог види да је такав живот – конопац у рукама сина самоубице, и Он, наравно, настоји да ишчупа овај конопац из наших руку, да одсече страсти. Али страсти су постале део нас и нама је болно да постанемо нови људи.

Страдање не иде на корист само ономе ко га не прима. То је веома сложено, сва човечија природа устаје против таквог прихватања, и зато овде морамо у буквалном смислу одбацити себе и примити оно што се с нама дешава као Његов дар, који ми у датом моменту не схватамо, али Он схвата. То је највише поверење. Поверење мученика. Једна праведна хришћанка саставила је о овоме овакву молитву: „Господе, дај нам да будемо срећни у околностима које нам Ти пошаљеш”.

Сваки човек, који се осврне на свој живот и страдања, каже да се све у животу уредило на најбољи начин како би он доспео до праведности.

Постоји оваква прича прича: „Живела два брата. Један од њих беше успешан човек, познат по својим добрим делима. Други је био убица.

Уочи суђења око другог брата се окупила група новинара и један је поставио питање:

– Како је дошло до тога испало да сте постали преступник?

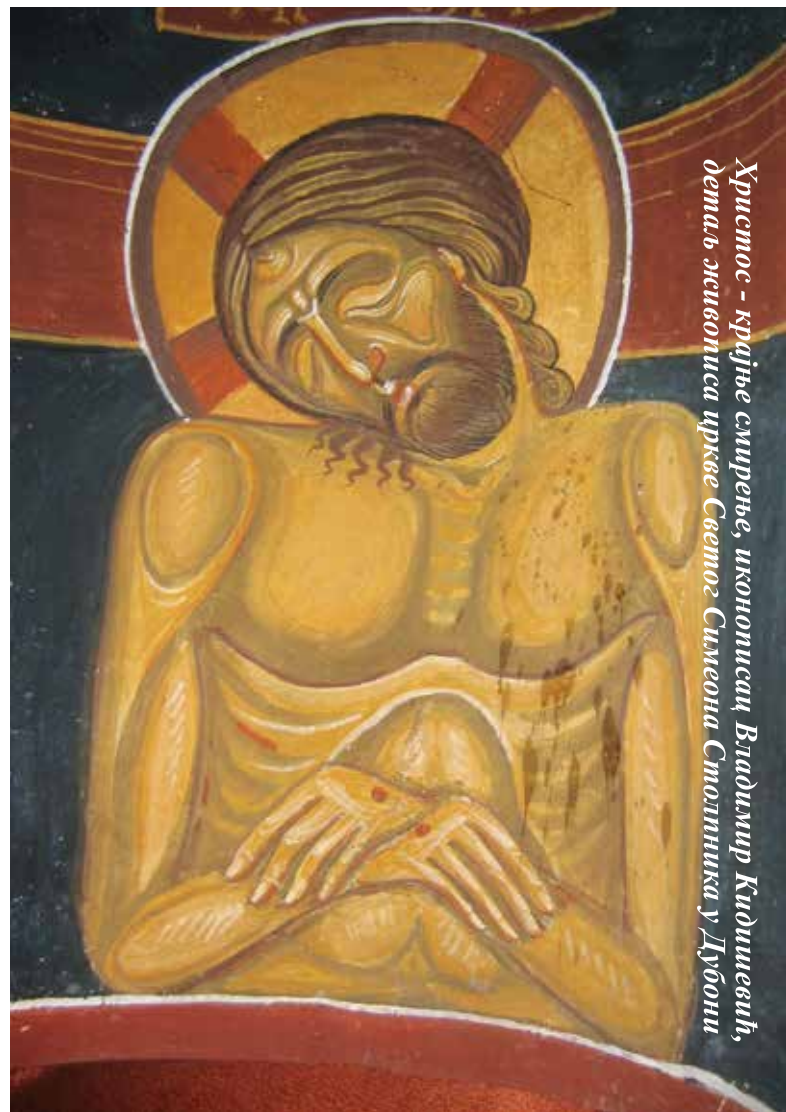
– Имао сам тешко детињство. Мој отац је пио, тукао је моју мати и мене. Какав сам могао постати?

У то време неколико новинара опколило је првог брата и један је упитао:

– Ви сте познати по својим достигнућима. Како се десило да сте добили све ово?

– Имао сам тешко детињство. Мој отац је пио, тукао је моју мати и мене. Какав сам још могао постати?”

Свети Нектарије Егински говори: „Искушења се шаљу да би се откриле скривене страсти и да би било могуће борити се с њима, да би се на тај начин излечила душа. Такође се јављају као знак милости Божије,

Христос - крајње смирење, иконописца Владимира Кудряшев, девети животница цркве Светог Симеона Столпника у Дубони

ради тога предај себе с поверењем у руке Божије и моли Његову помоћ, да би те утврдио у борби. Нада у Бога никада не доводи до очајања”.

Достојевски се мучио питањем страдања, док није схватио да су страдања у свету стварно од љубави. Ми смо увек криви за све и сви треба да претрпе за све.

Постоје страдања из љубави за другог. На пример, стари Виталије Сидоренко и Зиновije Мажуга. Када се неки од њих разболео, други је истог часа молио да заједно с њим и он оболи – тако се и дешавало. Болест је по неколико пута прелазила од једног ка другоме.

Старац Пајсије Атонски, дознавши да суседова кћи болује од рака, молио је Бога да болест девојчице пређе на њега – и девојчица се исцелила.

Постоји још неколико разлога за страдање: страдање ради покајања – да би се човек покајао; страдање ради венца – за такво страдање Бог даје венац страдалнику; страдање ради престанка греха који врши човек.

Бог води страдалника ка великој победи.

Бива и тако да мањим страдањем Господ брани од увреда које бисмо могли причинити својој души. Почетком XX века у Питеру је умирало дете и његова мама се обратила Светом Јовану Кронштатском. Овај се помолио за дете, и болест је отишла. А када се дечаку навршило осамнаест година, несрећно се заљубио и устрелио. Мама је потом говорила: „Никако не могу да опростим себи што сам га измолила преко Светог Јована Кронштатског”.

Развијајући ову тему, савремени свети наовди као пример живот Јефрема Сирина. „У младости је Свети Јефрем Сирин много грешио, али ни за један грех није био осуђен. Међутим, десило се да су једном код његовог суседа лопови украли овцу. Сусед је окривио Јефрема. И Јефрем, који није суделовао у крађи, обрео се у тамници. Утучен људском неправдом, почео је да плаче и жали се Богу. Али је, седећи у тамници с другим затвореницима, ступио у разговор с њима. Сваког од њих је питао како се обрео у тамници. Један је казао једно, други – друго. У њиховим гресима Јефрем је препознао своје грехе, за које га претходно нису осудили и затворили. Дух његов се отрезнио и он је схватио да је доспео у тамницу не због украдене овце, него због мноштва својих пређашњих поступака. И Јефрем се скрушено покајао пред Богом за своје грехе. И у сузама је стао да се моли Богу за опроштај својих тајних прегрешења, истовремено благодарећи му зато што је бачен у тамницу, будући да је невин у крађи оваца. Убрзо је био оправдан и ослобођен. Али је овај догађај произвео обрт у Јефремовој души. Тамница га је прихватила као грешника, а пустила као светог”.

Свети су се радовали усред страдања. Радост страдања је када те Бог узвисије изнад боли. Ово ми достижемо кроз смирење. Свети Силуан Атонски говори: ако се смиримо, тада ћемо сами увидети због чега смо се раније жалостили.

Свети Јустин Српски: „Радост спасења достиже врхунац у радости Васкрсења, али пролази и кроз радост страдања”.

Превео са руског Горан Дабетић

Јеромонах Роман (Матјушин)

БЛАГОДАТНИ ОГАЊ

Данас сви идемо на Благодатни Огањ. Укрепи, Господе! Предстоји нам да стојимо (или висимо у гомили) више од шест сати.

Као на железничкој станици! Ко на чему седи. Ко где стоји. Деца, мушкарци, жене (разбарушене, без марама), примичу се Престолу. Бакице седе, ослањајући се о Престо леђима. Матушка Јулијанија, спаси је, Господе! – сама је клекла на мермерни под.

Звиждукци, јауци, повици (из цркве). У олтару је тише. Ударање у бубањ. Али то је, очито, само почетак. Бука се час заглушује, час нараста. Све то је у очекивању патријарха, треба слушати 4-5 часова. Према предсказањима, када Благодатни Огањ не сиђе, све који су се окупили у цркви – поклаће.

Бука препуног стадиона. Топот ногу. Арапи скандирају: „Наша вера је права – вера православна!” Одевају се момчићи у грчким мантијама – богослови. И, наравно, фотографи, новинари, сниматељи... Време тече. Напетост нараста. Изнова добоши, чегртаљке, сирена. Плесни ритам, плесак. Свако изражава радост како може. Громки плесак – аплауз. Појављује се патријарх. Свештенство. Грчка застава. Додају једва савијен свежањ свећа. Иду ка Престолу... Патријарх одмара у фотељи. Гроб Господњи запачаћен је огромним воштаним печатом.

Почиње литија. Завитлаше се барјаци, фењери. Неравни редови свештенства усмеравају се према Кувуклији. Њени зидови до самог врха облепљени су људским телима. Људи, људи, људи... Окружење полиције, богослова, ходочасника, деце на њиховим раменима. Све се помешало. Негде плешу. Код зида је настала масовна туча. Арапи... Грчки монаси такође нису гори од других. Учествују у тучњави. Страшна бука. Морамо урлати на ухо да бисмо нешто чули.

После литије успевају да се закаче за гвоздену решетку, скидају печат. Патријарх без свечаног руха улази у Кувуклију. Хука се утишава. И одједном – то треба видети! – засветлуцало је, заблистало! Цела Кувуклија осветлила се плавим огњем. Наступале су, ударале муње. Дрека, јауци, тутњава одушевљења. Излази патријарх с запаљеним свежњевима свећа, благослиља народ. Хиљаде руку протежу свеће ка њему. Тренутак – и црква се испунила Огњем. Неко плаче, неко се смеје. Гладим овај Огањ – не опаљује. Плаве муње потресају, прожимају Кувуклију. Свеће се брзо гасе. Дим. Огањ. Слава Богу! Поживећемо још једну годину. Починемо да се извлачимо. Ове године Благодатни Огањ сишао је веома брзо.

Димитрије Киријанов, свештеник

ЦРКВА ГРОБА ГОСПОДЊЕГ У ЈЕРУСАЛИМУ И АРХЕОЛОГИЈА

Окружена са свих страна каменим зидинама са црвеним крововима, црква Светог Васкрсења добро је уочљива по својим куполама. Велика купола наткрива кувуклију, гроб Исуса Христа; мала смеђа купола стоји на пресеку трансепта и брода цркве. Многима се данас, као и у IV столећу када је ова област која се налазила унутар градских зидина била одређена као место Исусовог погребенија, чини невероватним да се на простору ове цркве, данас смештене у центру хришћанског квартала у Јерусалиму, заиста налази гроб Исуса Христа. Необичност положаја можемо узети као посредан доказ у корист његове аутентичности.

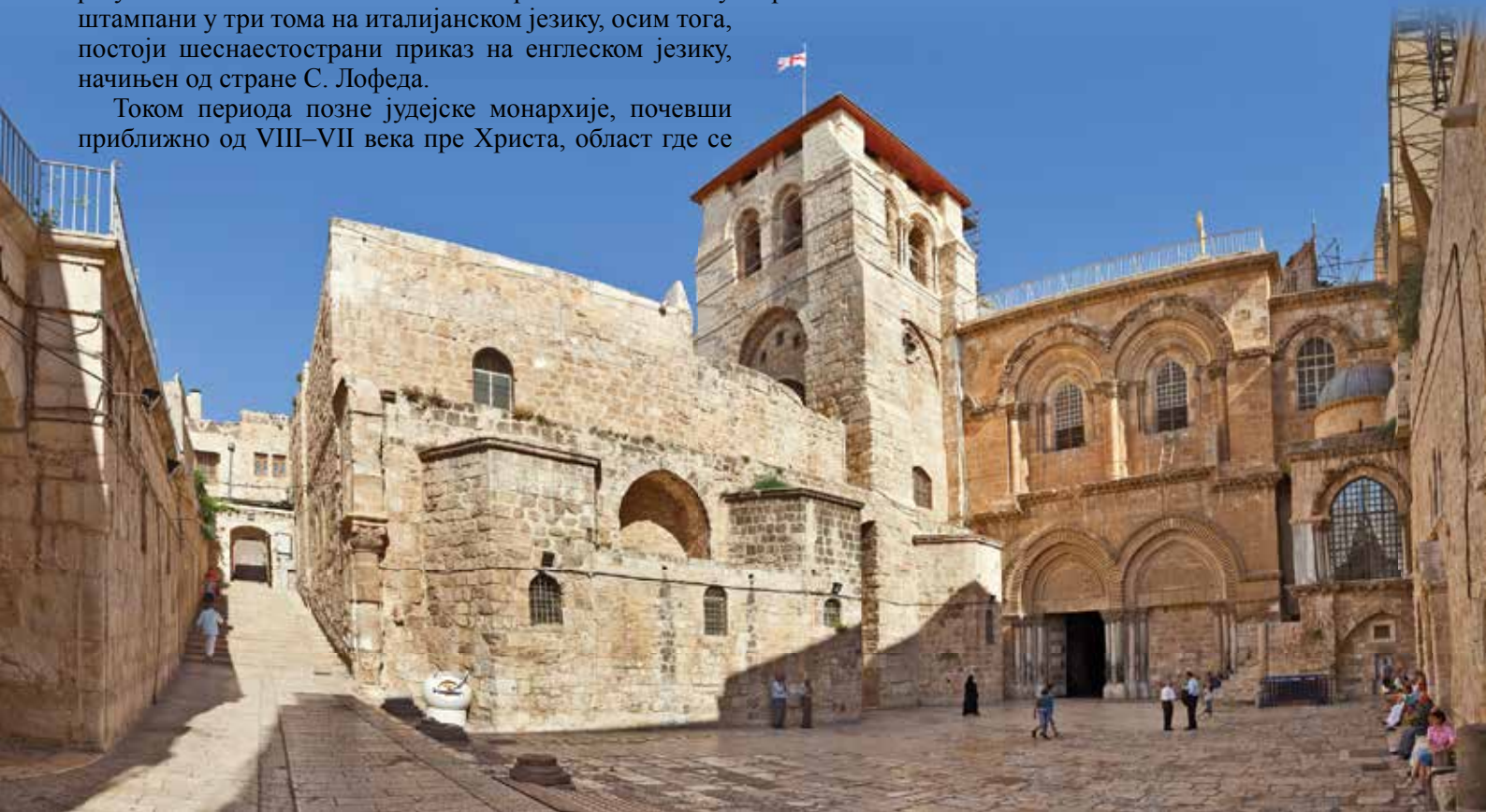
Од 1961. године грчка, јерменска и латинска заједница, које се заједнички брину о цркви Светог Васкрсења у Јерусалиму, предузеле су пројекат заједничке рестаурације једног од најзахтевнијих и најсложенијих здања у свету. У вези са рестаурацијом били су спроведени интензивни археолошки радови у покушају да се утврди историја комплекса и места на којем се он налази. Првобитно је било ископано 13 сонди да би се истражила постојаност изградње епохе Крсташких похода, али ове сонде такође су омогућиле да отпочну археолошка ископавања. Скидање штукатуре са зидова дозволило је да се открију структуре ранијег периода. Била је начињена нова, савремена дренажа, али сами радови искоришћени су и за археолошка истраживања.

Од стране професора археологије Фрањевачке библијске школе у Јерусалиму, Виргилија К. Корбоа, био је начињен тротомни извештај¹. В. Корбо се бавио археолошким истраживањима овог места током више од 20 година и нико осим њега није могао боље да изложи резултате ископавања². Текстови истраживања били су штампани у три тома на италијанском језику, осим тога, постоји шеснаестострани приказ на енглеском језику, начињен од стране С. Лофеда.

Током периода позне јудејске монархије, почевши приближно од VIII–VII века пре Христа, област где се

данас налази црква Светог Гроба била је велики каменолом. Сам град лежао је на југоистоку и ширио се најпре ка западу, а затим ка северу. Испод цркве је приликом ископавања пронађен кречњак високог квалитета. Осим тога, трагови каменолома такође су били нађени приликом ископавања која су спроводили у близини цркве 1960–1970. године К. Кенон, у Муристанској енклави хришћанског кварта, и Ј. Лукс, недалеко од цркве Спаситеља. Кречњак је сечен на квадратне блокове. Вештачки исечена површина, коју су пронашли археолози, служи као сведочанство тога да се првобитно у том рејону налазио каменолом. Понекад су радници остављали делимично отесано камење, које се до овог часа сачувало под црквом. У једној од области (источно од капеле Свете Јелене у цркви Светог Гроба) каменолома налази се на дубини око 40 стопа. Земља и пепео, који су испуњавали каменолом, садржавали су керамику гвозденог доба, датирани у VII век пре Христа, тако да датирање каменолома не изазива сумње. Сведочанства древног каменолома била су пронађена свуда испод цркве Светог Гроба и око ње. Крупни камени блокови били су нађени испод капеле Светог Вартана источно од капеле Свете Јелене, и керамика се датира у VII век, могуће VIII век пре Христа.

По мишљењу Корбоа, овај каменолом је коришћен до I века пре Христа. У то време каменолом је био заступ слојем црвено-смеђег тла, помешаног са каменим мрвицама. Каменолом је постао врт, где су расли усеви, смокве и стабла маслина. Да би доказао постојање врта, Карбо истиче чињеницу да је изнад каменолома нашао слој плодне земље³. У то време врт-каменолом је постао гробље.

На овој територији биле су нађене четири гробнице које се односе на овај период. Прва гробница је традиционално названа гробницом Никодима и Јосифа Ариматејских (№. 28 у Корбоовом попису). Као што саопштавају Јеванђеља (Јн. 19, 38–41; Лк. 23, 50–53; Мт. 27, 51–61), Јосиф је скинуо Исусово тело са крста, Никодим је донео миро и алоју, и заједно су обавили Његово тело плаштаницом и сахранили Га у врту у недавно начињеној Јосифовој гробници. То је типична гробница кокхим (kokh, kokhim) из I века. Кокхим је дугачка, уска ниша у погребној пећини, где је могло да се положи тело или сандук са телом умрлог. За време рестаурацијских радова у цркви Светог Гроба испод ротонде нађен је до тада непознати прилаз овој гробници.

Други тип гробнице, назван акрозолијум, такође је био уобичајен за тај период. Акрозолијум представља ниски, у камену усечени сандук, који се налази на дну погребне пећине. Оваква гробница је имала врх, оформљен у виду арке над удубљењем, од које је и потекао назив. Могуће да се Исусов гроб састојао од ходника и у камену усеченог акрозолијума. Нажалост, током многих столећа гроб је и з м е њ е н због от-

кидања комада камења у својству сувенира и светиња. Данас је гроб у потпуности покривен каснијим каменим здањем.

Трећа, много већа гробница, вероватно типа кокхим, нађена је наспрам цркве. Била је у великом степену распрострањена у Константиновој епохи и често је коришћена као цистерна. Веома скромни остаци ове гробнице, коју је изучавао Корбо, сведоче о њеној првобитној функцији. Коначно, крајем XIX века испод коптског манастира била је пронађена друга гробница типа кокхим, коју не спомиње Корбо⁴. Вероватно су остале гробнице, које су постојале у овој области, биле разрушене од стране каснијих структура. Али је и довољно сведочанство да је на размеђи миленијума ова област била погребна територија.

Гробница наспрам Цркве била је усечена у стени, која се обично назива Голгота, где је био распет Исус. Могуће је да су стеновите наслаге биле нефеш, или меморијални монумент⁵. Међутим, ова хипотеза захтева пажљивије истраживање пре него то буде могуће потврдити с увереношћу.

Следећа епоха, чија се сведочанства налазе у цркви Светог Гроба, јесте период владавине римског императора Хадријана. Римљани су 70. године угушили први јудејски устанак; тада су разорили Јерусалим и спалили храм. Након мање од 70 година, 132. године, Јевреји су поново подигли устанак предвођени рабином Акибе и

Бар Кохбе. Римљанима је било потребно три године да угуше јудејски устанак. Затим је император Хадријан прогнао Јудејце из Јерусалима и у потпуности променио план града, основавши у његовим границама нови град – Елија Капитолина. Из истог разлога је променио назив земље из Јудеје у Палестину.

На месту каменолома и врта с гробљем Хадријан је реконструисао огромну узвишену платформу, скоро савршеним правоугаоним зидовима. На врху платформе изградио је невелики подијум, а на подијуму храм. Иако су остаци Хадријанових зидова безначајни, неоспорно је њихово постојање. Пошто је област имала неравнину, а каменолом је био испресецан гробницама и штрчећим неотесаним стенама, ради изградње платформе било је неопходно подићи ниво овог места.

Многи од блокова, које је искористио Хадријан за зидове платформе, били су стари блокови Иродове епохе, који су остали после разорења Јерусалима 70. године. По размерама и изгледу идентични су оним који су нађени на Храмовној гори. Хадријанови зидови изгледали су слично зидовима из Иродове епохе, више од свега подсећајући на западни зид Храмовне горе (Зид плача). Горњи део очуваног Хадријановог зида декорисан је пиластрима или стубовима са спољашње стране.

На тај начин је Хадријанова платформа копирао ограду Иродове Храмовне горе, иако се, нажалост, до данашњег времена нису сачували пиластри. Међутим, овај стил може бити уочен

на зидовима традиционалних гробница патријарха (пећина Махпела) у Хеврону. То што је Хадријан покушао да копира Иродове зидове на Храмовној гори има особито значење. Уместо Јахвеовог храма, Хадријан је изградио на свом узвишењу храм Венере (Афродите).

Корбо је сматрао Хадријанов храм Капитолом, то јест храмом посвећеним Јупитеру Капитолском. У својој аргументацији позива се на сведочанство Јеронима, који подсећа да је храм у Јерусалиму био посвећен Јупитеру. Мађутим, у IV веку Јевсевије говори о томе да је Хадријанов храм био посвећен Венери. Осим тога, Дион Касије је у III веку указивао на место Јупитеровог храма, где је раније стајао јудејски храм, то јест на Храмовној гори. Мноштво других древних аутора, почевши од V века, указују такође да је на месту цркве Светог Гроба стајао храм Афродите. Као потпору својој аргументацији, Корбо се позива на то да се у цркви-ротонди налазе фрагменти троделних одељака, који су повезани са статуама капитолске тријаде: Јуноне, Минерве и Јупитера. Међутим нема основа да сматрамо да се ови фрагментарни остаци појављују као део троструког унутрашњег дела храма или чак делом многобожачког храма. Датуми које предлаже Корбо такође немају никаквих основа.

Сачувани су делови оградног Хадријановог зида. Фрагменти других зидова, сматра Корбо, нађени на територији где се налазио врт у I веку пре Христа, сачињавали су ниже делове Хадријановог храма. Али то је само Корбоова тврдња: археолог не пружа никакве доказе на основу којих можемо проверити његове закључке. У сваком случају, ништа од видљивих остатака Хадријановог храма није било откривено. Као што знамо из историјских извора, он је био разрушен пре Константиновог оснивања, тако да нема никакве наде да га реконструирамо. И невелики подијум на врху платформе је ишчекао без трагова.

Реконструкција Хадријановог храма предложена од стране Корбоа, у потпуности се показује као спекулативна и незадовољавајућа. Пре свега, он тврди да је то била структура од три нише, која одговара његовој погрешној теорији да је био посвећен Јупитеру Капитолском, а не Венери (Афродити), али не постоје никакве паралеле том плану.

Дан Бахат претпоставља да је Хадријанов храм могао бити ротонда слична римском храму Херкула Победника, а не храм правоугаоне форме, а исто тако да је Хадријанова ротонда била посвећена Венери, а не Јупитеру, као што је тврдио Корбо. Посебно интересовање представља зид 408. То је део оградног Хадријановог зида. Невелика бела удубљења на јужној (спољашњој) страни овог зида сведоче да је зид имао пиластре или да је био украшен стубовима налик на оне који су се налазили на Иродовим зидовима.

Велико камење Хадријанове ограде било је нађено приликом ископавања источног дела цркве Светог Гроба. На неким блоковима су уочљива уска поља. Ови ашлари су узети из ограде, с оног места где су почињали пиластри. Пиластри су уочљиви на врху унутар угаоног камена изнад 10-12. степена лествице. Овај мали део Хадријановог оградног зида, који је основа многобожачког храма, демонстрира Хадријанову жељу да подражава ограду Храмовне горе. Ирод Велики је такође изградио монументалну ограду у Хеврону, која окружује традиционално место погребња

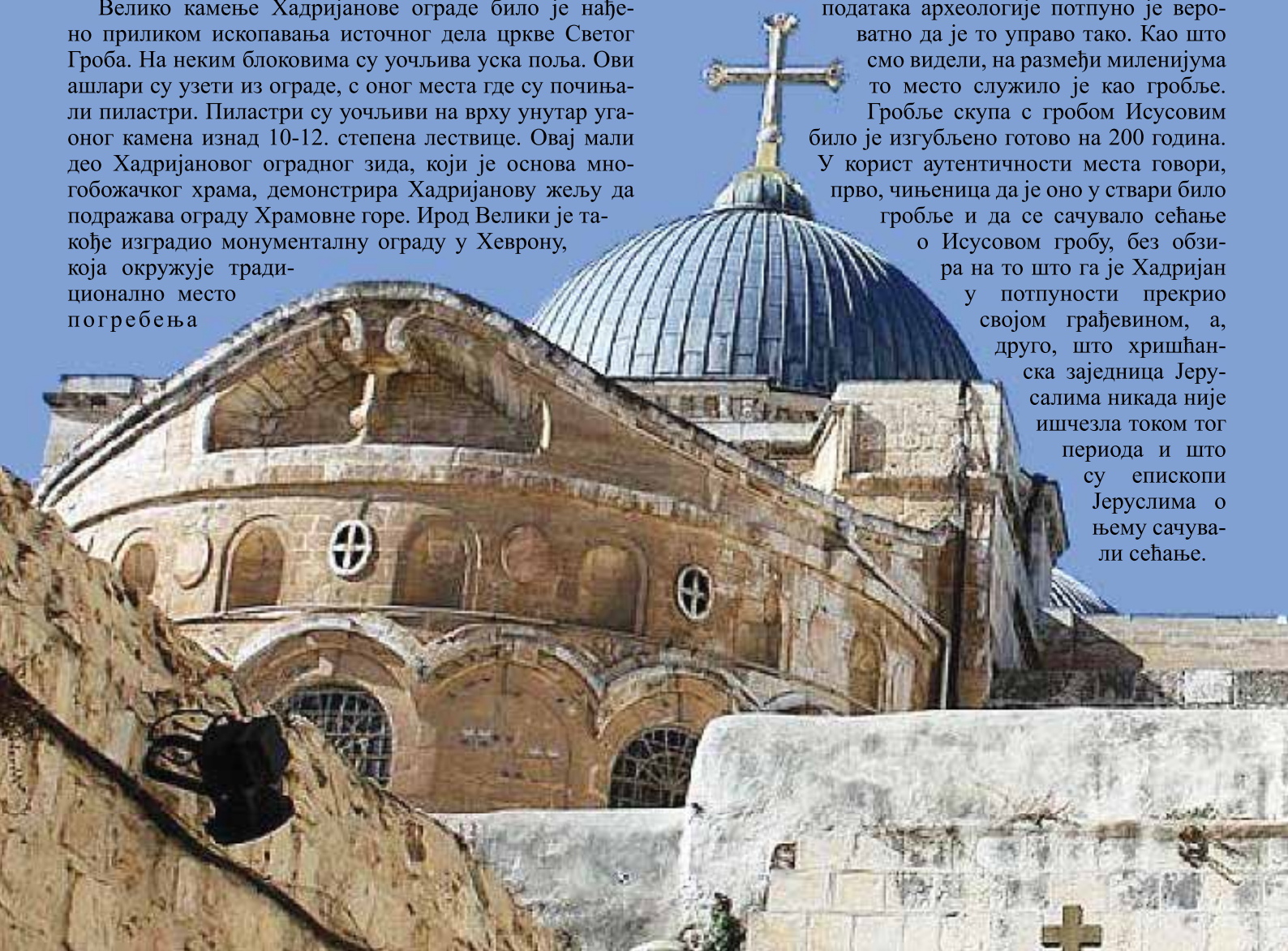
патријараха Авраама, Исаака и Јакова и њихових жена – Саре, Ребеке и Лије. То је једина Иродова грађевина, која је сачувана неоштећена до данашњег дана. Његова замисао идентична је Иродовој огради на храмовној гори у Јерусалиму и може послужити као аналогија ономе што је учинио Хадријан на месту Светог Гроба.

Царици Јелени, мајци Константина Великог, приликом посете Јерусалиму 326. године било је приказано место Гроба Господњег. Ми не знамо у каквом је он стању био у то време. Могуће да је многобожачки храм, који је саградио Хадријан, већ био разрушен од стране хришћана и да се налазио у руинама. После посете царице, хришћанска заједница наставила је да расклања оно што је остало од Хадријановог храма, а такође Хадријанову платформу.

Како саопштава Јевсевије Кесаријски, Хадријанова намера била је да завек уништи не само Исусов гроб, него и камен Голготе, где је био распет. Сагласно писаним изворима, Константин је изградио ротонду око Исусовог гроба⁶. Наспрам ротонде било је место распећа (Голгота), тамо где се налазио Свети врт. С друге стране врта Константин је изградио дугачку цркву у форми базилике – Мартиријум, који се састоји из централног дела и бочних нефа, одвојених низвима стубова. Овде су верни могли да врше молитве. Између ротонде и базилике налазила се стена Голгота.

Да ли је Константинова ротонда заиста била изграђена на месту Исусовог поребења? Иако не можемо са сигурношћу да одговоримо на ово питање, на основу

података археологије потпуно је вероватно да је то управо тако. Као што смо видели, на размеђи миленијума то место служило је као гробље. Гробље скупа с гробом Исусовим било је изгубљено готово на 200 година. У корист аутентичности места говори, прво, чињеница да је оно у ствари било гробље и да се сачувало сећање о Исусовом гробу, без обзира на то што га је Хадријан у потпуности прекрио својом грађевином, а, друго, што хришћанска заједница Јерусалима никада није ишчезла током тог периода и што су епископи Јерусалима о њему сачували сећање.

Када су га показивали у IV веку Константиновој мајци Јелени, тада се (уосталом, и данас) овај трг налазио у препуном градском центру, што је било толико чудно за ходочаснике IV века, као и за садашње. Али данас знамо да његово место потпуно одговара историјским реалијама I века.

Током дугог периода ова територија се налазила унутар градских зидина. Зидови, који су обухватили овај део града, названи од стране Јосифа Флавија трећим зидинама, били су изграђени од стране Ирода Агрипе, који је владао Јудејом између 41. и 44. године. На тај начин, овај зид био је изграђен убрзо након Исусовог распећа, не више од 10–15 година након тога. И то је одлучујућа тачка.

Када је Исус био распет око 30. године, ова област била је изван града, у врту где се налазило гробље. Ове чињенице открила је савремена археологија. Али ко је могао знати о томе 325. године, ако се сећање о погребњу Исуса није сачувало у потпуности? Јеванђеља нам говоре да је Исус био погребен „недалеко од града” (Јн. 19, 20). Место, које сада разматрамо, тада је било изван града. Градски зид био је само 165 метара ка југу и 115 метара ка истоку.

Осим тога, овде је био врт (Јн. 19, 41), што се слаже с археолошким подацима. Полазећи од резултата истраживања, нема никаквих основа одбацити аутентичност овог места. Константинова базилика, изграђена наспрам гроба, била је типична за то време. Нажалост, веома је тешко показати било какве остатке Константинове базилике. Од секције зидова, који су били откривени, можемо само да потврдимо њено место и постојање. Иза (према западу) Константинове базилике био је откривен велики врт, на чијој је другој страни, у ротонди, стајао Исусов Гроб. Апсида базилике усмерена је на страну гроба. Научници, који су се бавили рестаурацијом, разилазе се у мишљењима у односу на питање о томе када је гроб био наткривен ротондом. Корбо прихвата једну тачку гледишта, отац Чарлс Куазнон – другу. Куазнон (умро 1976), архитекта латинске заједнице, бавио се рестаураторским радовима. Године 1974. штампао је прелиминарни извештај о ископинама⁷.

Куазнон је сматрао да је гроб био смештен у изолованој квадратној ниши, која се приближава Светом врту. По његовом мишљењу, гроб је остао незаштићен, стајао је на отвореном до Константинове смрти, када је око њега била изграђена ротонда. Као резултат тога, Свети врт се обрео између ротонде и Константинове базилике. Ово гледиште одбацује Корбо, који је, вероватно, у праву. Сагласно теорији Корбоа, ротонда је била део првобитне Константинове конструкције. На несрећу, због методологије Корбоових ископавања и ограничених археолошких сведочанстава у овом извештају, немогуће је проверити његово датирање зидова.

Постоји један аргумент Корбоа, који можда говори о тачности његове позиције: многи храмови у част богиња, такви као што су Венерин (Афродитин) храм, били су кружног облика. Као што говори Јевсевије Кесаријски, Хадријан је овде изградио Венерин храм, који је, могуће, био кружног облика. Хришћанска ротонда могла је у потпуности бити надахнута овом многобожачком ротондом. Ако је архитектура Хадријанове ротонде надахнула изградњу хришћанске ротонде, онда је потпуно вероватно да је ротонду изградио сам Константин, а не каснији владар, који није имао представе о многобо-

жачкој ротонди. Сачувана су два стуба ротонде изграђене око Исусовог гроба. Отац Куазнон претпоставља да су они били две половине које сачињавају један стуб. По мишљењу Куазнона, овај стуб је првобитно био у галерији Хадријановог храма. У овоме је, очигледно, био у праву.

На оној страни нише, која обележава Исусов гроб, од камена је била исечена дренажа, очигледно ради тога да би омогућила да из гроба истиче кишница. То је можда сведочанство о томе да је у крајњој мери током неког времена гроб стајао на отвореном. Колико дуго, не можемо рећи. У сваком случају убрзо је око њега изграђена ротонда, у којој се данас и налази гробница – у центру савремене ротонде, назване Анастасис.

Између ротонде и базилике налази се Свети врт. Он је, сматра Куазнон, био окружен са све четири стране низовима стубова, које чине правоугаоно двориште. Иза дворишта, окруженог галеријом, са стране ротонде постојао је зид са седам врата која су водила у ротонду. Међутим, Корбо указује само на стубове са три стране, због чега се и назива двориште са вртом – „три галерије”. Корбо је спустио галерију са стране ротонде, смештену поред осмовратог зида. Можда је он у праву. Овакав комплекс цркве Светог Гроба постојао је до персијског продора 614. године. У то време био је оштећен ватром, али није у потпуности разрушен. Када су Перси освојили Јерусалим, многе цркве су претворили у развалине, поштедивши цркву Гроба Господњег.

Корбо је предузео покушај реконструкције плана комплекса изграђеног у време Константина Великог. Ова ротонда, свакако, подсећа на маузолеј Константинове кћери – цркву Свете Констанције у Риму. У југо-источном углу Светог Врта налази се стена Голготе. С друге стране Светог Врта налази се базилика – Мартиријум с једном апсидом према ротонди и нефом с двома бочним на странама. Испред базилике је атријум, или нартекс. Степенице воде ка главној прометној улици Кардо, која иде од севера ка југу. У источном углу Мартиријума појављују се подземне јаме, које су делимично коришћене као капеле у време Крсташких похода.

На сочуваној мозаичној слици Јерусалима из Мадабе (VI век) приказане су улице града и црква Светог Гроба. Према убеђењу Дана Бахата, детаљи приказани на њој сведоче о томе да је здање Константинове цркве сачувано неизмењено у VI веку, када је овај мозаик био изведен на поду цркве у данашњем Јордану. Црква Светог Гроба по себи представља велику грађевину.

Ситуација је, међутим, била потпуно другачија 1009. године. З време владавине калифа Каира Ел Хакима читав комплекс цркви – базилика, ротонда, гроб унутра, а такође галерија између ротонде и базилике – били су јако порушени; базилика је заувек била порушена до темеља. Тек 1968. године био је откривен темељ западне апсиде базилике, који дозвољава да се одреди њено место. Ротонда је такође била силно оштећена, након чега је њена висина чинила 1,5 метар.

Између 1042. и 1048. године византијски император Константин IX Мономах покушао је да обнови комплекс. Успело му је готово у потпуности да обнови ротонду с невеликим изменама. Ако је ротонда Константина Великог имала три нише са три стране, тада је Мономах додао четврту. Олтар је сада био начињен на источној страни, као и у већини цркава. Наспрам ротонде Мономах је сачувао отворени врт. Северни стубови били су обновљени и сачувани су до данашњег времена, што нам дозвољава да изучавамо карактер Мономахове реставрације. До нашег

времена такође су дошли мозаични подови епохе Константина Мономаха.

Уместо базилике Мономах је изградио три целине. Једна целина, која се састојала од три капеле, граничила се са старим баптистеријумом; у другу су такође улазиле три капеле, изграђене недалеко од места апсиде разрушене базилике (ова група позната је само по историјским документима); трећу целину је чинила капела северно од ротонде.

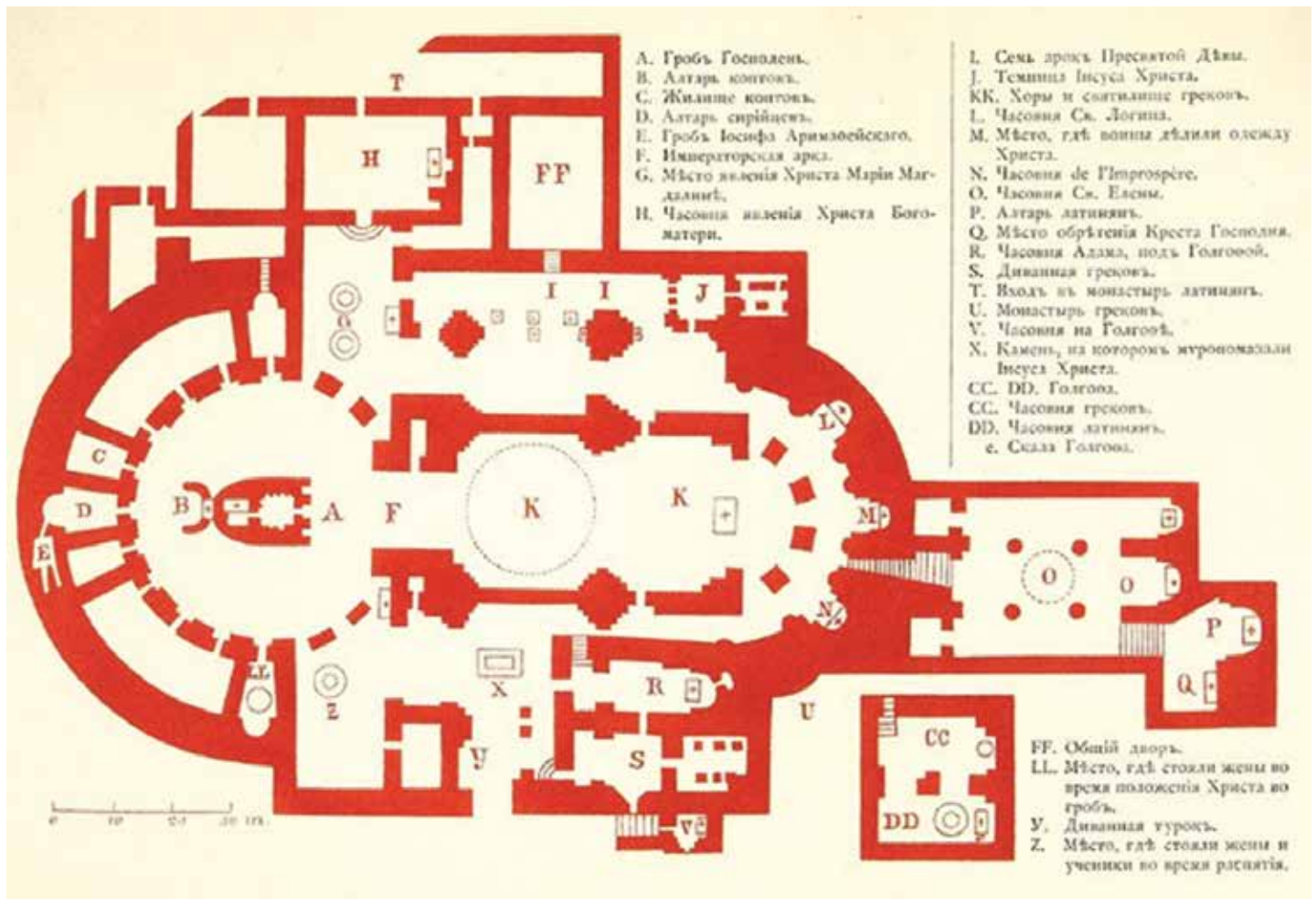
За време реконструкције Мономах је открио цистерну у којој је, сагласно предању, царица Јелена пронашла Часни Крст. Корбо сматра, према свему виђеном оправдано, да се то предање појавило тек у XI столећу (по археолошким подацима цистерна се датира у XI–XII век). Још више, на овом месту у спомен претпостављеног проналажења Часног Крста од стране царице Јелене ништа није било изграђено до Константина Мономаха, а можда ни до периода крсташа.

Ипак Куазнон сматра да предање о томе да је царица Јелена овде нашла Часни Крст датира из времена Константина Великог. Научници сматрају да је Константин изградио невелику крипту у цистерни-пећини. Међутим, Куазнон признаје да савремена капела Свете Јелене датира из епохе Крсташких ратова. У исто време, капела Свете Јелене, предмет интересовања археолога чак и данас, била је изграђена, делимично, у самој цистерни и, делимично, поред ње.

Крсташи, који су владали Јерусалимом од 1099. до 1187. године, такође су изградили цркву и дали јој изглед који има и данас. Ротонда је била у центру нове структуре. Данашњи ходочасници улазе у цркву Светог Гроба кроз фасаду цркве крсташа. Ова црква била је изграђена на месту Светог врта, у којем је стајала стена Голготе.

У области врта са галеријама наспрам ротонде крсташи су доградили неф са трансептом, који образује крст и престо. Стена Голготе, где је био распет Исус, најпре је била укључена у здање цркве. За време Хадријана уздизала се изнад Хадријанове платформе. По сведочанству Јеронима, на врху стене била је постављена статуа Афродите. Ова статуа била је уклоњена од стране хришћана, који су поштовали стену. Када је Константин изградио своју базилику,

стени је била додељена квадратна форма ради тога да би је прилагодили капели у југоисточном углу Светог врта.

Као што је примећено, у цркви крсташа стена је била затворена у капелу унутар саме цркве. Ниво пода ове капеле налази се готово на врху стене, зато је доле била изграђена нижа капела, посвећена Адаму. Ова нижа капела служила је као место погребенија за крсташке краљеве у XII веку. Гробнице су биле пренесене после великог пожара 1808. године.

Када улазите у цркву, ротонда, која окружује Исусов гроб, остаје слева. Првобитно дограђена око Исусовог гроба у IV веку, ротонда је била укључена у састав цркве крсташа и постала њен главни део. Са десне стране у цркви крсташа, у њеном источном крају, налазе се степенице које воде доле ка капели Свете Јелене, где је, сагласно предању, она пронашла Часни Крст. Квадратна кула са леве стране код фасаде је звонара крсташа.

Тротомни рад оца Корбоа може бити назван последњом речју о цркви Светог Гроба. Без обзира на своју монументалну природу, овај рад је, ипак, подложен критикама. Без обзира на наслов, овај рад није археолошки извештај. У њему готово да се не описују никаква открића, и немогуће је схватити из цртежа и текста аутора због чега се конкретни зид приписује овом или оном периоду. То је жалосно. Тачан описи ових открића и њиховог места у знатном степену би могао да прошири наша знања не само о историји цркве, него и о истраживањима средњовековне керамике, монета и других артефаката. Такође је важно да научници могу проверити атрибуцију зида и других архитектонских елемената

Са археолошке тачке гледишта књига је незадовољавајућа. У њој се чак не дотичу питања стилистичког раз-

воја романске црквене архитектуре на примеру ротонде или цркве крсташа. Међутим, нико ко изучава ово велико здање не може да заобиђе ову књигу.

Превео са руског Горан Дабетић

напомене:

¹ Corbo V. *Il Santo Sepolcro di Gerusalemme, Aspetti archeologici dalle origini al periodo crociato*. Parts I–III. – Jerusalem: Franciscan Printing Press, 1981–1982.

² Корбо је 1960. године био одређен за археолога одговорног за овај пројекат од стране латинске заједнице, а 1963. године од стране грчке и јерменске заједнице.

³ Броши и Баркеј не спомињу овај слој обрадивог тла; уместо тога они су изнад каменолома нашли под од утабане земље из гвозденог доба. Позивајући се на ово и на велику количину керамике из гвозденог доба, нађене испод и изнад овог пода, они су извели закључак да је ова област била насељена од VIII века до разрушења Јерусалима од Вавилонаца. Они датирају каменолом у IX–VIII век пре Христа, пре оног времена када је град почео да се шири у овом правцу крајем VIII века. Корбо то оспорава и тврди да овај под не може бити датиран у епоху гвозденог доба.

⁴ Conrad Schick. *Notes from Jerusalem*. – Palestine Exploration Fund Quarterly Statement, 1887. – S. 156–170.

⁵ Реч нефеш буквално значи „душа”. У рабинској литератури такође означава монумент, исконструисан над гробом у спомен на умрле. У савременим грчким натписима еквивалент овој речи била би реч „стела”.

⁶ Eusebius. *Life of Constantine*. – Palestine Pilgrims Texts Society. Vol. I, 1891. – S. 1–12

⁷ *The Church of the Holy Sepulchre in Jerusalem*. – London: Oxford University Press. Види: J.-P. B. Ross. *The Evolution of a Church – Jerusalem's Holy Sepulchre*. BAR 02:03

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

ПРОСЛАВА СВЕТОГ ГРИГОРИЈА БОГОСЛОВА У ГРОШНИЦИ

У петак 7. фебруара, када наша света Црква прославља Светог Григорија Богослова, Епископ шумадијски Г. Јован служио је поводом храмове славе у Грошници Свету архијерејску Литургију уз саслуживање свештеника Епархије шумадијске.

Беседећи на 36. зачало Јеванђеља од Јована, Владика је подсетио да се „Свети Григорије Богослов удостојио Духа Светога који га је научио шта је Бог и показао му величину дела Господњих. Богослов је онај који се моли и који слуша шта му Бог говори и извршује дела Господња. Без благослова, ништа није у Господу, а Свети Григорије је све радио са благословом. Оно што је говорио, Свети Григорије је то и живео. Живот без труда да живимо по Светом Писму је као звоно које јечи и кимвал који звечи. Молитва је стремљење срца човека који чезне за Богом. Тело човека који се моли постаје сасуд Духа Светога. Такав човек поштује друге и никада не истиче себе. Свети Григорије је свој живот претворио у Господа. Славећи светитеље, ми слаavimo посреднике између нас и Исуса Христа. Када се молимо светитељима за спасење, онда најпре мислимо да спасе нас од нас самих. Страх кочи ум човеков и не дозвољава му да прихвати чудо спасења које од Христа Спаситеља долази“.

Након причешћа верних, преломљен је славски колач коју су приредили одборници црквене општине грошничке са верним народом, старањем проте Душана Илића и јереја Ненада Милојевића.

Трпеза љубави је постављена у сали парохијског дома, где је верни народ наставио прослављање храмове славе Светог Григорија Богослова заједно са својим Владиком.

Мирослав Васиљевић, протођакон

СТАРЕ РУКОПИСНЕ И ШТАМПАНЕ КЊИГЕ НА ТЕРИТОРИЈИ АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА БЕЛИЧКОГ

Сарадња јагодинске Црквене општине и Завичајног одељења градске библиотеке у претходном периоду крунисана је крајем 2019. године веома важним пројектом, који потписују свештеник Миломир Тодоровић и виши библиотекар Нада Димитријевић. Публикација „Старе рукописне и

штампане књиге на територији Архијерејског намесништва беличког“ објављена је са благословом Епископа шумадијског Г. Јована. Издавачи су Намесништво беличко и манастир Јошаница.

После увода, представљен је табеларни приказ старих рукописних књига, затим је дат опис рукописних књига са врло добрим репродукцијама, следе одељци Српска рана штампана књига и Српска штампана књига 18. и 19. века, Руска штампана књига, Румунска штампана књига, као и посебан приказ свих богослужбених књига који може да помогне читаоцу и истраживачу који користи тај каталог.

Рецензент публикације је презвитер др Зоран Ранковић, декан Православног богословског факултета Универзитета у Београду, а редактор др Жарко Војновић, начелник одељења за библиографију Народне библиотеке Србије.

Ова публикација је каталог старих рукописних и штампаних богослужбених и црквених књига које се налазе у манастирима, црквама, установама и приватним библиотекама на поменутој територији. Методологијом представљања резултата истраживања, снабдевености релевантним подацима и упутном литературом ова монографија заслужује своје место у области археографије старе српске књиге. Публикација „Старе рукописне и штампане књиге на територији Архијерејског намесништва беличког“ важна је збирка која доноси податке, који могу да буду третирани као историјски извори.

Важно је истаћи да су у научном процесу, историјски извори посредници, односно веза између доба у коме настају књиге и доба у коме се анализирају и тумаче, што ова публикација и сведочи.

Каталог на микроплану испуњава оно што представља апсолутни национални интерес: попис и представљање рукописног и штампаног блага на подручју Србије, као и свих традиционално српских крајева.

Извор: Званични сајт СПЦ

ПРОСЛАВА СВЕТА ТРИ ЈЕРАРХА У ТОПОЛИ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован на дан када слаavimo Света Три Јерарха, 12. фебруара, служио је Божанствену Литургију у цркви Света Три Јерарха у Тополи. Епископу су саслуживали свештеници Шумадијске епархије. Појао је хор „Опленац“ на челу са диригентом Маријом Ракоњац.

Након прочитаног Јеванђелског зачала беседио је Владика Јован: „Чули сте, браћо и сестре, да у данашњем Јеванђељу

Христос каже *Ви сте светлост свету, не може се град сакрити кад на гори стоји* (Мт, 5,14). Не може се сакрити оно што је горе. Јер то је оно што светли. Тако и ова три светитеља која ми данас прослављамо, и поред многих прогона од стране прогонитеља хришћанства, нису остали сакривени јер су њихова дела та која су светлела и која и дан-данас светле свуда по свету. Они су својим хришћанским животом нама растумачили како да ми лакше упознамо Бога. Њиховим делима Црква живи данас и живеће до краја века. Сваки је човек позван да живи у светлости, а не у тами. Зато ће апостол Павле на једном месту рећи хришћанима *некада сте били тама, а сада сте светлост*. Када? Онда када је дошао Христос, Он је својом Светлошћу разгнао таму овога света. Човек задобија ту светлост ако је у заједници са Богом и онда човек светли. И ми данас имамо задатак да слушајући Јеванђеље живимо по Јеванђељу и тако светлимо за оне који не знају за Јеванђеље Христово“.

Након заамвоне молитве Владика је пререзао славски колач. Литургијско сабрање настављено је славском трпезом у ресторани „Стара Варош“ у Тополи, где је домаћин био Горан Михаиловић са својом породицом.

Стеван Илић, ђакон

ПРОСЛАВА ПРАЗНИКА СРЕТЕЊА ГОСПОДЊЕГ И ДАНА ДРЖАВНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У ОРАШЦУ

Празник Сретења Господњег и Дан државности Републике Србије је и ове године су традиционално прослављени у Орашцу, надамак Аранђеловца. На данашњи дан је подигнут Први српски устанак у Марићевих јарузи у селу Орашац.

Из Аранђеловца се у раним јутарњим сатима за Орашац упутила литија сачињена од свештенства и верног народа, која је у молитвеној атмосфери са црквеним барјацима и иконама стигла до орашачке цркве пред сами почетак Свете архијерејске Литургије.

Прослава празника Сретења Господњег и Дана државности Републике Србије започета је Светом архијерејском Литургијом коју је служио Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован, уз саслуживање свештенства Епархије шумадијске.

Ово свето сабрање су својим појањем увеличали и чланови хора „Света Анастасија Српска“ из Аранђеловца.

Након читања Светог Јеванђеља Епископ Јован је верни народ поучио својом беседом о значају празника Сретења Господњег. Епископ је рекао да смо се сабрали у историјском и устаничком Орашцу да прославимо овај свети дан. „Данашњи дан, празник Сретења има елементе и Господњег и Богородичног празника. Сретење је заправо празник сусрета. Срести се са неким нама драгим је од велике важности за наш живот, а онај који нема осећаја за друге, нема осећаја ни

за Бога. Старац Симеон је добио обећање од Господа, које му је Он и испунио, да неће напустити овај свет све док не упозна Господа Христа. У том моменту сретања са Христом, изговорио је једну од најлепших молитава у нашој светој Цркви *Сада отпушташ...* „Ми смо створени за заједницу и тој заједници нас учи Христос, заједници која је сусрет човека са Богом“, нагласио је Владика Јован. Епископ нас је поучио о значају и важности хришћанске породице, јер је породица темељ на којем се зида Црква Божија. Својим доласком у овај свет, Господ је измирио човека и Бога. Епископ је још рекао и да се са Богом нећемо срести у Царству Божијем, ако га сада у овом свету не носимо у своме срцу, јер нема ништа теже него када човек затвори своје телесне очи, а духовне очи му још нису отворене.

После Свете Литургије у храму Вознесења Господњег, Задужбинарско друштво „Први српски устанак“ из Орашца је ове године по 25. пут уручило награду „Одзиви Филипу Вишњићу“. Ове године добитник награде је био песник Манојло Гавриловић са својом збирком песама под називом „Српски виногради“, који је по добијању награде прочитао једну песму из своје збирке. Прослава Дана државности Републике Србије настављена је испред спомен школе и споменика Војду Карађорђу, где је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован са свештенством служико помен пострадалим учесницима Првог српског устанка.

Свечана прослава је настављена полагањем венаца на споменик Војду Карађорђу од стране председнице Народне скупштине Републике Србије Маје Гојковић и председника Народне скупштине Републике Српске Недељка Чубриловића. Потом се окупљенима обратио председник Народне скупштине Републике Српске Недељко Чубриловић, а за њим и председница Народне скупштине Републике Српске Маја Гојковић. У наставку је уприличен културно уметнички програм, а на послетку је служен и молебан за подршку верног народу и светињама Српске православне цркве у Црној Гори.

Епископ Јован је у поподневним сатима служио и парастос војду Ђорђу Петровићу – Карађорђу, у храму Светог великомученика Георгија на Опленцу.

Немања Искић, јереј

СЛАВА ЦРКВЕНОГ ХОРА У СМЕДЕРЕВСКОЈ ПАЛАНЦИ

Празник Светог Симеона Богопримца је слава црквеног хора храма Светог Преображења Господњег у Смедеревској Паланци. Тога дана, у недељу 16. фебруара, у поменутом храму, Свету Литургију служио је протонамесник Срђан Ковачевић уз саслуживање протојереја ставрофора Радослава Сенића и ђакон Владимира Степановића.

Након богослужења пререзан је славски колач.

Црквени хор „Свети Симеон Богопримац“ основан је 17. фебруара 1995. године у Смедеревској Паланци. Хор је основан на иницијативу свештеника Велибора Ранђића и Александра Митровића, наставника музичке културе, уз благослов блаженопочившег Епископа шумадијског Господина др Саве. Од оснивања, хор активно учествује у Светим Литургијама у храму Светог Преображења. Кроз хор је прошао велики број певача разних животних доби. Сада броји око тридесет чланова. Најстарији члан хора има шездесет, а најмлађи четрнаест година. Хор сада наступа под диригентском палицом професора црквене музике и појања, Милоша Урошевића.

Паланачки црквени хор учествовао је на фестивалима у земљи и иностранству, а као свој највећи успех чланови издавају издање компакт диска који је посвећен двехиљади-тој годишњици хришћанства, где су трајно забележена дела Мокрањца, Кедрова и Архангелског.

Слободан Сенић, протонамесник

ЛИТУРГИЈСКО КРШТЕЊЕ У ВЕЛИКИМ ПЧЕЛИЦАМА

У четвртак, 20. фебруара, када наша Црква прославља Светог Партенија Лампсакијског, Владика шумадијски Господин Јован служио је Свету архијерејску Литургију у Великим Пчелицама, у храму Светог Теодора Тирона. Епископу су саслуживали свештеници Шумадијске епархије. Појање је предводила игуманија манастира Липар, мати Тавита.

Овом приликом Преосвећени је крстио малог Николаја, сина свештеника Слободана Савковића и његове супруге Снежане.

Црква је била испуњена верним народом, а велики број деце је приступио Светој Чаши. Након свете Литургије уследила је трпеза љубави, коју је трудом и љубављу приредио парох великопчелички свештеник Слободан Савковић са породицом.

Бојан Стојадиновић, свештеник

ЛИТИЈА У ЧАСТ ПОБЕДЕ ПРАВОСЛАВЉА И ОДБРАНЕ СВЕТИЊА У ЦРНОЈ ГОРИ

У Недељу Православља, 8. марта, у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, са почетком у 16 часова, почело је свечано вечерње богослужење у част победе Православља над иконоборцима и над свим кривоверјима и шизмама.

С благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, у наставку свечаног вечерњег богослужења, организована је велика Литија кроз град Крагујевац у част и славу свих оних који су за две хиљаде година трајања свете Цркве, дали себе, своје трудове и своје животе за победу вечне истине, слатког Православља. Овом литијом пружена је и молитвена подршка одбрани светиња и верног народа у Црној Гори, поводом спорног Закона о слободи вероисповести.

Ово је био величанствен догађај, незапамћен, у новијој историји, где се мноштво верног народа града Крагујевца и целе Епархије шумадијске, предвођени Његовим Преосвештенством Епископом шумадијским Господином Јованом, окупило на литији у знак подршке народу Црне Горе. Верни народ носећи иконе у рукама, и транспарент „Са вама је Србија, не дамо светиње“, симболизовао је победу Православља.

У току литије, на тргу код Крста, верног народу се обратио протојереј Срећко Зечевић, који је између осталог рекао: „На овај свети дан, окупили смо се на овом крсном ходу, да прославимо победу Православља над свим јересима, шизмама и иконоборцима. Данас је то славље помуњено и затамњено у колевци Српства, Црној Гори, на простору где је света угледао родоначелник светородне династије Немањића, Стефан

Немања, Свети Симеон Мироточиви, и где кидишу у својој похлепи на имовину и светиње намучене Српске православне цркве. Каква чудесна символика. На родној земљи Светог Симеона Немање хоће да плене црквену имовину, а са нама је наш духовни учитељ и пастир, који је годинама као монах, и као старешина монашког стада, чувао свети гроб студенички, у коме почивају мошти Светог Симеона Мироточивог, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован. Он, наш Владика, предводи Литију за одбрану Српске православне цркве у колевци српства“.

По повратку Литије у храм, Преосвећени Владика служио је Молебан и прочитан је Синодикон (документ донет 843. године у Цариграду, који садржи анатему или проклетство свих јеретика, посебно иконобораца, затим похвалу за све ревниће православне вере). Након тога верницима се обратио Епископ Јован рекавши:

„Браћо и сестре, заблагодаримо Богу што нам је дао духовне снаге да ову прву недељу Васкршњег поста завршимо, и у исто време замолимо Бога да нам да снаге да преостале недеље до Васкрса проведемо у молитви и посту. Васкрсење Христово је победило смрт. Христос је васкрсењем победио грех, љубав је победила мржњу, победило је добро над злом. Зато и ми када победимо унутрашњег непријатеља свог, моћи ћемо да победимо и спољашње непријатеље Цркве. Ми постом и молитвом побеђујемо непријатеље своје. Господ је рекао да се постом и молитвом побеђује нечастива сила, па где ћемо бољу поруку и науку наћи? Дакле, зато нам је пост и дат, а постом и молитвом можемо променити философију и начин свога живота. Ко правилно пости, он се налази у најбољој школи. Пост је најбоља школа у животу људском. Ми вековима нисмо имали школа и универзитета, али смо имали праву школу, Цркву Христову, у којој се најбоље учимо како треба да живимо. Онај хришћанин који жели да буде прави хришћанин, он не може без поста и молитве. Цркву су нападали вековима, али Цркву нико није победио. Неће ни зао човек да победи Цркву, неће ни наука злог човека да победи науку отаца Цркве, не може је победити, јер је Црква стуб и тврђава. Црква је била у невољама, али је Црква увек побеђивала. Црква је наша испосничка и подвижничка Црква, и тамо где је прави подвиг ту је и победа. Да се молимо за оне који су одступили од Цркве да им Бог да разум и памети, да схвате да изван Цркве нема спасења и да сви који ударају на Цркву ударају на своје биће. Ми се и у овом данашњем крсном ходу молимо за наше свештенство, монаштво и народ у Црној Гори. Тај народ се пробудио и дотакао срца светитеља који су нам Цркву својим учењем чували и сачували. Народ је устао да брани своје светиње. Не дајмо светиње, чувајмо светиње, јер ако будемо чували светиње онда ће светиње чувати нас. Ако будемо чували веру, онда ће вера чувати нас, али веру треба да чувамо делима, а не само речима. Нека је слава Тројединоме Богу, и

нека нам помогне да останемо у Цркви, јер спасења нема без Цркве. У Цркви треба да живимо, а у Цркви се живи богослужењем и послушношћу. Хвала свима, свештеницима, монаштву, хвала вама верни народе, који сте показали да сте народ Божији, да сте народ Цркве Божије. Нека је срећан данашњи дан, ово наше сабрање и ова данашња литија и нека Господ помогне свима нама да очувамо веру своју и да тако чувајући веру чувамо једни друге и да тако чувамо светињу. Тамо где је Бог, тамо је светиња, тамо где је Спаситељ, тамо је спасење. Тражимо Спаситеља и Он ће нас спасити. Бог вас благословио“.

Похвалном песмом Никите Ремезијанског „Тебе Бога хвалим“, узели смо молитву и захвалност Свеченом Творцу због сачуване чистоте Православне вере и дали свој допринос и подршку одбрани Светиња и верног народа у Црној Гори.

Срећко Зечевић, протојереј и Урош Костић, ђакон

САРАДЊА ХОРА САБОРНЕ ЦРКВЕ И ПРВЕ КРАГУЈЕВАЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ

Хор цркве Успења Пресвете Богородице, уз благослов Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, у сарадњи са вероучитељем Прве крагујевачке гимназије, Стефаном Јанковићем, одржао је концерт у уторак, 10. марта, у свечаној сали школе.

Циљ овог догађаја био је промовисање хорске црквене музике и приближавање гимназијалцима рад хора крагујевачке Саборне цркве.

Диригент хора, протојереј Драгослав Милован, ученицима и присутној публици представио је делатност хора и објаснио значај и улогу богослужења, приношења молитава и слављења Бога кроз песму. Представљајући репертоар који је те вечери био на програму, ученицима је објаснио карактер композиција које ће слушати и позвао их да се, уколико имају жељу и љубав ка тој врсти музике, придруже хору, јер су сви чланови који прођу аудицију добродошли.

Вероучитељ Стефан Јанковић мотивисао је велики број ученика који у Првој крагујевачкој гимназији похађају верску наставу да присуствују овом часу веронауке и да са пажњом и интересовањем прате програм.

Овакав вид сарадње је драгоцен, надањујући и обострано користан – и за ученике и за оне који песмом прослављају Господа и Мајку Божију, молећи их за заступништво.

Александра Радовановић

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА КОЛУБАРСКО-ПОСАВСКОГ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован јелл. марта, у среду друге недеље Часног поста, служио Литургију пређеосвећених Дарова у храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу.

Непосредно пред Свету Литургију свештенство колубарско-посавског намесништва исповедио је духовник манастира Драча, игуман Онуфрије, који је након тога саслуживао у литургијском сабрању Епископу Јовану, заједно са свештенством и монаштвом овог намесништва.

Литургијском сабрању присуствовао је, и на њему се причестио, велики број верних, а нарочито деце. Преосвећени Владика Јован окупљене је подсетио на смисао и суштину поста као и значај нашег активног учествовања у Светој Литургији, пре свега кроз Свету тајну Причешћа. „Пост на првом месту треба да нас уведе у покајање, покајање у премљење и промену нашег живљења и размишљања. Постом и молитвом чистимо душу и тело, уздржавамо се од зла и обуздавамо свој језик. Правилним постом човек мења филозофију свог живота и пост постаје његова најбоља школа и учитељ врлине. Пост је побуна човека против себе самог,

побуна против старог, огреховљеног човека, који почива у злу. То је побуна против злих мисли, речи и дела. Пост нас уводи у смирење, послушност и појачава нашу молитву и подвиг. Пост подстиче човека на излазак из себе и окретање ка другоме и Богу“, рекао је Епископ у својој беседи.

По већ устаљеном обичају, после Свете Литургије прочитан је овогодишњи темат. Ове године темат је припремао парох рудовачки, протонамесник Родољуб Војиновић, на тему „Да се сви просветлимо светлошћу Христовог Васкрсења“. Након читања реферата уследила је дискусија о ономе што је у реферату речено. Све похвале, као и примедбе и сугестије аутору темата, изречене су у братској љубави, са циљем да рад буде још бољи и садржајнији. У дискусији су учествовали сви присутни свештеници, а труд свештеника Родољуба Војиновића похваљен је и од Владике Јована.

Ово духовно сабрање завршено је очинском поуком нашег Епископа и трпезом љубави коју је припремило свештенство колубарско-посавског намесништва, предвођено овогодишњим домаћинима – свештенством храма Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу.

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА ЈАСЕНИЧКОГ

У петак, 13. марта, друге недеље свете Четрдесетнице, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Литургију пређеосвећених Дарова у храму Свете Петке у Смедеревској Паланци. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске, као и верни народ Смедеревске Паланке. Литургији је претходила исповест свештенства.

Током евхаристијског сабрања, Владика Јован се поучном беседом обратио окупљеном народу рекавши да цео наш живот треба да буде благосиљање Бога, а и благодарење за све оно што смо примили од Бога. „У Цркви не сме да буде

пређеосвећених Дарова служио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован. Преосвећеном Владика саслуживали су свештеници Епархије шумадијске. Непосредно пред Литургију, свештенство беличког намесништва исповедао је духовник манастира Драча, игуман Онуфрије.

Светој Чаше Спасења приступило је свештенство беличког намесништва, након чега је Владика произнео беседу, поучивши верни народ. На самом почетку, Преосвећени Владика је говорио о значају поста. Рекао је да је потребно постом и молитвом очистити душу, јер је Господ рекао да се и демони прогоне постом. Такође, потребно је из себе избацити гордост и сујету, а пост је провера нашег хришћанског живота. „Не смемо да дозволимо да нам срце буде нечисто, јер у њега треба да уђе Бог. У наше срце ћемо сместити, или Бога, или нечастивог. Или нам је у срцу добро, или зло“, додао је Владика.

Владика је опоменуо верни народ да не смемо бити дрски, споменувши данашње старозаверно читање. „Зато нам треба молитва, пост. А пост је уздржање. Не смемо размишљати само о себи, већ о другоме. А језик човечији служи или да говоримо о добру, или о злу и зато нам је потребна помоћ Божија коју добијамо кроз пост, молитву, уздржање. Пост је да даш другоме. Пост од нас тражи будност и трезвеност.“ Преосвећени се осврнуо и на актуелну кризу и упозорио да не смемо да се плашимо смрти ако имамо веру. „Кад нестане вере, настане безверје, губи се нада и тада човек долази до очаја, најстрашнијег стања човековог. Спасење није загарантовано никоме већ је потребно да будемо светлост свету. Морамо да верујемо струци, али и да верујемо у Бога који је јачи од сваке болести. Потребно је и да се молимо и за здраве, болесне, лекаре. Наш лек је свето Причешће, а то је лек за бесмртност“, истакао је Епископ напоменувши да се путем светог Причешћа не могу пренети никакве заразе и болести.

Верни народ је приступио сједињењу са Христом кроз Чашу Спасења, причестивши се светим Тајнама.

Након Свете Литургије, Владика и свештенство наставили су сабрање током којег је јереј Милош Ђирић прочитао реферат на тему „Благодарење – најузвишенији чин“, након чега је уследила дискусија.

Братство Старе јагодинске цркве припремило је трпезу љубави, а председник црквене општине Мирослав Ђорђевић упутио је надахнуте речи благодарности Његовом Преосвештенству, поклонивши му за успомену, у име одбора и свештенства Старе цркве, албум са сликама са Светосавске академије одржане у Јагодини.

Младен Алексић, вероучитељ

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА КРАГУЈЕВАЧКОГ

Током Крстопоклоне недеље Великог поста, у среду 25. марта, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Литургију пређеосвећених Дарова у Саборном храму у Крагујевцу. Епископу су саслуживали: игуман Петар (Драгојловић) из манастира Пиносаве, протојереј ставрофор др Зоран Крстић и протођакон Иван Гашић. У литургијском сабрању учешћа су узели свештеници и ђакони архијерејског намесништва крагујевачког, које је претходног дана исповедао игуман Петар (Драгојловић), као и остали верници који су током богослужења поштовали заштитне мере Министарства здравља, прописаних због новонастале ситуације и епидемије вируса COVID-19.

Присутнима се обратио протојереј Сретко Петковић који је у својој беседи позвао народ на ношење крста, јер, како је истакао: „Хришћанин без крста је као војник без оружја“. У наставку беседе о. Сретко је говорио о крсту и крстосној реалности нашег живота: „Часни и животворни Крст нам се износи у овој недељи да би нам крст и сила крста дала снаге и утехе како не бисмо клонули у овом посту. Само кроз Христа су и наши крстови спасоносни. Крст је тајна љубави Божије. Крст и ношење крста обавезује, то је позив свима нама и опомиње сваког од нас да смо скупно плаћени крвљу Христовом и да не би требало да робујемо греху, сујети и страху, него да будемо храбри да победимо себе и све своје страхове. Носити животни крст значи непрестано живети у сагласју са савешћу својом, живети у светлости суда савести. Страдање за нас хришћане је неизбежно, само морамо знати за шта страдамо, да ли за овај пролазни, или за вечни живот. Само раширених руку према другима можемо загрлити крст Христов. Победимо себе и своје ја, јер само тако можемо посведочити речи Светог апостола Павла – Не живим више ја, него живи у мени Христос“.

Након причешћа готово свих присутних, сабрање је настављено у црквеној сали при Саборном храму, где је свештеник Иван Антонијевић прочитао реферат на тему „Васпитање деце кроз Литургију и богослужбени простор“. Уследила је плодносна дискусија око ове теме која је увек актуелна. Епископ Јован је, као и сви који су учествовали у дискусији, похвалио рад о. Ивана који већ читаву деценију води хор оних најмлађих хришћана нашег града. Владика је поучио свештенике скренувши им пажњу на чињеницу да је дете огледало родитеља и да свештеничка деца могу бити „свештеници“ у својим предшколским и школским срединама, уколико су васпитана у Цркви. Владика је позвао свештенике на посебан пастирски ангажман током ове ванредне ситуације, који би се огледао у кризи и помоћи упућеној свим парохијанима којима је та помоћ потребна. Сабрање је завршено трпезом љубави и молитвом и жељом да Господ сачува и укрепи наш верни народ.

Урош Костић, ђакон

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА РАЧАНСКОГ

У петак четврте недеље Васкршњег поста, 27. марта, када се по новом календару слави Преподобни Бенедикт Нурсијски, одржана је у Рачи исповест свештенства Архиепископског намесништва рачанског.

Ове године исповедник свештенства био је игуман манастира Ћелије Доситеј Хиландарац. После прочитаних молитава, светој тајни исповести приступили су сви свештеници, а затим су заједно са присутним верницима дочекали Епископа шумадијског Г. Јована који је служио Свету архиепископску Литургију пређеосвећених Дарова. Епископу су саслуживали игуман Доситеј и протонамесник Дејан Шишковић, уз саслужење протођакона Ивана Гашића.

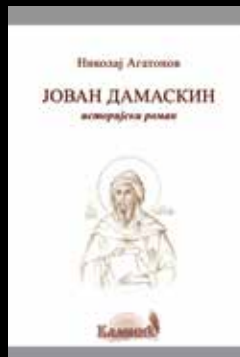
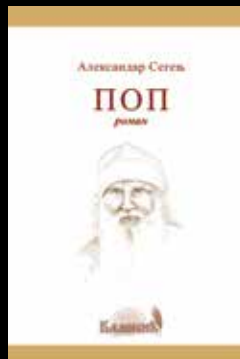
На жалост, због пандемије вируса Covid-19 учињене су све мере превентиве као што су ношење маски и рукавица, као и потребно међусобно удаљавање верника на богослужењу. Епископ Јован је одржао пригодну беседу у којој је нагласио да нам је у садашњим искушењима најбитнија молитва, а нарочито треба да се молимо да нам Бог дометне вере.

„Ми треба да се трудимо за наше спасење, а оно се састоји од наших молитава, добрих дела, племенитих мисли и живота по Јеванђељу. Треба да се запитамо како испуњавамо време, да ли Богом или неким другим садржајима“, поручио је Владика Јован верујућем народу. Он је даље рекао да наш будући живот зависи од садашњег тренутка јер не знамо када ћемо бити позвани пред лице Божије. „Бог је са нама онолико колико смо ми са Богом. Он нам је дао да разумно живимо у овом животу, да разумно верујемо и да имамо ревност према вери. Пост је осмишљен да бисмо више мислили на своју душу, јер је Господ рекао да је душа већа од целог света“. Владика Јован је даље цитирао премудрог Соломона и данашњу паримију у којој се каже да ће зло од доброг пасти, а једино потпуно добро је управо Бог.

„Хришћанин не сме да мисли само на своје спасење, већ и на спасење свих, док саможив човек мисли само на себе. Ваља нам носити наша бремена, али уједно мислећи и на друге, на оне који су слабије вере“, даље је нагласио Владика Јован. Он је затим цитирао Светог Јована Златоустог који је рекао да онај чији се пост састоји само и једино у томе да се уздржава од мрсне хране у ствари скрнави пост. „У току поста треба да водимо рачуна о свом језику, јер лепо каже народна пословица да језик нема костију, а све кости ломи. Бог нам није дао дарове да их закопавамо, већ да их умножавамо. Треба искрено погледати у себе и сетити се својих грехова. Душа се храни Христом и светим Причешћем и зато је неразумно од неких који сматрају да се могу заразити путем причешћивања Телом и Крвљу Христовом. Пост без молитве је ништа као и молитва без поста, и зато је у ово време искушења битно да појачамо молитве. Своју веру нам ваља доказати делима нарочито у садашње време, а то ћемо учинити тако што ћемо помоћи онима који су најугроженији у садашњој ситуацији“, истакао је Епископ. После богослужења одржан је састанак Епископа са свештенством овог намесништва на коме је јереј Мирољуб Блажић прочитао реферат на тему „Радоваће се праведник у Господу“. После прочитаног реферата, који је Епископ похвалио као добро написан, одржана је занимљива дискусија уз бројна питања и коментаре, али и добронамерне сугестије и критике. Епископ Јован је на крају разговора очински поучио оца Мирољуба рекавши му да је реферат начелно добро написан, давши му уједно добронамерне и корисне савете. На крају данашњег сабрања уследила је трпеза љубави коју је у парохијском дому припремило вредно братство рачанског храма са верујућим народом.

Горан Живковић, протонамесник

Дела хришћанске књижевности у издању Шумадијске епархије

НОВО!

Прота Мића је трећи с лева.

Снежана Савић, директор Архива „Верослава Вељашевић“ у Смедеревској Паланци

ПРОТОЈЕРЕЈ СТАВРОФОР МИЛОВАН МИЋА МАНОЈЛОВИЋ (1899-1973)

Истина је увек истина, чак и када је забрањивана и заклањана, нарочито у време када су историју писали победници. Међутим, као таква, увек је налазила свој пут, пркосећи времену.

Да се чињенице не могу порећи, премда се за то уложи велики напор, огледа се у животу и раду свештеника Милована Миће Манојловића. Осветљавајући лик овог човека, који је оставио неизбрисив траг у паланачкој вароши, указујемо на трагичне последице једног времена.

Рођен у Крњеву, надомак Паланке, 2. септембра 1899. године, као пето дете, у угледној породици.¹ Његов отац Петар био је тадашњи општински деловођа у Крњеву. Мајка Љубица, из породице Томић, била је Паланчанка. Из истог огњишта потекао је и знаменити српски композитор Коста Манојловић, старији брат проте Миће. Млади Мића основну школу похађао је у Паланци, након чега се уписао у Богословију Светог Саве у Београду 1911. године.² Његово школовање прекинуто је због Првог светског рата, тако да ће Богословију завршити у Сремским Карловцима, марта 1921. године. Из богословских дана стекао је присно пријатељство са Храниславом Ђорићем, потоњим Патријархом српским Германом.³ Оженио се Ружом из Александровца жупског, са којом ће имати децу: Момчила (1923), Петра (1925), Ивана (1927), Љубицу (1929) и Милеву (1931).

Исте године, на празник Воздвижења Часног Крста, 14/27 септембра, Патријарх српски Димитрије рукопо-

ложио га је за ђакона у Саборној цркви у Београду, и поставио га на службу у паланачкој цркви Светог Преображења Господњег.⁴ Већ наредне 1922. године, 23. априла, рукоположен је у чин свештеника, такође од Патријарха српског Димитрија. Тада је постављен за пароха друге парохије у Милошевцу. Своју дужност ревносно је обављао, због чега 1929. године од Патријарха Димитрија бива награђен правом ношења црвеног појаса.⁵

После девет година службе у Милошевцу, 18. септембра 1930. године прелази на другу паланачку парохију при храму Преображења Господњег. У Паланци ће дочекати пензију, након које ће остати врло активан у служби Божијем олтару.

Још увек има људи који памте проту Мићу, врло је угодно слушати сећања о њему. Висок, стасит и ведар човек, било је пријатно сретати га у чаршији, будући да је са уважавањем поступао према сваком ко би му у долазио у сусрет. Сваког од парохијана поздравио би искрено и од срца, на пола скидајући шешир и са осмехом на лицу. Његова личност одликовала се многим врлинама. Савременици се сећају његовог милосрђа и човекољубља, дарежљивости, кротости, а посебно ревноности у вери и молитви. Марљиво и агилно обављао је своју службу, а оно због чега је нарочито био омиљен је тежња да служи искључиво на српском језику. Преводио је и служио Свету Литургију, крштење, опело и друга молитвословља на матерњем језику, што је народ

посебно поздрављао.⁶ Оно по чему је такође упамћен прота Мића, осим потпуне посвећености Цркви и служби Божијој, био је и његов снажан национални осећај. Поред неприкосновене оданости Цркви, одликовала га је љубав према отаџбини и краљу, као и поштовање патријархалног културног модела. Уз супругу, ове вредности пренео је и својој деци, због чега је породица била изузетно поштована у вароши.

Испред своје куће, на дан крсне славе, прота Мића седи, први с лева.

Период о коме говоримо био је, може се рећи, обежежен општим прогресом и уздицањем грађанске класе, како у Краљевини, тако и у малој вароши на Јасеници. Страдања Првог светског рата била су већ зацелила, живот се одвијао полако и пун нове наде. Међутим, зла коб се још једном надвила над Краљевином. Након потписивања пакта 25. марта 1941, настао је општи бунт у народу. Српски народ памтио је славне победе своје војске у Првом рату. У Србији су почеле демонстрације, које су такође одржане и у Паланци.⁷

Након бомбардовања престонице 6. априла, и опште капитулације, Краљевина Југославија је окупирана.⁸ Врло брзо после бомбардовања, већ 11. априла, први Немци стигли су и у Паланку,⁹ док је немачка команда – *Ortskommandatur*, брзо успостављена у вароши. Заведен је полицијски час, издате су прве наредбе, становништво је било пописано, а посебно је сачињен списак Јевреја који су живели у Паланци. У први мах, узето је тридесет талаца у Паланци, међу којима је био и отац Мића.¹⁰ Већ у јуну 1941. године, у Паланци је стрељано шеснаест младића, а потом у јулу још деветорица.¹¹ Овим догађајима сведок је био и свештеник Мића Манојловић, који је као локални парох био позван да исповеди осуђенике на смрт.

Престрашено свакодневницом, грађанство у Паланци постало је затворено и обазриво. Врло мали број људи је заиста сарађивао са окупатором, док су се полако формирали начини отпора. Други светски рат донео је велику подељеност међу Србима, која се и данас осећа. Они који су одгајани у националном духу, поштовали су тековине монархије и определили су се за покрет генерала Драже Михајловића, док су на другој страни јачали одреди партизанске, комунистичке струје. Потоњи хроничари и приповедачи о том времену говоре да је пука случајност одвела већину омладине комунис-

тима у руке. Истина, многи од њих, у више наврата бежећи из вароши, у зависности на коју би страну пошли, наилазили су на четнике или партизане.

Породица проте Манојловића била је, разуме се, одгајана у патријархалном духу. Он сам никада није крио своју приврженост генералу Дражи Михајловићу. Такав случај био је и са његовим најстаријим сином Момчилом, тада већ свршеним матурантом гимназије. Генерација којој је припадао првенац оца Миће прилично је страдала током рата. Довољно млади да не разумеју пролазност сваког терора, супростављали су се недовољно свесни опасности.

Током 1944. године слабиле су нацистичке снаге, осећало се ослобођење у ваздуху. Ипак, колико је народ ишчекивао дан ослобођења, толико се и прибојавао сукоба две супростављене Србије. Почетком октобра совјетске снаге напредовале су кроз Србију, а већ 14. октобра Црвена армија тријумфално је ушла у Паланку. Њихова претходница били су партизани. Мештани Паланке поздрављали су их, мада са великим страхом и неизвесношћу. Нов комунистички покрет стварао је све већу напетост међу становништвом. Вођени политиком страха, нису губили време, због чега им нису били потребни чврсти докази за елиминацију сваког противника.

Убрзо, почели су обрачуни озлоглашене ОЗНЕ¹² са локалним становништвом. Свештеници, на првој линији отпора комунистичкој идеологији, претрпели су најтеже ударце новог, наступајућег режима.¹³

Један догађај приликом „ослобођења“ Паланке живописно указује на мученички пут којим је пошао наш народ, предвођен пре свега својим свештенством. Док су партизани тријумфално дефиловали кроз варош, а за њима и Црвена армија, млади Момчило – „Попче“, како су звали првенца проте Миће, нашао се у чаршији. Врло уредне фризуре, са пуштеном брадом, одевен у српску народну ношњу, са шајкачом на глави, шетао је поносито кроз центар.¹⁴ Тада су национална обележја, нарочито српска, била схваћена као провокација, будући да су упућивали на четничку припадност. Генерал Дража и његов одред већ су били проглашени народним непријатељима и сарадницима окупатора. Осим тога, неки од савременика тврде да је Момчило скинуо совјетску заставу са звоника цркве и да није дозволио партизанима да звоне црквеним звонима. Шта га је навело да тако отворено испровоцира наилазеће „победнике“, никада нећемо сазнати. Два дана касније Момчило је ухапшен. Одмах, без суђења, мучки је ликвидиран. Његовом оцу, проти Мићи, није било дозвољено да преузме тело свог маладог сина и достојанствено га сахрани. Без гроба и обележја, без опела, заувек су остали закопани Момчилови остаци негде у Старој чаршији Паланачке вароши. Ова прича је убрзо постала готово митска и имала је неколико верзија. Разуме се да је нова власт тежила да додатно укаља име страдалог Момчила, док су породицу Манојловић чекали све тежи дани.

Прота Мића био је притворен већ 13. фебруара 1945. године, да би одлуком Војног суда Крагујевачке војне области био осуђен на казну принудног рада у трајању од пет година.¹⁵ Поред ове казне, изречена му је пресуда на доживотни губитак грађанске части. Попис имовине породице Манојловић сачињен је већ 14. маја од стране Месног народног одбора у Паланци, у присуству пет чланова.¹⁶ Предмет је гласио на име Момчила Манојловића,

а увидом у стање, које је било више него скромно, дато је следеће мишљење: „Именовани народни непријатељ нема своје личне имовине. Његов отац има само најнужније покретне ствари, које с обзиром на бројно стање породице треба оставити њима на уживање“.¹⁷

Прота Мића у средини.

У регистар осуђених лица општине паланачке, у који су уношена сва лица којима је судио Народни суд од 1944. до 1947, унета су и имена проте Милована „због рада против државе и народа“, затим његовог страдалог сина Момчила као државног непријатеља, али и протине кћерке Милеве која је као ученица VI разреда Гимназије била искључена из исте, због, како се наводи, њених родитеља који су били „реакционари и непријатељски расположени према држави“.¹⁸

Заузимањем Косте Манојловића, свог рођеног брата, који је тада већ био реномирани композитор, свештеник Мића није одслужио читаву казну. Пропативши доста на робији, здравље му је било трајно нарушено.

Септембра 1946. године, администратор Београдско-Карловачке Архиепископије митрополит Јосиф, у цркви Светог Александра Невског у Београду произвео га је у чин протојереја.¹⁹ Потом, јуна 1953, Епископ шумадијски Валеријан поставио је оца Мићу за архијерејског намесника јасеничког у Паланци.²⁰ Исте године Вла-

дика Валеријан доделио је проти Мићи прву паланачку парохију, приликом чега је постављен и за старешину цркве у Паланци.²¹

Након нешто више од тридесет година службе при храму Преображења Господњег, а укупно четрдесет година пастирског рада, пензионисан је 1961. године. И након тога остао је врло активан у служби. Године 1966. ручно је израдио и даровао цркви Преображења Господњег Христов гроб, због чега је остао уписан и као добротвор.

Изморен болешћу, упокојио се 12. априла 1973. године у седамдесет петој години живота. У храму у коме је служио тридесет година активно, а потом још дванаест као пензионер, опело за проту Милована служио је изасланик Епископа шумадијског Валеријана, прота Радомир Константиновић, секретар Епархијског управног одбора, са још 24 свештеника. Сахрањен је сутрадан на паланачком старом гробљу.

Прота Милован и његов син Момчило никада нису рехабилитовани.

Потомци проте Милована Миће Манојловића и данас живе у Смедеревској Паланци.

напомене:

Матична књига рођених Цркве у Крњеву од 1898-1900, Архив Верослава Вељашевић у С. Паланци (у даљем тексту АВВ).

² Биографски подаци о проти Миловану Манојловићу преузети су из Летописа Цркве Светог Преображења Господњег у С. Паланци. За могућност увида, захвалност свештенику Драгиши Савићу.

³ Патријарх српски од 13. септембра 1958. до 30. новембра 1990.

⁴ Летопис цркве Светог Преображења Господњег у С. Паланци.

⁵ Одлуком А.Е.П. бр.3107 од 8/21-XI-1929, исто.

⁶ М. Весић, *Надморска висина 107, 07 м*, С. Паланка, 2008, 142.

⁷ Демонстрације у Паланци одржане су 27. марта и у њима је учествовао велики број ђака из Гимназије. На том скупу, а у циљу смирења омладине, појавио се отац Мића уз тадашњег директора гимназије С. Марковића, иначе личног пријатеља генерала Драге Михајловића, у: *Сећања*, Збирка Варија број 31, АВВ

⁸ О томе у: Ж. Јовановић, *Србија у Другом светском рату 1941-1945*, Зборник радова Југословенска држава 1918-1998, Београд, 1999, 683-688.

⁹ О окупацији Паланке у: З. Павловић-Томашевић, М. Милић: *Град на Јасеници*, Београд, 1972, 187-195.

¹⁰ Летопис Цркве Светог Преображења Господњег, 1941-1944.

¹¹ О томе у: М. Милић, Н. Владисављевић, *Знамења*, С. Паланка, 1981, 38-43.

¹² Скраћеница за Одељење за заштиту народа, које је установљено 13. маја 1944. године, касније УДБА.

¹³ О дешавањима у првим годинама по ослобођењу у Паланци у: Протојереј др Тихомир Пангић, *Две деценије под комунизмом*, Чикаго, 1965.

¹⁴ Исто, 15-16.; М. Весић, наведено дело, 143-145.

¹⁵ Народни одбор Среза Јасеничког – Смедеревска Паланка, 1945, АВВ.

¹⁶ НОСЈ, Месни народни одбор у Паланци, 1945, АВВ.

¹⁷ Исто.

¹⁸ Необјављено истарживање – Фонд народних непријатеља, Стева Жакула, Варија 36, АВВ.

¹⁹ Одлуком А.Е.М. број 2051/1946, Летопис Цркве Светог Преображења у С. Паланци.

²⁰ Одлуком број 425/53.

²¹ Одлуком број 483/53. и број 484/53.

Милош Миловић

ВИЗАНТИЈСКА СЛОНОВАЧА

Византијско царство

Византија је назив за Источно римско царство, чија је престоница била у Константинопољу (Цариграду). Настајак Византије треба схватити условно, јер „византијска историја је само наставак римске историје, а Византијско царство само продужетак Римске империје. Назив *Византија* потиче из доцнијег времена, сами *Византинци* га нису познавали. Они су себе називали Римљанима-Ромејима, њихови владари се сматрали римским царевима, наследницима старих римских императора“¹.

Када желе да одреде почетак Византије, историчари баратају са три датума. Први је 330. година после Христа, када је цар Константин Велики основао Константинопољ и пренео престоницу царства из латинског у хеленистички свет, што је уједно било и приближавање источњачким утицајима (Антиохија у Сирији и Александрија у Египту били су најважнији економски, политички, верски и културни центри у том делу света); други је 395. година, када је цар Теодосије I поделио Римско царство на Источно и Западно, трећи је 476. година, када је био пад Западног римског царства. За који год од ових датума да се одредимо, може се рећи да се Византија, као и основни принципи византијске уметности формирају у другој половини четвртог и током петог века.

У појединим епохама своје историје царство се простирало на три континента (Европу, Африку и Азију), тако да су осим на Балкану и у Малој Азији, значајна дела византијске уметности настајала и у Србији, Бугарској, Италији (Рим, Милано, Равена...), Египту (Александрија...), Сирији (Антиохија...) и у другим земљама, које су биле у саставу царства или су трпеле његов утицај, као што је, на пример, Русија. Од VII века, Северна Африка и Блиски Исток потпадају под арапску власт. У XI веку Турци заузимају највећи део Мале Азије, а византијски поседи на југу Италије су потпали под Нормане. Територија царства је од тада ограничена на Балкан.

Источно римско царство (Византија) је престало да постоји 1453. године, када су Цариград освојили Турци.

Опште карактеристике византијске уметности

Византијска уметност се у променљивим политичким, економским и географским условима развијала од краја четвртог до средине петнаестог века. Византија је преузела и усвојила схватања уметности која су постојала у антици и прилагодила их својим потребама. Сам појам уметности – *техне*, који је Византија наследила из античке традиције, значи вештину, умеће, производњу која се изводи по одређеним правилима. По самој својој суштини појам уметности као вештине не садржи у себи самосталност и независност. По том схватању, уметност није сама себи циљ, већ служи да се помоћу ње дође до остварења неких других циљева, нпр. практично корисних или религијских.

Што се тиче идејне стране, хришћанство је поставило темељ који је био одређујући чинилац за византијску цивилизацију, па тако и за њену уметност.

Енглески историчар уметности Дејвид Талбот Рајс (David Talbot Rice) истиче: „Била је то, пре свега, по својој суштини уметност изразито хришћанска, намењена да служи цркви и да тумачи и изражава њене догме, па су је, у већој или мањој мери, ограничавала правила цркве.“²

Слика 1; Баханткиња (крило диптиха). Око 400. слоновача, Викторија и Алберт музеј, Лондон

У Византији је уметност била саставни чинилац богослужења, и то веома важан. Андре Грабар (André Grabar) истиче: „Међу чиниоцима који су обликовали византијску уметност, треба именовати главни: то је литургија.“³ Литургија као врхунски израз вере у себи је обједињавала готово све уметности: архитектуру, музику, сликарство и вајарство. Уметност је била предмет али и повод теолошких разматрања и спорова. Најжешћи су били у периоду иконоборства, у VIII и IX веку. Ти спорови су разрешени тако што је потврђена основна хришћанска догма: Бог је постао човек и у својој личности сјединио божанску и човечанску природу. То, поједностављено говорећи, значи да смо га видели и да га можемо изобразити ликовним средствима, што је главни аргумент иконопоштовалаца.

Дакле, за Византинце уметност је била један од најважнијих и најубедљивијих начина исповедања вере.

Иако је то фигуративна уметност карактерисали су је извесан степен апстракције и делимично одсуство натурализма, а византијским уметницима била је важнија духовна основа композиције него непосредна сличност са природом. „Византијска естетика тежи такође да искључи пролазно, да пренебрегне тренутно и да задржи само типично и трајно. Око је позвано да разликује озбиљне и складне слике од свакодневног материјалног света и да у њима препозна божанско.“⁴

Периодизација византијске уметности

Византијска уметност се може поделити на: 1. Период формирања (од краја 4. до почетка 6. века); 2. Златно или класично доба, од владавине цара Јустинијана (527) до почетка иконоборства (726); 3. Период иконоборства (726 – 843); 4. Период од победе иконопоштоватеља (843) до пада Цариграда под латинску власт (1204); 5. Период латинске власти (1204 – 1261); 6. Период од 1300. до 1453. године који се назива ренесанса Палеолога и завршава се падом Цариграда под Турке.

Сваки од ових периода има своје карактеристике и особености, мада је реч о уметности чији су основни принципи непроменљиви, о чему смо већ говорили.

Скулптура

У РOMEЈСКОМ царству владала је извесна одбојност према скулптури због многобожачког идолопоклонства из претходног периода, али колико је познато никада није било званичне црквене прокламације против израде скулптура.

„Упоређено са сликарством и архитектуром, вајарство је играло секундарну улогу у старохришћанској уметности. Библијска забрна у погледу идола требало је да се с нарочитом строгошћу примени на велике култне статуе, идоле обожаване у паганским храмовима, па се у религиозној скулптури, да на њу не падне љага идолатрије, морало клонити представљања људске фигуре у природној величини“, истиче Х. В. Јансон,⁵ зато се тежило плитким облицима малих димензија.

У световној уметности, од које је веома мало сачувано, било је скулптура, на пример на јавним местима у Цариграду и другим већим градовима, али у сакралној веома ретко. Због тога су најчешће рађени плитки рељефи у камену, дрвету, металу и слоновачи. Грабар истиче „да је Византија наставила да негује један род кипарства – скулптуралне представе царева – много дуже од Запада, наиме све до близу 800. године. Вероватно да је иконокластички покрет, који је почео 726. године, био кобан по византијско кипарство, јер, када је у Византији обновљено сликање ликова после 843. године, кипарство се ту опште није нашло, и од свих других видова пластичне уметности, одржали су се само рељефи с ликовима малих размера и декоративна скулптура.“⁶

Слика 2; Архангел Михаило (крило диптиха). Почетак VI века, слоновача, Британски музеј, Лондон

Слоновача

Византијски радови на плочицама од слоноваче надовезују се на сличне уметничке радове из антике, који представљају полазну основу како у техници израде, тако и у поетици. Јансон, говорећи о преласку из античког у византијски период, каже: „класицизам је имао своје врлине у ово прелазно доба јер је сачувао – и тако помогао да се преда будућности – ризницу облика и један идеал лепоте који би, иначе, без њега могли бити неповратно изгубљени.“⁷

Слика 3; Пиксида из VI века

Ово се у највећој мери односи на тадашње плоче од слоноваче. Пример је део диптиха Баханткиња пред Јупитеровим олтаром (слика 1) израђеног око 400. године, са паганском тематиком која има све одлике класицизма. Као други пример видимо нешто касније израђену плочу (после 500. године), са мотивом арханђела Михаила (слика 2). Она се одликује класицизмом „који је постао речити носилац хришћанске садржине. Архитектонска ниша испред које се он појављује изгубила је тродимензионалну реалност; њен однос према фигури је чисто симболичан и орнаменталан... Баш та нематеријалност изражена класично складним облицима чини га толико неодољивим“.⁸

Осим у Цариграду, у то време је уметност у слоновачи настајала и у Александрији, Доњем Египту и Антиохији. Карактеристични примери су пиксиде, посуде за чување драгоцености (слика 3) са паганском и хришћанском тематиком из VI века. Треба навести и диптих из Мурана (чува се у музеју у Равени), који се састоји од пет плоча. На средишњој је приказан Христос без браде, у складу са ранохришћанском уметношћу, по којој је обликован по узору на Аполона. Око 550. године је израђена Максимијанова катедра (слика 4) из Равене, која је, по Рајсу, највеличанственије дело свих времена рађено у слоновачи. И ова катедра је, судећи по сценама из Јосифовог живота, израђена у Александрији (где је та тема била популарна) или у Цариграду (због префињеног стила, нарочито на већим плочама са предње стране престола).

Рајс истиче: „уметност у Сирији и Палестини развијала се под утицајем два различита тока: прво, наглашавање `унутрашњег` значења уметничког дела и, друго,

Слика 4; Катедра Максимијана, равенског епископа (545-553), слоновача

продирање нових схватања са Истока, што се огледало у прихватању оријенталских уобичајених представа, као што је фронтални став...“⁹ Пример за то је плоча са Поклоњењем мудраца на горњем и Рођењем Христовим на доњем делу (слика 5). „Фронталне позе, укочен поглед, вертикална перспектива где се догађаји из позадине стављају изнад оних у предњем плану, преувеличавање размера важнијих ликова и већа наклоност према складном него према природном распореду – елементи су који одликују сиријски стил источњачког карактера.“¹⁰

За време владавине цара Јустинијана, великог покровитеља уметности, у тзв. првом *златном добу* византијске уметности, настала су, између осталог, вредна дела од слоноваче. „Изванредна дела од слоноваче која су израђивали његови уметници чини се да носе изразито обележје његове епохе начином на који су обрађивани мотиви из класичне уметности; приступ је нов, много маштовитији, посвећује мање пажње реализму и дозвољава већи размах имагинацији. Ово илуструје диван рад у слоновачи на којем је приказан арханђеоло Михаилу (слика 2), у Британском музеју, јер је он одевен у класичну одећу и смештен у нишу која има класичан изглед, али његово стопало лебди над степеницама за којима, пошто је он анђеоло, не постоји никаква материјална потреба.“¹¹

„Слоновача, традиционално раскошан материјал, доживљавала је у Византији непрестани успех од почетка до раздобља Палеолога.“¹² У периоду од пораза иконоборства до пада Цариграда под латинску окупацију „има највише предмета од слоноваче, украшене малим, лепим

Слика 5; Поклоњење мудраца и Рођење Христово, VI век, слоновача, Британски музеј, Лондон

рељефима. У профаној уметности ниједан низ предмета није боље представљен од ковчежића од слоноваче, украшених мајушним рељефима; сценама и ликовима узетим из циклуса Диониса и Херкула, циркуским сценама, животињама и чудовиштима, класичним орнаментима, који чине љупки и занимљив репертоар.“¹³ На основу сачуваног, ови ковчежићи су најчешће прављени у X веку. У XI веку рад ове врсте се наставља али се стил, дотада наслонен на антички, донекле мења.

У слоновачи су током епохе Македонаца рађени и мали рељефи религиозне садржине. Можда је, као што мисли Рајс, најсавршенији међу њима Храбавилски триптих (слика 6) из X века.

Рајс високо вреднује и триптих са представом Распећа (слика 7) који се налази у Британском музеју, такође

Слика 6; Храбавилски триптих, Лувр, Париз

из X века, као и рад у слоновачи на којем је приказано крунисање цара Романа и царице Евдокије, 945. године (слика 8 и слика 8а). Ти радови у слоновачи „престављају врхунска остварења дворске школе, која су се одликовала техничким савршенством, префињеношћу и складношћу композиције“¹⁴.

Из тог времена је и једина позната византијска статуета од слоноваче која је рађена као слободна скулптура и преставља Богородицу са Христом (слика 9).

„Док рељефи ковчежића (слика 10), профане намене, само подражавају узорима из касне класичне уметности, слоновача Романа II је оригинална по стилу који се, усвојивши класичну естетику, са потпуном лакоћом послужио њоме да би створио чисто хришћанске визије. Лепи Христос ове слоноваче – његова племенита и озбиљна глава, драперија његове одеће – спада у најус-

Слика 7; Триптих од слоноваче, позни X век, Британски музеј, Лондон

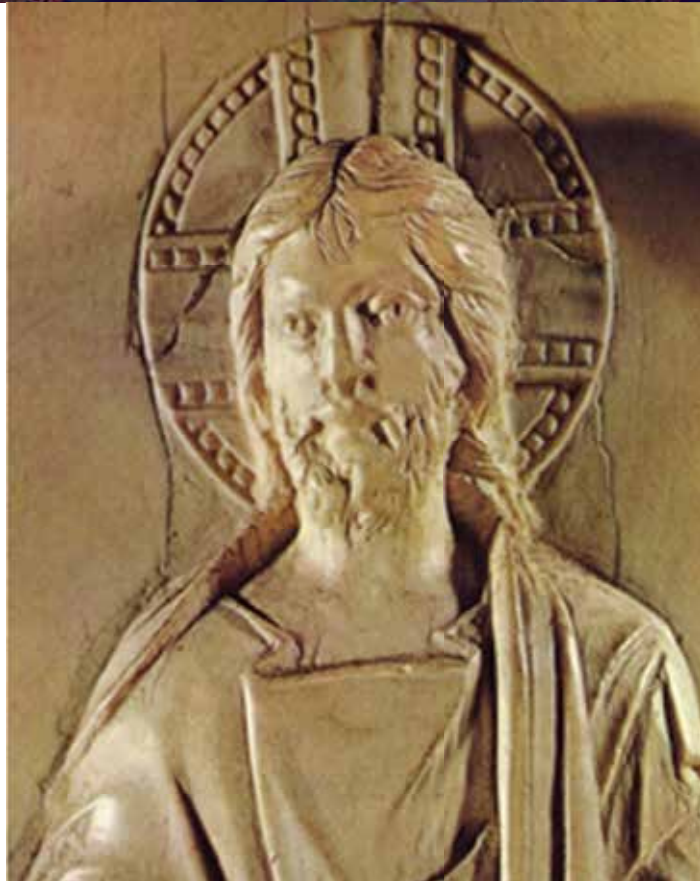
Слика 8; Христос крунише цара Роман и Евдокију, слоновача, друга половина X века, Кабинет медаља, Париз

пелија дела хришћанског хуманизма Византинаца из X века.¹⁵

После македонске династије, у време династија Дука и нарочито Комнина, долази до одређених стилских промена у уметности. То се може видети на плочи од слоноваче, која приказује светог Јована Крститеља и четворицу апостола у медаљонима (слика 11). Овај рад је „истанчанији и мекши по стилу од радова у слоновачи из X века.“¹⁶ И други радови у слоновачи са краја XI и из XII века сведоче о много осећајнијем приступу и много већој разноликости у ставовима. То можемо видети нпр. на плочи са Четрдесет мученика, која потиче из XII века.

У то време радова у слоновачи је мање, можда и због турског напредовања у Малој Азији.

Након 1261. године, када се царство ослобађа латинске окупације, започиње ново поглавље византијске уметности које је веома значајно. „Завршна фаза византијске уметности, ренесанса епохе Палеолога, била је врло животворна и врло особена. Она се одвијала у

Слика 8а; Христос (детал), слоновача, друга половина X век, Кабинет медаља, Париз

Слика 11; Јован Крститељ, слоновача, друга половина XI века

Слика 9; Богородица са Христом, X век, слоновача, музеј Викторије и Алберта, Лондон

Слика 10; Ковчежић са сликом војника и плесача, XI век

последњих четрдесет година XIII века, кроз читав XIV век и прву половину XV века.¹⁷ Тада долази до промена и у уметности. „Ликови су много индивидуалније, личније обрађени, prizori су ведрији и пунији, а детаљи су дати са нарочитом пажњом...“¹⁸ У том периоду „су слике на дрвету, које су свакако биле јевтиније од мозаика или слоноваче, постале многобројније и значајније него раније...“¹⁹

Закључак

Можемо рећи да је византијска уметност остварила врхунска достигнућа у свим областима уметничког стваралаштва, па и у предметима од слоноваче, и тако створила аутентична дела од непроцењивог значаја, која су уткана у општечовечанску културну баштину.

напомене:

- ¹ Г. Острогорски, *Историја Византије*, Просвета, Београд, 1993. стр. 49.
- ² D. T. Rice, *Уметност византијског доба*, Издавачки завод „Југославија“, Београд, 1968, стр. 7.
- ³ А. Грабар, *Византија, византијска уметност средњег века (од VIII до XV века)*, ИП „Братство Јединство“, Нови Сад 1969, стр. 58.
- ⁴ Исто, стр. 54.
- ⁵ Х. В. Јансон, *Историја уметности*, Издавачки завод „Југославија“, Београд, 1963, стр. 166.
- ⁶ А. Грабар, наведено дело, стр. 36.
- ⁷ Х. В. Јансон, наведено дело, стр. 167.
- ⁸ Исто, стр. 168.
- ⁹ D. T. Rice, наведено дело, стр. 36.
- ¹⁰ Исто, стр. 36.
- ¹¹ Исто, стр. 49.
- ¹² А. Грабар, наведено дело, стр. 150.
- ¹³ Исто, стр. 150.
- ¹⁴ D. T. Rice, наведено дело, стр. 87.
- ¹⁵ А. Грабар, наведено дело, стр. 152.
- ¹⁶ D. T. Rice, наведено дело, стр. 125.
- ¹⁷ Исто, стр. 219.
- ¹⁸ Исто, стр. 220.
- ¹⁹ Исто, стр. 238.

Димитрије Кономос

ЗАШТО СУ ПОТРЕБНИ ТРОПАРИ?

Тема данашњег предавања јесте химнографија. Данас ћемо говорити не толико о музици, колико о речима.

Рађање тропара

За време богослужења користимо кратке црквене песме – тропаре. Међутим, тропари су првобитно били предвиђени за певање као антифони или рефрени после стихова псалама.

Фактички је 59. канон Лаодикијског сабора (360–381. године) забранио коришћење аутономних песама због бојазни од продирања јеретичких учења. У канону се каже: „Не приличи да се у Цркви читају неосвећени псалми или књиге неодређене правилом, него само књиге у правилима означене као књиге Новог и Старог Завета”.

Сво раније појање биле су псалмодије, а текстови су били псалмопојца Давида. Друге црквене песме нису биле самосталне. У сваком случају, служиле су само као рефрен који се понавља после псалма.

У идеалу, текстови ових песама служили су поетском развоју унутрашњег смисла стихова Писма, којима су се они прикључивали. Тек касније – када су аријанци и друге јеретичке групе рашириле своје учење – црквена поезија је посегнула за псалмодијом.

На пример, Херувимска песма коју певамо на Литургији такође је производ антифона, која је требала да следи после стихова псалма. Исто је оправдано и за Трисвето. Он је такође служио као рефрен за текст псалма. Исто се односи и на Причастан.

Оно што певамо у Хвалите – то је одломак 150. псалма – певамо само делимично. Исто се односи и на Литургију Пређеосвећених Дарова, у којој певамо: „Окусите и видите како је благ Господ”. То је девети стих 33. псалма и ова строфа се појављује као рефрен после сваког стиха псалма.

Тада се пракса разликовала од наше савремене праксе, тада је један те исти стих псалма трајао током целог Причешћивања. Руски музичари измислили су другачији метод – концерт: ви можете изводити све што је прикладно, само да бисте попунили време.

Како се стварају тропари?

Као што смо већ говорили, тропар је оно што се „тропира” („обрће се”), или чему се придаје уметнички израз. Што се тиче црквене химнодије, то је тропирани текст – то је проширени текст.

Узмимо, на пример, древни и веома кратак литургијски възглас „Госпode, смилуј се!”. Њега можемо проширити да бисмо изазвали нове асоцијације. Дакле, ако хоћу да тропирам овај възглас „Госпode, смилуј се!”, могу да додам неке карактеристике речи „Госпode” и проширим значење речи „смилуј се”. „Госпode Свемогући, који седиш на раменима херувима, који видиш сваку нужду, помилуј нас и сав народ Твој, јер си Благ и Човекољубив”.

Према томе, тропирао сам обе речи „Госпode” и „смилуј се”, рекао сам више о Господу и развио мисао о Његовој милости. Другим речима, изменио сам манир или „тропирао” сам възглас. Овај принцип можемо срести свуда у богослужењима, нарочито за време јутрења и вечерње.

Оваквим текстуалним додацима обилује цео византијски духовни репертоар, у којем се додати тропари, као по правилу, ослањају на стихове Писма, нарочито на стихове Псалама. Наравно, ако се проширује текст, онда је неопходно продубити мелодије, да се певање песама „тропира” и у текстуалним и у музичким односима. Понекад такав троп постаје самостална поема. Слични поетски тропи већ су постали тропари.

Хајде да се осврнемо на певање песме Трисвето у оном виду у каквом се оно вршило после V века, када је песма била написана. Овај тропар представља по себи троп на речи треће строфе шесте главе из књиге пророка Исаије: „Свет, свет, свет је Господ Саваот!”. У Трисветом сваки „свети” окренут је указивањима на лица Божанства: „Свети Боже, свети Крепки, свети Бесмертни, смилуј се на нас!”. Касније је император Лав Мудри обрнуо и продубио певање песме Трисвето у својој чувеној песми посвећеној празнику Тројице:

„Свети Боже, све подржи Сином, садејством Светог Духа; Свети Крепки, којим Оца познамо и Дух Свети дође у свет; Свети Бесмертни, Утешитељни Душе, од Оца исходиш и у Сину почиваш: Тројице Света, слава Теби!”

Пред нама је пример доследног тропирања. „Трисвето” пророка Исаије из Светог Писма у V веку биће проширено и ући ће у Трисвето, а у IX веку постаће поетска песма императора Лава Мудрог на вечерњи Тројице.

Помислите само, цео акатист Богородице са његове 24 строфе можемо разматрати као огроман троп једне речи „Радуј се!” – из Јеванђеља по Луки. Сигурно знате да се сви канони, вршени током године на јутрењима, показују као украси библијских химни.

Принципи грађења тропара

У својој развијеној форми византијски тропар представља по себи богослужбени стих са једном строфом, унапред одређен музиком. Текст тропара није библијски, његова музика појављује се или као оригинална композиција, или као позајмљена мелодија. Мелодије раних тропара нису се сачувале, међутим можемо претпоставити да су византијске песме имале једноставне напеве, у којима је једна нота одговарала једној речи текста.

Сличну музику лако је могла да запамти заједница. Мелодије су биле познате свима и обично су се усмено преносиле. Зато није имало потребе да се записују, зато и не располажемо писаним изворима. Међутим, у музичким изворима XIII–XIV века већ налазимо мелодије тропара.

Дакле, ако је пред нама позната мелодија која се користи различито за многе текстове, то је онда самоподобен или автомелон. То је полазна мелодија и текст се пева на ову мелодију. А назив песме која се пева на већ створену мелодију јесте подобен. То јест подобен је позајмљивао мелодију, а самоподобен се стварао на основу оригиналне мелодије.

Пред вама су типични принципи грађења тропара. За тропаре су својствене три основне карактеристике:

На почетку иде први пар редова, обједињених једном мелодијом и једним принципом подизања акцената. У грчком тексту акценти су распоређени на једним те истим местима, и количина слогова бива истоветна. Следећа четири реда представљају по себи део који јако одудара, можемо рећи, да је то нешто што личи на троп, на развијање теме.

Дакле, текст гласи: Рождество Твоје, Христе Боже наш, восија мирови свет разума (Рођење Твоје, Христе Боже наш, засија свету светлост разума). То је опис ситуације. Следећи редови објашњавају нам зашто се то догодило и на крају иде завршна строфа.

Окренимо се кондаку Благовести. Без обзира на то

што се ова песма назива кондаком, у суштини, она је, наравно, ближа тропару. Тај исти принцип примењује се и овде: увод, развијање мелодије и у окончању рефрена реда. Ови последњи редови имају посебан назив, који не знају многи – акротелефтеон. Показаћу вам неколико примера акротелефтеона.

Дакле, типични су акротелефтеони: „Јер си Благ и Человекољубив Бог; Једини Човекољупче, слава Теби; Господе, Даваоче живота и Спаситељу душа наших; Господе, слава Теби; велика је и богата милост Твоја; Даваоче живота, слава Теби; радуј се, Невесто невестина”. Уверен сам да ви знате више акротелефтеона, ово су само неки примери.

Акротелефтеони су песме које су отпевали сви верујући, цела заједница, после певања сваког тропара. Текстови тропара мењали су се током недеље, верујућима је било тешко да их све запамте, али им је било лако да запамте ове поједине редове, које су и певали.

По истеку X века под палестинским утицајем осам посебних тропара, посвећених Васкрсењу Христовом, почели су да се остварују као антифони. Они су уметани између стихова входних псалама током осам узастопних недеља. Сваки тропар одговара једном од осам музичких гласова.

Тада су верујући почели да певају тропар у целини после сваког стиха псалма и после псалма, после „Слава и сада”, а између стихова псалама певали су само акротелефтеон. На тај начин, заједница је учествовала у богослужењу, учествовала у химнодији – црквеном певању.

Међутим, после проналаaska нотације срешћемо се са проблемом професионализма. За појање професионалцима није потребна заједница, њима није потребно сувише много псалама, довољни су им тропари, зато што су у музичком односу тропари интересантнији, постоји разноврсност, могуће их је

певати високим и ниским гласовима. Зато данас стихови из псалма не прате ни Трисвето ни Херувимску песму. Можда треба да напишемо писмо патријарху да промени створену ситуацију.

Какви постоје тропари?

Тропаре можемо класификовати по садржају, месту у богослужењу, мелодијском типу, контексту Светог Писма или чак географском пореклу.

Један од типова тропара назива се васкрсан. Наравно, он је посвећен Васкрсењу и, као правило, пева се у недељне дане. Постоји тропар богородичан, који поштује благословену Деву. И постоји тропар крстобогородичан, он говори о Деву Марији код подножја Крста. Постоји тројичан тропар, окренут Светој Тројици. И постоји тропар који се пева после „Слава и сада” – славник. Зато

ће славник за Васкрс бити „Васкресења је дан”. Постоји тропар који се појављује и током входне песме. Постоји тропар отпуста. То је тропар отпустителен на вечерњи.

Осим тога, постоји ексапостилариј, или светилен. Он развија тему Христа као Светлости света. У самој речи ексапостилариј уметнуто је значење светлости, то исто је карактеристично и за реч светилен.

Посебним називом означено је последње извођење тропара, после „Слава и сада” – то је перисиј. Перисиј је последње извођење тропара у потпуности, своје порекло перисиј води од речи „преобилни”.

Историја развоја Трисветог

Осврнимо се певању Трисветог. Трисвето је древни тропар, певали су га током покајних литија, и тада га нису певали у храму. У првим вековима хришћанске историје у Константинопољу пратили су такве богослужбене поворке уочи уласка у храм ради вршења Литургије.

За време ових литија верујући су молили Господа да их заштити од земљотреса и других невоља. На пример, насртаја дивљих словенских племена.

Историја порекла Трисветог повезује појављивање ове химне са земљотресом који је разорио Константинопољ око 450. године. Сагласно синакару, земљотрес је био катастрофалан, народ се сабрао ради молитве изван граница града, молећи Бога да их помилује и више пута је клицао: „Госпoде, смилуј се!”

Изненада се један од оних који се моле, дечак, узнео на небеса и чуо појање анђела: „Свети Боже, Свети Крепки, Свети Бесмртни, смилуј се на нас!” Анђели

су знали како тропирати речи из књиге пророка Исаије. Вративши се на земљу, дечак је поновио народу оно што су певали анђели. Верујући су почели да певају Трисвето и земљотрес је престао. Од тога доба Трисвето су почели да певају за време покајних литија путем од једног храма до другог, док нису дошли до храма у којем се вршила Литургија.

Песма Трисвето певала се после стихова псалма, и ми знамо да је то био 79. псалм. Псалм почиње овако: „Пастиру Израилев, чуј, Ти Који водиш Јосифа”. Говорим овако зато што и данас епископ са Трисветим окончава редове из овог псалма: „Боже над војскама, окрени се, погледај са неба и види, и обиђи овај виноград”.

Ако је данас за нас ова пракса повезана са нарочитим епископским богослужењем, онда је у та времена била свакидашња пракса. Они су певали стихове из 79. псалма током целе поворке до оног момента када су прилазили храму у којем се вршила Литургија. Када су прилазили вратима храма вршили су мало славословље, народ је заједно са епископом улазио у храм, и епископ је поздрављао све речима: „Мир свима!” Починјала је Литургија.

Дакле, поновимо још једном, Трисвето је песма од једне строфе, изводила се у својству припева на стихове псалма у време покајних литија у Константинопољу. Ове литије ишле су од храма до храма, али путем су чинили једно или више заустављања. За време заустављања верујући су певали литије, сугубе јектеније, затим су клицали: „Госпoде, смилуј се!”, певали су покајне молитве, понекад антифоне, читали Апостол и Јеванђеље.

Када је литија улазила у храм ради вршења Литургије, крај псалма означавао се малим славословљем, затим су последњи пут певали Трисвето у својству входне песме. Псалм који се вршио био је 79. а који се данас врши и на архиерејским службама.

Како се данас пева песма Трисвето? Три пута се пева тропар, затим мало славословље „Слава и сада”, потом „Свети Бесмртни, смилуј се на нас!”, и на крају певамо тропар у потпуности. Ви никада нисте постављали питање због чега после „Слава и сада” не певамо целу песму, већ само један ред? Сматрам да нико никада није постављао ово питање, није питао због чега. Сада знате одговор: „Свети Бесмртни, смилуј се на нас!” – то је био акротелефтеон, који се певао после стиха псалма.

Исти принцип примењује се у божићном тропару. Овако је тај тропар првобитно извођен: појац је певао овај тропар у целини три пута, а затим су верујући изводили овај тропар три пута, затим се почињало читање псалма, а народ је одговарао акротелефтеоном. Последњи акротелефтеон изводио се после „Слава и сада!”.

Неопходно је приметити низ ствари. Пре свега, народни карактер ове псалмодије, имајући у виду да су је певали верујући заједнице. Црквењак је давао тон хору или заједници, и интересантно је да се мелодија краја извођења „Смилуј се на нас!” поклапала са мелодијом „Свети Боже”, коју је већ певао хор или сва заједница. На тај начин последња фраза служила је верујућима за пример како како их треба испуњавати као одговор.

Временом су песму Трисвето почели да певају за време Литургије, она је постала део Литургије. Крајем XVI века Трисвето су певали на недељним и празничним службама, међутим постепено су почели да стварају и друге песме, како би богослужење учинили разноврснијим.

Превео са руског Горан Дабетић

СЕДНИЦА ЕПАРХИЈСКОГ САВЕТА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Седница Епархијског савета Шумадијске епархије СПЦ одржана је у Владичанском двору у Крагујевцу 17. фебруара 2020. године, на дан када Црква прославља Преподобног Исидора Пелусиота (+436) и Преподобног Николаја (+868), у Недељи о блудном сину.

Пре радног дела, чланови Савета учествовали су у Светој Литургији, коју је, у Саборној крагујевачкој цркви Успења Пресвете Богородице, служио Његово преосвештенство Господин Јован, Епископ шумадијски. Током Литургије произнесене су молитве Призива Светог Духа за благословен рад овог високог органа епархијске црквене самоуправе, на чијем заседању се разговарало о свему што је остварено у свим доменама црквеног живота у Шумадијској епархији током 2019. године. Његово преосвештенство Господин Јован, Епископ шумадијски, председник Епархијског савета, заседање је отворио излагањем о свом архипастирском деловању током претходне године, односно о томе како је вршио своју Богом поверену свештеничку, учитељску и пастирску власт на подручју своје дијецезе.

Богом поверену дужност Епископ Господин Јован током 2019. године (двадесет седме архијерејске службе) вршио је у складу са јеванђељским начелом, делотворно позивајући своју духовну децу да буду савршени као што је савршен Отац на небесима (Мт 5, 48) и показујући да је „с нама Бог“ (Мт 1, 23), Који „сваки дан додаваше Цркви оне који се спасаваху“ (Дап 2, 47). Ова мисија најделотворнија је била кроз готово свакодневно начелствовање Светим Литургијама, које је у претодној години служио 331 пут поучавајући свештенство, монаштво и верни народ кроз проповеди на јеванђељска зачала о смислу и начину хришћанског живота, имајући

у виду како „престојници Црква треба да сваки дан, а посебно у дан Господњи, поучавају сав клир и народ речима благочешћа, бирајући из Божанственог Писма мисли и расуђивања о истини и да се држе установљених одлука и предања богоносних Отаца“ (19. канонско правило Трулског сабора).

У Владичином експозеу је истакнуто да су у Епархији шумадијској током претходне године освештане новоподигнуте цркве Светог архангела Гаврила у Шопићу, Ваведења Пресвете Богородице у Главинцима код Јагодине, Светог великомученика Георгија у Великом Борку, Светог великомученика Георгија у Шумарицама, Зачећа Светог Јована Крститеља у Поскурицама, Покрова Пресвете Богородице у Гунцатима и две потпуно обновљене цркве. Освештано је и девет нових иконостаса као и знатан број других црквених објеката.

Његово преосвештенство Господин Јован, Епископ шумадијски, обавестио је чланове Епархијског савета да је у подручној Епархији благодатни призив за свештеничку службу и даље изражен, тако да је током године у први разред богословских школа уписано шест кандидата, да је богословије завршило четири ученика. Богословски факултет уписало је седам матураната, док постдипломске студије похађа два студента.

Епархија је у 2019. години добила и новоручилене пастире на њиви Господњој, два ђакона и три свештеника који су сви дипломци богословских факултета и чија је оспособљеност за свештенослужење провјеравана путем испита које Епископ организује.

О унапређењу црквеног живота у Шумадијској епархији сведочи и чињеница, која је предочена члановима Савета, да је на свим богослужењима, посебно архије-

рејским, све више учесника, нарочито младих, који се редовно причешћују. Многи верници су заинтересовани и за предавања, концерте и изложбе о црквеним темама. И вишегодишња пракса да свештеници током Васкршњег поста за братске састанке припремају богословске реферате о најактуелним теолошким питањима сведочанство је о унапређењу црквеног живота.

Нарочито важна активност у Шумадијској епархији током 2019. године, када се навршило осам векова од добијања аутокефалије наше Цркве, одвијала се у прославању и подсећању на ова велики јубилеј. Епископ је, као члан Светог архијерејског синода, дао значајан допринос приликом организовања централне прославе у манастиру Жичи и у Београду, а на нивоу Епархије ова важна годишњица обележена је великим молитвеним сабрањем у опленичкој цркви Светог великомученика Георгија. Епископ је имао и одговорне дужности, имајући у виду све израженије тешкоће са којима се Црква сусреће у појединим подручјима своје мисије, у раду Светог архијерејског синода и Патријаршијског управног одбора. Био је и члан делегације СПЦ која је на челу са Његовом светошћу Господином Иринејем, Патријархом српским, посетила Антиохијску патријаршију и Патријарха Јована Х. Шумадијски архијереј је имао и друге важне сусрете са одговорнима из друштвеног и културног живота како би се разрешавала важна питања од интереса за Цркву, свештенство и верни народ.

Наведени су и многи примери добре сарадње Епархије са Управом за односе са Црквама и верским заједницама Министарства правде Владе Републике Србије, као и да је та сарадња дала конкретне резултате у оживљавању верског живота.

Прилежно архијерејско старање, у смислу духовног надзора кроз редовне посете, али и бриге за материјални статус, ужива и Богословија Светог Јована Златоустог у Крагујевцу. Напоменуто је и да свештенство и

манастири и даље, сходно својим могућностима, материјално помажу ову школу.

Чланови Епархијског савета су упознати да тренутно у Шумадијској епархији има 213 парохија, 134 парохијска и 83 филијална храма. Констатовано је и да је све више парохија у којима се смањује број верних и да многе од њих имају велике тешкоће у обезбеђивању средстава за редовну делатност.

Све ове чињенице из експозеа Његовог преосвештенства Господина Јована наишле су на одобравање и похвалу свих чланова Епархијског савета, уз појединачна залагања да се и даље верски живот у Епархији заснива на овим dobrim примерима архијерејског старања.

Чланови Епархијског савета прихватили су и уз похвале одобрили финансијско пословање у Епархији.

Једногласно сви органи и тела Епархије шумадијске подржавају напоре православног народа у Црној Гори да се изборе за достојанствен однос државе и друштва према историјским и актуелним правима Српске Цркве у овој држави.

Многе мисијске делатности које се обављају у Шумадијској епархији, као што су издавање књига у Издавачкој установи „Каленић“, излагање епархијског часописа „Каленић“, функционисање епархијске

радио станице „Златоусти“, централног епархијског продајно-складишног центра, предузећа које се стара о епархијском шумском газдинству и епархијске поклоничке агенције (Фонда „Ходочашће“) добиле су пози-

тивну оцену Архијереја, али и чланова Епархијског савета, уз сагласност свих да се свака од ових делатности може још више унапређивати.

Током трпезе љубави, коју је за чланове Савета приредио Његово преосвештенство Господин Јован, Епископ шумадијски, настављени су разговори о саборном деловању свих чланова Цркве на још ефикаснијем остваривању свих њених мисијских циљева.

Информативна служба Епархије шумадијске

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДНЈСКОЈ

Његово преосвећенство Епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. фебруара до 31. марта 2020. године:

Осветити:

Иконе Господа Исуса Христа и Пресвете Богородице за храм Светог великомученика Георгија у Драгову, Архијерејско намесништво левачко, 21. марта 2020. године.

Поставити:

Новорукоположеног јереја Милоша Никодијевића на дужност привременог пароха ратарске парохије при храму Успења Пресвете Богородице у Ратару, Архијерејско намесништво јасеничко;

Јереја Марка Вуксановића, привременог пароха Прве сушичке парохије при храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу, на дужност благајника црквене општине сушичке у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Протонамесника Александра Сенића, привременог пароха Треће сушичке парохије при храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу, на дужност секретара црквене општине сушичке у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко.

Разреши:

Протојереја Дејана Бркића, привременог пароха Прве кусадачке парохије при храму Светог Симеона и Саве у Кусатку, даље дужности опслуживања парохије ратарске при храму Успења Пресвете Богородице у Ратару, Архијерејско намесништво јасеничко;

Протонамесника Александра Сенића, привременог пароха Треће сушичке парохије при храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу, даље дужности благајника црквене општине сушичке у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Јереја Марка Вуксановића, привременог пароха Прве сушичке парохије при храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу, даље дужности секретара црквене општине сушичке у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко.

Поделити канонски отпуст:

Драгану Јевремовићу из Јагодине за сvezу клира Епархије аустријско-швајцарске.

Казнити:

Протонамесника Александра Јовановића, привременог пароха Друге сушичке парохије при храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко, забраном свештенослужења од 1. до 15. априла 2020. године.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. фебруара до 31. марта 2020. године

ФЕБРУАР 2020:

1. фебруар 2020:

Служио Литургију у цркви Светог архангела Гаврила у Аранђеловцу.

2. фебруар 2020: Служио Литургију у Светониколајевском манастиру Јошаници и пререзао славски колач (имендан игумана Јевтимија);

Посетио цркву Светог Николе у Драгоцвету и утврдио распоред живописања храма.

3. фебруар 2020:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

4. фебруар 2020:

Служио Литургију у манастиру Ралетинцу;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Крстио у Саборној крагујевачкој цркви Вида, сина др Бобана, грудног хирурга из Крагујевца.

5. фебруар 2020:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у Крагујевцу – Бресница;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

6. фебруар 2020:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

У универзитетској библиотеци у Крагујевцу говорио на отварању изложбе о игуманији Ани Ацић (1900-1975).

7. фебруар 2020 – Свети Григорије Богослов:

Служио Литургију у цркви Светог Григорија Богослова у Грошници и пререзао славски колач поводом храмовне славе, рад и приједи у Епархијској канцеларији.

8. фебруар 2020:

Служио Литургију у цркви Светог Николе у Барајеву:

Освештао у Селевцу надгробни крст Новици Јевтићу и служио полугодишњи парастос.

9. фебруар 2020:

Служио Литургију у цркви Светог архангела Гаврила у Буковику код Аранђеловца;

Рад у Патријаршији СПЦ.

10. фебруар 2020:

Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архијерејског синода СПЦ.

11. фебруар 2020:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у Крагујевцу – Бресница;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

12. фебруар 2020 – Света Три јерарха:

Служио Литургију у цркви Света Три јерарха у Тополи и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

13. фебруар 2020:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

14. фебруар 2020:

Служио Литургију у манастиру Липару;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Служио на Варошком гробљу у Крагујевцу парастос шкотској докторки Елизабети Рос која је током Првог светског рата лечила оболеле од тифуса у Крагујевцу;

У Народном музеју у Крагујевцу говорио на отварању изложбе фресака са Косова и Метохије;

Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

15. фебруар 2020 – Срећење Господње:

Служио Литургију у Вазнесењској цркви у Орашцу; служио помен Карађорђу и устаницима; служио молебан за одбрану светиња у Црној Гори; пререзао славски колач друштву *Карађорђе*;

У цркви Светог великомученика Георгија на Опленцу служио помен Вожду Карађорђу.

16. фебруар 2020:

Служио Литургију у цркви Успенија Пресвете Богородице у Младеновцу.

17. фебруар 2020:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви и молитве Призива Светог Духа поводом пленарног заседања Епархијског савета;

Председавао седници Епархијског управног одбора Шумадијске епархије;

Рад у Патријаршији СПЦ.

18. фебруар 2020:

Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архијерејског синода СПЦ;

Пријем Његовог високопреосвештенства Господина Илариона Алфејева, митрополита волоколамског, у Светом архијерејском синоду СПЦ;

Присуствова на Православном богословском факултету Универзитета у Београду предавању Митрополита Илариона Алфејева: *Православно богослужење као школа богословља и богумислија*.

19. фебруар 2020:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у Крагујевцу – Бресница;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

20. фебруар 2020:

Служио Литургију у цркви Светог Теодора Тирона у Великим Пчелицама током које је крстио Николаја, сина свештеника Слободана Савковића.

21. фебруар 2020:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

22. фебруар 2020:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Смедеревској Паланци;

Посетио цркву Светог Јована Богослова у Влашком Долу ради давања инструкција о сређивању храма;

Крстио у Саборној крагујевачкој цркви Милену, кћерку Мирослава Брковића.

23. фебруар 2020:

Служио Литургију у цркви Вазнесења Господњег у Сопоту;

Посетио манастир Сибницу у изградњи.

24. фебруар 2020:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

25. фебруар 2020:

Служио Литургију у манастиру Драчи и двогодишњи помен монахињи Магдалини Божовић;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

26. фебруар 2020:

Богослужења по типичу у Саборној крагујевачкој цркви;

Рад у Патријаршији СПЦ.

27. фебруар – 5. март 2020:

Боравак у Сједињеним Америчким Државама, члан делегације Светог архијерејског синода СПЦ коју је предводио Његова светост Патријарх српски Господин Иринеј; учешће на црквено-народном сабору Српске цркве за Северну и Јужну Америку.

МАРТ 2020:

6. март 2020:

Служио Пређеосвећену Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

7. март 2020:

Служио Литургију у цркви Светог Николе у Ердечу.

8. март 2020:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Богослужења Недеље православља у Саборној крагујевачкој цркви; предводио литију у славу одбране икона градским улицама Крагујевца.

9. март 2020:

Великопосна богослужења у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад у Патријаршији СПЦ, са члановима Светог архијерејског синода посетио министра просвете Младена Шарчевића ради разговора о статусу Православног богословског факултета.

10. март 2020:

Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архијерејског синода СПЦ.

11. март 2020:

Служио Пређеосвећену Литургију у цркви Светог Димитрија у Лазаревцу; исповест свештенства Колубарско-посавског архијерејског намесништва; на братском састанку прочитан богословски реферат *Да се сви просветлимо светлошћу Христовог васкрсења* протонамесника Родољуба Војиновића.

12. март 2020:

Великопосна богослужења у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

13. март 2020:

Служио Пређеосвећену Литургију у цркви Свете Петке у Смедеревској Паланци; исповест свештенства Јасеничког архијерејског намесништва; на братском састанку прочитан богословски реферат *Да будемо сведоци Христовог васкрсења* ђаконa Владимира Степановића.

14. март 2020:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Лапову.

15. март 2020:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица.

16. март 2020:

Великопосна богослужења у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Посетио цркву Успења Пресвете Богородице у Ланишту ради утврђивања распореда живописања.

17. март 2020:

Великопосна богослужења у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

18. март 2020:

Служио Пређеосвећену Литургију у цркви Светог Николе у Сибници; исповест свештенства Космајског архијерејског намесништва; на братском састанку прочитан је богословски реферат *Верујући у васкрсење Христово верујемо у обнављање људског достојанства* протонамесника Марка Стевановића;

Посетио са Милетом Радојевићем манастир Сибницу у изградњи;

Посетио цркву Свете Тројице у Кораћници ради надгледања текућих радова;

Посетио манастир Павловац ради надгледања радова на манастирском конаку.

19. март 2020:

Великопосна богослужења у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

20. март 2020:

Служио Пређеосвећену Литургију у цркви Светих архангела Михаила и Гаврила у Јагодини; исповест свештенства Беличког архијерејског намесништва; на братском састанку прочитан је богословски реферат *Благодарење – најузвишенији чин* јереја Милоша Ћирића;

Посетио цркву Преображења Господњег у Остриковцу у изградњи и утврдио распоред живописања куполе;

Посетио цркву Светог Николе у Драгоцвету ради надгледања текућих радова.

21. март 2020:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Георгија у Драгову;

**Продајни
центар
Епархије
шумадијске**

**Интернет продавница
црквених предмета за
цео свет**

www.eparhija.com

**Опрема за храмове
Опрема за свештенство
Иконе, крстови, тамјан
Филигрански програм
Јеванђеља, књиге
Црквени артикли**

www.eparhija.com

СТУЖЕЊЕЊА
ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ

Крстио у Саборној крагујевачкој цркви праука Гаврила, сина Немање и Тијане Младеновић;

22. март 2020 – Светих 40 мученика севастијских:

Служио Литургију у манастиру Никољу у Шаторњи и прере-
зао славски колач.

23. март 2020:

Великопосна богослужења у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

24. март 2020:

Великопосна богослужења у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

25. март 2020:

Служио Пређеосвећену Литургију у Саборној крагујевачкој цркви; исповест свештенства Крагујевачког архијерејског намесништва; на братском састанку прочитан је богословски реферат *Васпитање деце кроз Литургију и богослужбени простор* свештеника Ивана Антонијевића.

26. март 2020:

Великопосна богослужења у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

27. март 2020:

Служио Пређеосвећену Литургију у цркви Светих апостола Петра и Павла у Рачи; исповест свештенства Рачанског архијерејског намесништва; на братском састанку прочитан је богословски реферат *Радоваће се праведник у Господу* јереја Мирољуба Блажића.

28. март 2020:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви.

29. март 2020:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром.

30. март 2020:

Великопосна богослужења у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

31. март 2020:

Великопосна богослужења у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

ДЕЧИЈА СТРАНА

“КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕЋЕ УБИ У ЊЕГА”

Маја Кучерскаја

О ХРИСТОВОМ ВАСКРСЕЊУ

Зли људи распели су Исуса на Крсту. Прикуца-ли су му ексерима руке и ноге. Тако су кажњавали само најгоре разбојнике. Исус Христос био је бољи од свих на земљи, али многи то нису схватили, зато што су му завидели, јер су Њега сви волели, а њих не.

Исус Христос је умро на Крсту. Небо је потамне-ло, сунце је престало да светли, а земља се затресла. Дрвеће и камење плакали су због умрлог Господа.

Један човек, по имену Јосиф, скинуо је са Крста тело Христово, обукао га у белу тканину и положио у пећину, у камену гробницу, просечену у стени. Пећина се налазила у великом врту. Улаз у пећину затворен је великим каменом, да нико не би могао ући.

Јосиф је био Спаситељев ученик, али раније нико није знао о томе. Никога се није бојао и сам је уредио погреб за Христа.

Марија Магдалена дошла је до пећине где је лежао Исус. Било је рано јутро. Беше тихо. Неко је већ од-валио тешки камен од улаза. Марија је ушла унутра. Али пећина беше празна. Где је Господ?

Марија је заплакала. Изненада је угледала двоји-цу младића у белим одежама. То су били анђели. Седели су тамо где је раније лежало Исусово тело.

– Због чега плачеш? – упиташе анђели.

– Неко га је однео, а ја чак не знам куда – одговори Марија, бришући сузе. Није ни помишљала да раз-говара са анђелима, зато што их раније никада није видела.

Тада се Марија окренула и угледала човека. То је био Христос, али га Марија није препознала. Помислила је да је то вртлар.

– Ти си га узео? Реци ми где си га положио.

Исус је ослови по имену:

– Марија!

Она га тада препозна. Учитељ је стајао жив пред њом.

– Пођи, испричај мојим пријатељима и браћи шта си видела – заповеди јој Господ.

Марија Магдалена отрча у град. Исусови ученици седели су кући и горко плакали. Мислили су да га никада више неће угледати. Марија је ушла и рекла:

– Не плачите. Христос Васкрсе!

ВАСКРШЊА СЛУЖБА

Које је најдивније, најрадосније, најсрећније, најздравије, најпоузданије место на свету? Наша Црква за време васкршње службе у поноћ!

Ми смо хришћани чији је Господ васкрсао из мртвих зато што нас воли. То је суштина наше Цркве. Корак по корак следимо Господа Исуса Христа:

1. *Замрачена црква*

Светла и свеће су погашени. Стојимо у мраку. Свештеник долази у најсветлијој одежди носећи упаљену свећу у руци и говори нам да је Господ Исус Христос светлост! Свештеник говори: „Дођите, узмите светлост.“ И још каже: „Прославите Бога који је васкрсао из мртвих.“

2. *Црква пуна светлости*

Преносимо светлост са свеће на свећу, од суседа досуседа, док се цела црква не испуни светлошћу.

3. *Васкршњи опход*

У поноћ, носећи Крст, Јеванђеље и икону Васкрсења, свештеник, у пратњи свих верника, иде око цркве три пута. Звона звоне! Народ пева васкршњи тропар. Личимо на жене мироносице које су дошле у зору да помажу тело Господа Исуса Христа. Али, одједном стајемо. Врата на цркви су затворена! Свештеник чита из Јеванђеља о Васкрсењу. Сви певају: „Христос васкрсе из мртвих!“ Тада се врата отварају и народ улази у цркву певајући васкршњи тропар.

4. *Јутрење и Литургија*

Заједно, као тело Христово, прослављамо васкрсење Христово радосно певајући: „Христос васкрсе из мртвих, смрћу смрт разруши, и онима у гробовима живот дарова“, током целе Литургије.

После Литургије православни хришћани поздрављају једни друге речима: Христос васкрсе! Добијају одговор: Ваистину васкрсе!

Верници доносе обојена јаја да би се освештала. Обојеним јајима се куцамо и најрадоснији празник почиње у свим црквама и домовима.

ПРОВЕРИТЕ СВОЈЕ ЗНАЊЕ

1. Колико је било апостола?

- а) десет
- б) осам
- в) дванаест

2. Који апостол је издао Христа?

- а) Петар
- б) Јуда
- в) Јаков

3. Шта фарбамо за Васкрс?

- а) косу
- б) јаја
- в) нокте

4. Ког дана је била Тајна вечера?

- а) у среду
- б) у недељу
- в) у четвртак

5. Колико траје Велики Пост?

- а) седам недеља
- б) три недеље
- в) шест недеља

6. Који Римски управитељ је осудио Исуса на смрт?

- а) Понтије Пилат
- б) Јулије Цезар
- в) Трајан

7. У коју боју је било обојено прво јаје?

- а) у плаву
- б) у љубичасту
- в) у црвену

8. Колико разбојника је било разапето на крст са Христом?

- а) један
- б) два
- в) три

Тајна вечера
:иньлго илпор
1. в, 2. б, 3. б, 4. в, 5. а, 6. а, 7. в, 8. б.

УПОЗНАЈТЕ ВСКРСЛОГ ХРИСТА

Сваке недеље ујутру одвија се велики догађај. Током јутрења чита се поука из Јеванђеља. То је циклус од једанаест одломака из Јеванђеља и сви говори о једном од једанаест јављања васкрслог Господа. Сваке недеље ујутру чита се друга поука из јеванђеља док се не заврши свих једанаест, а онда почиње нови циклус.

Током и после читања сведоци смо поновног васкрсења Господњег. Обучен као анђеолова у беле хаљине, свештеник чита поуку из Јеванђеља објављујући славно васкрсење. Он не чита поуку са проповедаонице, већ са десне стране олтара која представља Исусов гроб, а то је баш место где је стајао анђеолова када је објавио васкрсење мироносицама које су дошле рано ујутру да уљима помажу Његово тело.

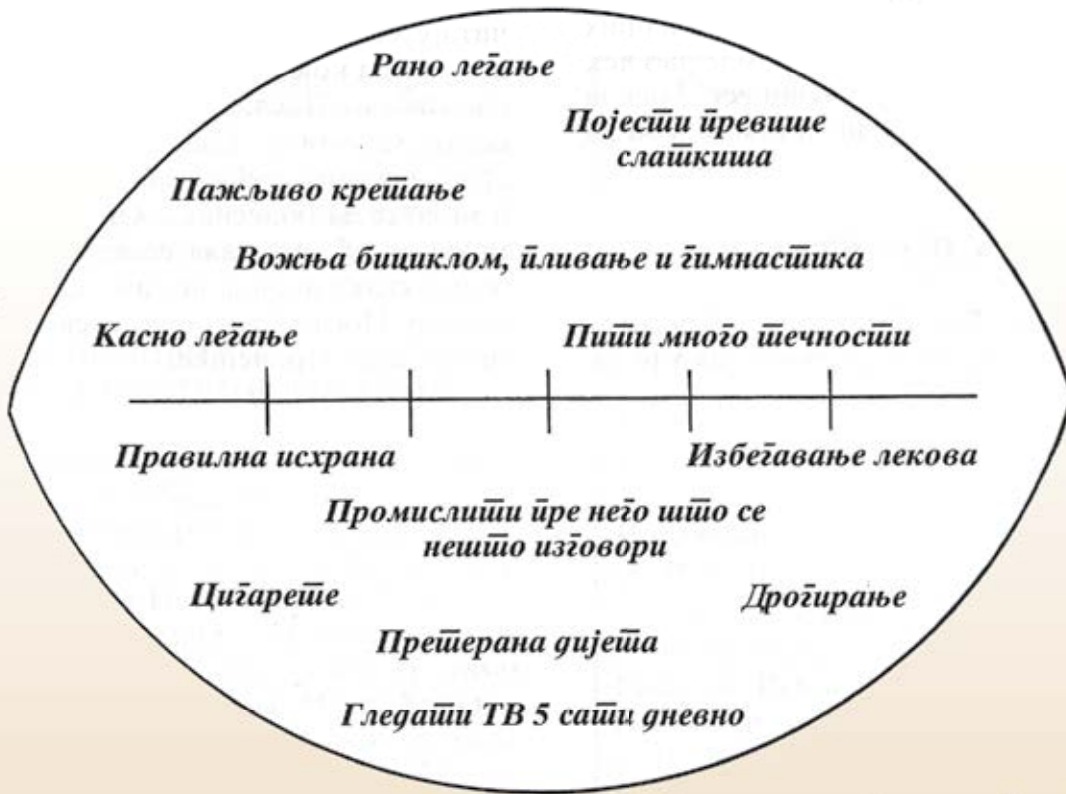
Поновно васкрсење се наставља. Преко очију вере народ Божији присуствује васкрсењу испричаном у поруци из Јеванђеља. Они тада иступају да се поклонe васкрслом Господу. Свештеник износи књигу Јеванђеља, на којој је са једне стране угравиран лик васкрслог Господа, из олтара до

народа. То представља излазак Христа из гроба и Његово заустављање међу ученицима. Попут мироносица и његових ученика, и ми иступамо нудећи му пољубац љубави и преданости док љубимо икону Његовог васкрсења на књизи Јеванђеља. Попут њих, и ми сада можемо да објавимо свету: „Видели смо Господа који смрћу својом уништи смрт, који је и сада међу нама да нас подигне из гробова смрти у којима смо сами себе заробили, Оног који долази да нам подари мир Божијег опростаја.“

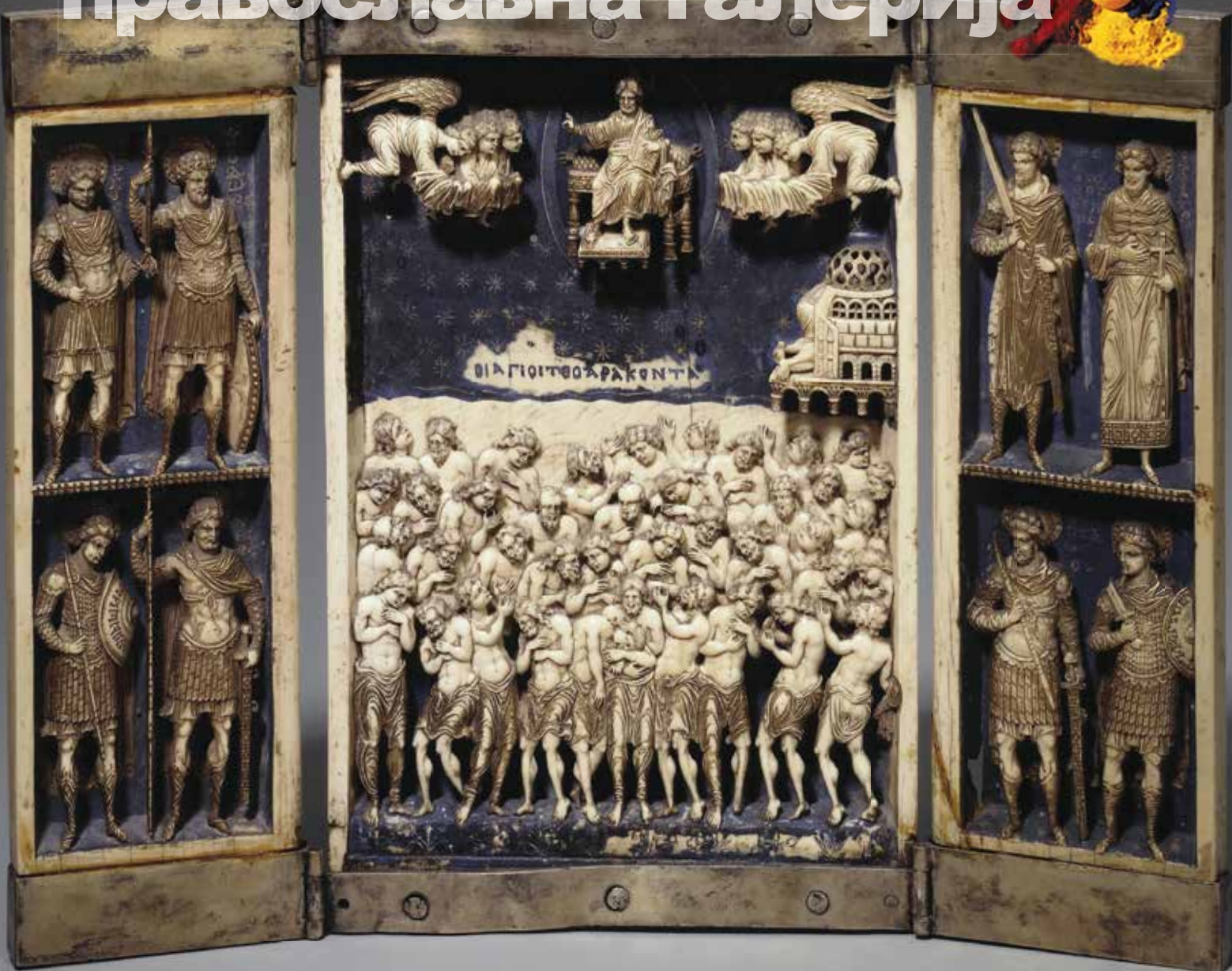
ЗДРАВА ТЕЛА И ЗДРАВЕ ДУШЕ

ЗАОКРУЖИ РЕЧИ У ЛОПТИ КОЈЕ НАМ ПОМАЖУ СА БУДЕМО ЗДРАВА ДЕЦА

ЗАОКРУЖИ ОНЕ РЕЧИ У РИБИ, СИМБОЛУ ХРИШЋАНСТВА, КОЈЕ НАМ ПОМАЖУ ДА БУДЕМО ДОБРИ ХРИШЋАНИ,

www.kalenic.rs

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

Каленик

Н О В А и з д а њ а

Бертран Вержели

ИСКУШЕЊЕ ЧОВЕКО-БОГА

Каленик

Василије Каљакманис

БОГОСЛОВСКИ ТОКОВИ У ВРЕМЕ ТУРСКЕ ВЛАДАВИНЕ

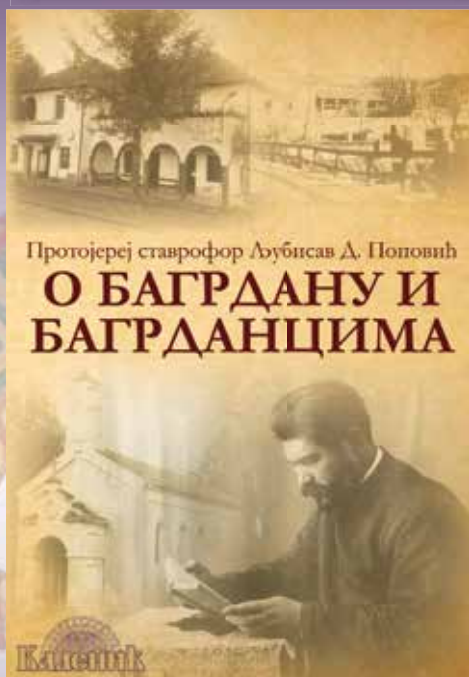

Каленик

ПРОПОВЕДНИК ВЕРЕ И НАДЕ У ГОСПОДА ПРОТА ЖИВОМИР МИЛОВАНОВИЋ ЖОЛЕ

Свака просветна или просветна мис.
Овде је стваровање мисли и промена мисли.
Бог је створио свету веру и живот
човека, и зато се божица се у свету.

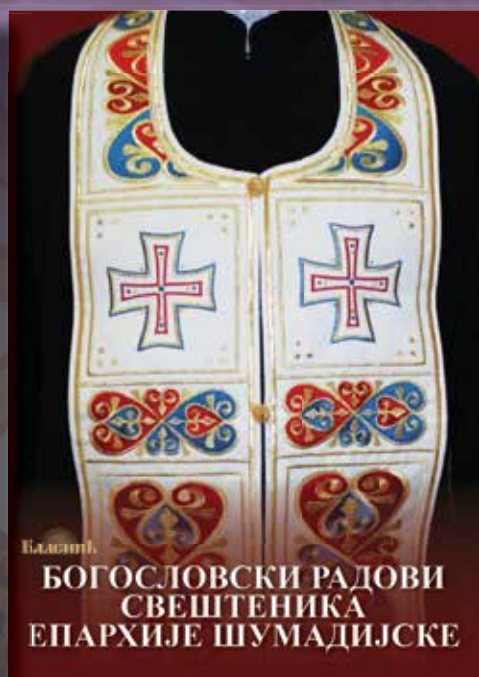
Протојереј ставрофор Љубисав Д. Поповић О БАГРДАНУ И БАГРДАНЦИМА

Каленик

Тасол ар Ивота Чапоровић Протојерејски Миломир Тодоровић САУЖЕЊЕ И СВЕДОЧЕЊЕ ПРОТОЈЕРЕЈА ЉУБИСАВА Д. ПОПОВИЋА (1881-1966)

Каленик

БОГОСЛОВСКИ РАДОВИ СВЕШТЕНИКА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

Каленик

www.eparhija.com